

**El paisatge actual i històric del Llevant de
Mallorca a través de la fitotoponímia.
Aspectes físics i socials d'un espai
singular**

**Autor: Joan Caldentey Brunet
Director: Miquel Grimalt Gelabert**

Memòria del projecte d'investigació del Programa de Doctorat en Geografia de la Universitat de les Illes Balears. Departament de Ciències de la Terra.

El paisatge actual i històric del Llevant de Mallorca a través de la fitotoponímia.

Aspectes físics i socials d'un espai singular

per **Joan Caldentey Brunet**

Memòria del projecte d'investigació del Programa de Doctorat en Geografia de la Universitat de les Illes Balears.

MEMÒRIA DEL PROJECTE D'INVESTIGACIÓ

**El paisatge actual i històric del Llevant de Mallorca a través de la fitotoponímia.
Aspectes físics i socials d'un espai singular.**

per **Joan Caldentey Brunet**

Memòria del projecte d'investigació presentada dins el Programa de Doctorat en Geografia de la Universitat de les Illes Balears, i redactada sota la direcció i vist-i-plau del

Dr Miquel Grimalt Gelabert

Ciutat de Mallorca, Febrer 2008

Toda descripción y clasificación de tipos de país y de paisaje implica tomar en consideración las plantas características. El paisaje entero se descompone en pequeñas piezas de mosaico y es usual que la vegetación desempeñe un papel importante en su clasificación.

(Ramón Margalef. Ecòleg)

Vaig arribar a la garriga tota banyada i glaçada. Sentia la flaire aspra del llentiscle mullat com si la pogués toca. Em vaig descalçar per tocar directament enfangada i vaig abraçar l'estepa.

(Maria Antònia Oliver. Joana E)

En un racó , lluny,fresc, suau i quiet, lluminós de llum de maig, un ullastre, figueres de moro, mates, un pou, terra roja, un pinaró, garbe i olor, perfum de natura.

(Antoni Mus. La Senyora)

S'aixeca,berena i el Rei el se'n mena dins un bosc espès d'auzines, llampúdols, mates, argelagues i romegueres

(Es Castell d'Iràs i no Tornaràs Rondalla Mallorquina)

ÍNDEX.

AGRAÏMENTS

RESUM

CAPÍTOL 1: Introducció.

- 1.1 . L'àrea d'estudi i el seu marc geogràfic.
- 1.2 . Antecedents i justificació.
- 1.3 . El paisatge com a bé cultural i el seu reflex en la toponímia.
- 1.4 .Aspectes Biogeogràfics de l'àrea d'estudi.
- 1.5. Objectius, metodologia i fonts.
- 1.6. Hipòtesi preliminar.

CAPÍTOL 2:Característiques dels fitotopònims a de l'àrea d'estudi.

- 2.1. Els termes relatius a la vegetació espontània.
- 2.2. Els termes relatius a la vegetació cultivada, ruderal i arvense.
- 2.3 Les referències indirectes a la toponímia.
- 2.4 Altres noms de lloc amb connotació toponímica.
- 2.5. La toponímia com a indicador de la presència d'endemismes al Llevant de Mallorca.
- 2.6. Les peculiaritats de la toponímia del Llevant de Mallorca.

CAPÍTOL 3: Les unitats del paisatge en la toponímia.

- 3.1. El paisatge actual. Estat de la qüestió.
- 3.2. La distribució geogràfica dels fitotopònims relatius al medi natural
- 3.3. La distribució geogràfica dels fitotopònims relatius al medi humà
- 3.4 Els factors del medi implicats i els paisatges resultants.

CAPÍTOL 4: La lectura del paisatge actual i històric a través de la fitoponímia.

4.1 El paisatge actual i les implicacions físiques.

4.2 El paisatge històric i les implicacions físiques.

CAPÍTOL 5: Conclusions.

FONTS

ANNEX TOPONÍMIC

AGRAÏMENTS.

Vull expressar el meu agraïment sincer als meus pares i a na Joana Maria, les poques persones, que m'han ajudat i animat a què pugui presentar aquest treball estant allunyat del món universitari i de la geografia aplicada. Dins l'àmbit acadèmic expressar la meva gratitud al director d'aquesta tesina, el Dr. Miquel Grimalt Gelabert qui ja des d'estudiant de la Llicenciatura hem va animar a investigar i més endavant a embarcar-me en aquest projecte. Un treball en el què en tot moment he estat assistit, aconsellat i ajudat per ell. També citar als Drs Antoni Ordinas Garau i Jaume Binimelis que juntament amb l'anterior m'introduïren al món de la toponímia i m'ensenyaren la seva importància com a font per estudiar l'espai geogràfic.

A tots ells molt agraït.

RESUM

La fitotoponímia o els noms de lloc referits al món vegetal és una font molt útil per estudiar les característiques del paisatge de la comarca del Llevant de Mallorca. Aquesta entitat territorial compta amb 855 noms de lloc de d'una manera o altra estan relacionats amb el món de la vegetació tant cultivada com espontània. La distribució d'aquests sobre el territori d'aquests noms de lloc és mostra una clara relació amb la biogeografia de l'àrea d'estudi i d'altres factors característics del medi natural com per exemple els litològics. L'anterior fa que – a mode d'hipòtesi preliminar- en el corpus fitotoponímic s'en pugui fer una lectura dels diferents paisatges de la comarca i especificar-ne els seus trets distintius tant el temps actuals com històrics.

Abans però plantejarem els objectius a assolir la metodologia, les fonts d'estudi i sintetitzarem les descripcions biogeogràfiques i sobre l'estat del paisatge que s'ha fet d'aquesta àrea fins al moment. Seguidament s'estudiaran les característiques quantitatives i qualitatives del noms de lloc estudiant per posteriorment passar a descriure la seva distribució geogràfica.

La present memòria duu adjunta un cartografia temàtica que pretén il·lustrar les característiques del paisatge i la localització de les referències a determinades espècies.

La memòria d'investigació conclou amb la descripció real que ens fa la toponímia del paisatge i unes conclusions que pretén qüestionar i/o analitzar la validació de la hipòtesi preliminar establerta .

Capítol 1. Introducció.

1.1. L'àrea d'estudi i el seu marc geogràfic.

La caracterització i definició de l'espai terrestre és un dels objectius bàsics de la geografia com a ciència. Dins d'aquest context cal definir l'àrea d'estudi del present treball. Al títol del present treball citam que en sentit genèric les terres del Llevant de Mallorca com l'àrea d'estudi. Entenem per Llevant de Mallorca la porció de l'illa que es correspondria en major o menor mesura a la Comarca que dins els discurs geogràfic illenc s'ha anomenat amb el mateix nom. És sabut, que els límits de la d'aquesta són diferents segons l'autor i els criteris utilitzats per delimitar-la atenent bé a criteris geogràfics en sentit estricte o a criteris funcionals. No és però, el nostre objectiu entrar a n'aquest debat pel que anomenat l'àrea d'estudi amb un terme genèric que ja hem esmentat. Dins d'aquest context el sector de treball correspondria a la totalitat dels termes municipals de Manacor, Sant Llorenç des Cardassar, Son Servera, Artà, Capdepera i una petita part del terme municipal de Petra amb poblament preeminentment manacorí ¹ des de temps històrics (vegeu mapa 1). D'aquesta manera els límits de l'àrea d'estudi el present treball serien els següents. A l'est i al nord la Mar Mediterrània, al sud la divisòria entre els termes municipals de Manacor i Felanitx mentre que a l'oest la frontera vendria marcada pel límits orientals dels municipis de Manacor, Sant Llorenç des Cardassar i Artà seguint en gran mesura el traçat del gran col·lector insular del Torrent de Na Borges. Amb tot, ens trobam davant d'una entelèquia territorial que podria ser molt discutida i que de fet, ja ho ha estat com hem dit anteriorment. El paisatge ² d'aquest Llevant és fruit de l'acció humana sobre aquests territoris des de mil·lennis tot i que tampoc és l'objecte d'estudi de la present memòria d'investigació estudiar-ne la seva evolució

---

¹ Un poblament visiblement palès en les relacions funcionals que aquest indret ha tingut amb l'òrbita manacorina.

² Quan parlam de paisatge ho fem considerant que aquest és implícitament cultural ja que tal com apunten determinats autors al món occidental no podem parlar de paisatges naturals.

sinó que tan sols estudiar-ne les reminiscències toponímiques que ens permeten reconstruir parcialment com era aquest en temps passats.

A l'actualitat, el Llevant de Mallorca està poblat per unes quasi 70000 persones, representa una extensió molt propera al 12% de l'illa de Mallorca (vegeu taula 1) i en una primera aproximació a la caracterització del seu marc geogràfic podem dir que l'agricultura, i la ramaderia en menor grau, foren les activitats econòmiques que alteraren el paisatge des de l'arribada dels primers humans fins als anys 50 del segle passat. Cada activitat representa diferents models econòmics, sistemes de colonització i en definitiva distintes maneres d'interacció amb el medi. Una interacció que inevitablement passa per anomenar els elements que integren el territori. Tot l'anterior òbviament condicionat pel context historiogràfic i les condicions del medi primigeni . A partir d'aquest moment la progressiva terciarització de l'illa i la litoralització associada al desenvolupament del sector turístic, i els canvis en la ruralia marcats per l'abandonament de terres de cultiu, la rururbanització han estat les forces generadores d'un nou paisatge que és el que tenim als nostres dies.

Mapa 1: El Llevant dins Mallorca.

MUNICIPI	POBLACIÓ (nombre d'habitants).	EXTENSIÓ (Km ²)
Manacor	34335	260, 22
Sant Llorenç	7246	82,1
Son Servera	10750	42
Artà	6148	140
Capdepera	9661	55,76
Total	68140	440,08

Taula 1. Dades generals de l'àrea d'estudi

1.2 Antecedents i justificació. Els estudis de toponímia a Mallorca des de la perspectiva geogràfica.

La toponímia és considerada una ciència multidisciplinar on la Geografia no és més que una ciència auxiliar a l'igual que la Història, la Filologia o a l'inrevès. Qui subscriu aquestes línies és geògraf i no toponimista en sentit estricte pel que els seus coneixement de les ciències auxiliars de la toponímia que no són geografia són molt limitats. D'aquest mode el que es pretén fer amb aquest treball és el d'estudiar com els noms de lloc ens defineixen un producte humà, i per tant geogràfic, com és el paisatge pel que aquests darrers no són imprescindibles. Per aquest motiu, sense en cap moment menysprear l'obra d'altres autors, únicament citarem i comentarem els treballs de toponímia realitzats per autors formats acadèmicament en geografia. En aquest sentit a partir del que acabam de comentar podem dir que dins la bibliografia geogràfica referida a Mallorca toponímia no ha estat ni de bon bocí el tema més treballat ni en publicacions de format breu ni en publicacions de gran format. Dins l'àmbit estrictament acadèmic tan sols trobam un tesi Doctoral sobre toponímia des de la perspectiva geogràfica. Es tracta de la tesi de Antoni Ordinas Garau, presentada al 1996 i titulada " *Geografia i Toponímia a les Illes Balears: la terminologia geogràfica en els noms de lloc* ". El mateix autor anys abans ja havia presentat la seva tesi de llicenciatura sobre els noms de lloc del terme de Selva. Posteriorment fou autor de dues publicacions de format major publicades pel Consell Insular de Mallorca sobre la toponímia de Son Fortuny com també d'un recull bibliogràfic de cartografia i toponímia publicat per la Conselleria d'Educació, Cultura i Esports del Govern Balear i pertanyent a la

col·lecció de Ciències Socials de les Illes Balears. Bibliografia Bàsica. Prèviament, Onofre Rullan havia presentat la seva sobre toponímia del terme d'Esporles i la seva rodalia. A més, un precedent d'aquests estudis són els articles del mateix Ordinas i Rullan, Climent Picornell Garau, Antoni Ginard Bujosa i Franc Jaume durant els anys 80 i 90 publicats al Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica i la revista Treballs en Geografia i a la col·lecció quaderns de toponímia, onomàstica i cultura popular, publicació conjunt dels Departament de Ciències de la Terra i de Filologia Catalana de la Universitat de les Illes Balears. Tots ells de temàtica toponímica tractant diferents temes del medi físic i humà. Cal citar una comunicació presentada al 1992 al *Col·loqui sobre fonts orals* celebrat a Palma sobre la Toponímia de Sa Comuna de Bunyola i firmat per Pere Brunet Estarelles. Més recentment a les actes de les Jornades de Toponímia i Antroponímia celebrades entre el 1990 i el 2007, diversos geògrafs com el mateix Ordinas, Jaume Binimelis i Sebastian, o Antoni Ginard Bujosa, Miquel Grimalt Gelabert, Raquel Rodríguez Gomila presentaren diverses comunicacions. Precisament d'aquest darrer autors trobam l'únic precedent d'estudi del paisatge a través de la fitotoponímia publicat fins al moment. En aquest darrer s'analitza el paisatge del municipi de Sant Llorenç de Cardassar a través dels fitotopònims. Tot i que aquest municipi forma part de l'àrea d'estudi del present treball creiem que es tracta d'un treball francament inèdit tot i seguint la línia d'investigació dels dos esmentats autors i continuada en el projecte d'Atles de Fitotopònims de les Illes Balears finançat per la càtedra Alcover-Moll- Villagómez. Per altra banda les actes de les Jornades de Toponímia i antroponímia dels anys 2002 ,2003, 2005, 2006 i 2007 presenten treballs realitzats igualment per geògrafs de formació com el Ordinas esmentat en reiterades ocasions, Gabriel Alomar Garau, Antoni Canyelles Garau, Cels Calviño, Joan Montserrat Clar et al i qui escriu. L'anterior és sense cap tipus de dubte un bona mostra l'interès, clarament emergent, dels geògrafs per la toponímia a la nostra illa. A més d'aquests treballs de caire estrictament científic no podem deixar d'esmentar el paper d'assessorament i coordinació que han realitzat els geògrafs en diversos treballs tècnics o simplement motivats per l'interès personal. El primer a citar són els treballs de recollida de microtopònims de les possessions de Lluçmajor publicat a la revista setmanal d'aquesta localitat "Pinte en ample" i realitzat pels ja citats Cels Calviño, Joan

Montserrat Clar i Franc Jaume. D'entre els de coordinació l'hite més important és la coordinació per part del Climent Picornell Garau i Antoni Ordinas Garau del recull toponímic del *Mapa Topogràfic Balear* a escala 1:5000 a principis dels anys 90, recull en el que participaren diversos geògrafs com a recollidors apart dels ja citats. Altres tasques d'aquest tipus on col·laboraren geògrafs foren la revisió toponímica del *Mapa Topográfico Nacional* a escala 1:25000 de l'Instituto Geográfico Regional o multitud de treballs d'assessorament sobre la retolació de camins i camades de diversos municipis on els serveis de geògrafs, bon coneixedor del territori i conseqüentment de la seva toponímia, han estat requerits.

Dins del context de l'estat espanyol cal citar en primer lloc la tesi del català Joan Tort i Donada (autor de multitud d'articles de temàtica toponímica) titulada "*La Toponímia del Baix Camp. Una interpretació geogràfica*". En segon lloc cal esmentar l'article de Carracedo Martín; Campo Moreno; García Codron et de temàtica molt similar a la de la present tesina i titulat "*La distribución de las especies forestales en Cantabria según la fitotoponímia. Un ensayo Metodològico*" publicat a les actes del III Congrés Nacional de Biogeografia. El tercer i darrer precedent d'aquest tipus d'estudis és el Proyecto de Toponímia de Galícia, toponímia aplicada a la cartografia del García Pazos, F. Gallego Priego, M i Precado Ledo, A. Membres tots ells de la Secretaria Xeneral de Planificación e Desenvolvemento Comarcal de Galícia on es cartografia la distribució dels noms de lloc referits al món vegetal a l'àmbit geogràfic galleg.

1.3 El paisatge com a bé cultural i el seu reflex en la toponímia.

1.3.1. El paisatge com a producte de l'acció humana i objecte d'estudi de la geografia.

El terme paisatge com veurem ha anat lligat a la geografia com a ciència tal com tot seguit veurem. No és d'altre per tant l'objectiu d'aquest apartat si més no introductorí el de sintetitzar com la geografia ha estudiat el paisatge durant els quasi tres segles de desenvolupament contemporani de la ciència. Es tracta d'una temàtica de la que hom considera imprescindible en tota memòria d'investigació o tesi doctoral però absent en la majoria de casos. Des d'aquesta òptica justifiquem aquest apartat que podria ser criticat per sortir del

context toponímic de l'obra ja que en ell exposarem apart de conceptes estrictament de caire teòric extret òbviament de bibliografia consultada, relacionats amb el paisatge, de tot un conjunt d'aportacions personals del que l'autor opina sobre la geografia, ciència en la un ha estat format.

Dins el procés d'institucionalització de la geografia com a ciència moderna, iniciat amb l'obra de Bernat Vareni i Alexander Von Humbolt ⁴ tot i més d'un segle de diferència entre la seva vida científica, el paisatge ha estat sempre present però amb diferents concepcions i vist des de diferents perspectives.

No serà però fins al segle XIX quan el terme serà utilitzat profusament en geografia (BOLÒS CAPDEVILA. M 1992). El mateix Von Humbolt, autor que indubtablement es podria circumscriure dins el moviment romàntic nascut a la seva Alemanya natal (MIRANDA M.A 1977), realitzà multitud de descripcions de paisatges de llocs visitats a vegades amb un estil hiperliteralitzant ⁵ del que ell mateix n'era plenament conscient arribant a afirmar "*Los principales defectos de mi estilo son una desafortunada inclinación para formas demasiado poéticas*" (MIRANDA M. A 1977 citant al mateix Von Humbolt).

En qualsevol cas queda ben palès però l'interès de Von Humbolt pel paisatge a través del que hem anomenat corologia i que només contempla el paisatge des d'una perspectiva epidèrmica sense voluntat d'estudiar els processos agents que intervenen en la seva formació i evolució temporal. Durant el segle XIX la geografia continua el seu procés d'institucionalització científica i com ja hem dit l'interès pel paisatge anirà *in crescendo* tot i que de manera lenta i ambigua passant desapercebut com a objecte d'estudi concret pel determinisme ratzelià. Un procés que formalment culmina amb el desenvolupament de la geografia regional molt ben representada a través de Vidal de la Blache el paisatge passa a ser l'objecte d'estudi quasi exclusiu de la geografia tot i que des d'una òptica francament historicista i antroponímica.

De fet, freqüentment el paisatge s'identifica amb la regió ⁶ l'estudi de la qual és l'objectiu d'estudi bàsic d'aquest corrent nascut a França i exportat a Espanya on fins a la dècada dels anys 70 marcà les obres, treballs geogràfics de l'estat. Amb el temps la geografia s'anà interessant de manera progressiva per la vessant morfològica del paisatge nascuda dins el context científic alemany sota

la figura de Carl Sauer ⁸. Es tracta del que amb el temps s'ha conegut amb el nom de la geografia cultural.

Per Sauer la geografia ha d'estudiar con el paisatge deixa de ser natural per passar a ser cultural i definitiva el que la geografia mai pot deixar d'estudiar, ja que sinó deixa de ser geografia, que és l'acció de l'**home** sobre un **territori** i el paisatge un clar reflex d'aquestes relacions. Teoria defensada igualment pel geògraf austríac H. Bover (LUIS GÓMEZ 1984). En aquest sentit hem de matisar que a l'igual que l'estudi del paisatge sota el domini del paradigma possibilista, molt ben il·lustrat a través dels treballs de geografia regional, serà l'espai agrari l'objecte d'estudi. Un corrent encara amb un mètode científic qualificable com de possibilista però on el paisatge va adquirint encara més protagonisme com a objecte d'estudi.

Les aportacions a la noció de paisatge d'aquesta escola, exportada a Estats Units (Universitat de Berkeley) amb la segona Guerra Mundial, serà la consideració d'aquest com una realitat dinàmica i construïda per l'home. Dins l'àmbit francòfon Roger Brunet i Paul Claval defensen que el paisatge com és fruit dels processos socials (LUIS GÓMEZ 1984).

---

⁴ Són els vertaders pares de la geografia moderna en especial el primer. Totes les ciències modernes tenen un pare putatiu, el nostre és Varení i cal circumscriure-lo dins el context científic del Renaixement. Alguns autors inclouen a Immanuel Kant dins d'aquest grup. Nosaltres seguint a Fred K. Schaefer pensam que com a geògraf l'eminent filòsof i autor de la *Crítica de la Raó Pura*, no va aportar ni obra ni contribuï al desenvolupament de la geografia com a ciència moderna.

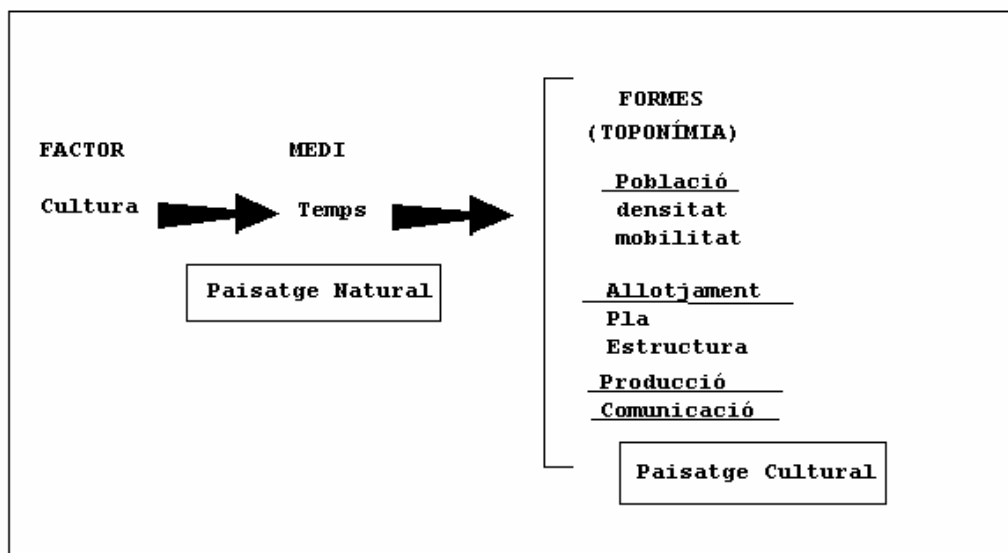
⁵ Fred K. Schaefer en el seu "Excepcionalismo en geografía un análisis metodológico" adverteix de que el propi Von Humboldt diferenciava en el que ell considerava com a Cosmologia o descripció del paisatge i geografia entesa com a ciència. Miguel Ángel Miranda en l'article del que és autor i citat a la bibliografia corrobora aquest fet i afegeix que Von Humboldt quan parla de la geografia com a ciència ho fa pensant en la "geografia física".

⁶ El paisatge com a síntesi de factors pot identificar-se amb la regió. J. Ramón Díaz Álvarez 1982.

⁸ Tot i que Carl Sauer és el creador i màxim exponent d'aquest corrent científic que desenvolupa la seva activitat científica des de la dècada dels anys 20 l'introduïdor del terme Kulturlandschaft o paisatge cultural fou Siegfried Passarge al 1919. Sauer nasciut a Estats Units de descendència alemanya desenvolupà la seva activitat científica i acadèmica a la Universitat Californiana de Berkeley (J. Ramón Díaz Álvarez 1982).

**LA TRANSFORMACIÓ DEL PAISATGE NATURAL EN CULTURAL
SEGONS CARLS SAUER.**

Font: Elaboració pròpia a partir de Carl Sauer

Figura 1: La transformació del paisatge natural en cultural segons Carl Sauer

Amb el decliu de la corrent regionalista, les crítiques al paradigma possibilista i la popularització del tècniques teorètiques i quantitatives la geografia estudia el paisatge des d'una doble perspectiva. En primera instància seguint la batuta del model estructuralista i holista de Von Bertalanffy que el mateix autor proposa en la seva Teoria General de Sistemes. El resultat és el concepte de Geosistema com a model teòric d'estudi del paisatge tot sota un discurs "poc geogràfic" posat que l'escàs interès que mostren els autors seguidors d'aquest corrent en l'estudi de l'acció antròpica del paisatge i les desterritorialització d'aquest. Per contra, adopten un discurs científic molt proper a la ciències naturals on els factors biològics com les entrades i sortides d'energia centren el corpus doctrinal del corrent. Així mateix, cal advertir que són molt pocs els geògrafs que seguint aquesta Teoria General de Sistemes publiquen treballs referits al paisatge dient la majoria d'ells de l'esfera de l'antiga Unió Soviètica representada per l'Institut Geogràfic de Moscó i l'obra dels seus membres entre

els que destaquen Sovacha i Anuchin professor de la Universitat de Moscú (BOLÒS CAPDEVILA. M 1992). En segon lloc, dins del mateix context de la geografia quantitativa o neodeterminista el paisatge agrari s'estudia mitjançant tècniques i formulacions de treball inductives recolzades amb la observació de la realitat amb la intenció d'elaborar models a partir de l'anterior basats en hipòtesis confirmables. Per tant amb models com el famós de Von Thünen⁹ o més contemporàniament el de Sinclair són els millors exemples de l'interès economicista d'aquest corrent on es justifica la distribució dels usos del sòl, que visualment configuren el paisatge (estàtic no dinàmic com és aquest en realitat), amb en funció de la renda que se n'extreu d'aquests. A les darreres dècades dins el context d'una geografia post moderna i eclèctica el mètodes qualitatiu han tornat a adquirir protagonisme amb corrents geogràfics com la geografia de la percepció i el comportament on l'experiència subjectiva de l'individu és clau i el relat literari del que parlàvem fent al·lusió a Von Humbolt, torna a ser valorat pels geògrafs únicament com a font d'informació d'estudi del paisatge.

---

9 Von Thünen no era de formació geògraf sinó economista però el seu treball publicat a Alemanya al 1826 vol I o al 1850 el vol II sota el títol original *Der isoletzte Staat in Beziehung auf Landwirtschaft und Nationalökonomie* (L'Estat aïllacionista respecte a l'agricultura i l'economia nacional amb el temps ha esdevingut un hito i vertader antecedent del que modernament s'han anomenat teories sobre la localització de cultius.

1.3.2. La toponímia i les fonts orals/toponímiques com a eina d'estudi del paisatge.

Les fonts que ens permeten estudiar el paisatge i la seva evolució són nombrosíssimes i de tipologia diversa i de fet la toponímia no és més que una font que en descriu el paisatge actual, definidora de les característiques d'aquest en temps passats o indicativa de la distribució i/o presència al territori, al nostre cas el Llevant de Mallorca, de determinades espècies vegetals tant de vegetació natural o espontània com de cultius. L'estudi de la localització d'aquests topònims i l'estudi de les implicacions sobre el paisatge que aquesta en té és tal com posteriorment mencionarem un dels objectius bàsics de la present memòria. De fet però, la toponímia és una font utilitzada pels geògrafs des de la institucionalització de la ciència al segle XIX. D'això en trobam un exemple paradigmàtic amb els estudis de toponímia realitzats pel que fou director de la tesi de Vidal de la Blache "Geographie Universelle" Lucien Gallois¹⁰, qui a principis del segle mitjançant la toponímia de determinades regions franceses per arribar a rompre el mite de la correspondència entre regions naturals i la consciència del pagès a pertànyer a aquest espai.

Ja dins el segle XX, Carl Sauer pare putatiu com ja hem dit de la geografia cultural en el seu article "La morfologia del paisatge" del 1925 i publicat a de publicacions de geografia de la Universitat de Califòrnia adverteix del valor de la terminologia descriptiva en l'estudi del paisatge posant amb especial èmfasi els noms de lloc associats al món vegetals. Les paraules textuais de Sauer deixen clar aquest fet.

---

¹⁰ Lucien Gallois no ha passat a la història del pensament geogràfic com un autor de primera fila, a diferència del que com hem dit fou el seu deixeble Vidal de la Blache, Gallois s'avançà al seu temps amb aquesta teoria explicada. Un quart de segle després utilitzant una metodologia similar el geògraf català Pau Vila publicà la famosa Divisió Territorial de Catalunya. Amb el pas des del temps després de paradigmes i amb el que Thomas Khün anomenà revolucions científiques aquest tipus de tècniques caracteritzaren la que es coneix com a geografia de la percepció.

“L’ús popular ha donat nom a moltes associacions vegetals y ha preparat per nosaltres una riquesa de termes relacionats amb formes culturals que encara estan per explotar en la seva major part. La terminologia popular és una garantia àmpliament confiable del significat de la forma com un bosc, una llacuna entre muntanyes o el loess”

1.4 Aspectes biogeogràfics de l'àrea d'estudi

A l'igual que anteriorment hem fet un apartat introductori referit al que la geografia entén per paisatge i com aquest ha anar canviant al llarg del temps hem de realitzar igualment un apartat introductori que ens descrigui els elements vegetals que l'integren. La importància de la vegetació en el paisatge és òbvia i en l'àmbit de la geografia com a ciència en trobam un ampli ventall d'exemples. Així citam les paraules de Von Humbolt, citat per Carl Sauer als anys 20 –geògraf pròxim al naturalisme- referides a aquesta qüestió:

“ Per molt que el caràcter de les diferents parts del món depengui de la totalitat de les aparences externes; tot i que el perfil de les muntanyes, la fisonomia de plantes o animals, les formes dels núvols i la transparència de l'atmosfera componguin la impressió general: tot i això no pot negar-se que l'element més important és la cobertura vegetal”.

Es tracta, en aquest sentit, no de realitzar una descripció exhaustiva, sinó únicament comentar els principals trets del paisatge actual. Una tasca que inevitablement hem de realitzar si volem comparar-lo amb la distribució geogràfica dels noms de lloc. Per això i reproduint la mateixa classificació que posteriorment aplicarem al cas dels topònims esmentarem les principals característiques de la flora de l'àrea d'estudi i del paisatge i agrari citant quins són els cultius predominants. En referència a la vegetació natural o espontània cal dir que el Llevant de Mallorca, a l'igual que tot l'àmbit insular al reialme holàrtic i dins del que podíem anomenar com a bioma mediterrani. Per tant, a primera aproximació genèrica ja podem advertir que els paisatge que ens trobam, atenent a les característiques bàsiques d'aquest bioma, el format per boscos i màquies esclerofil·les. Prèviament hem de citar que no existeix cap obra publicada fins al moment que faci referència explícita al Llevant de Mallorca pel que hem optat per extreure de la bibliografia referida als aspectes

florístics relatius a Mallorca. En la majoria d'aquestes obres, per no dir la pràctica totalitat aporten cartografia específica que ens permet localitzar la distribució d'espècies a la comarca així com arribar a conclusions de caire local. Així i tot en alguns dels casos el nivell de concreció no el desitjat. El resultat és, no obstant, una síntesi prou acurada sobre la vegetació del Llevant de Mallorca. L'obra pionera de la fitosociologia balear és del botànic francès Herman Noche qui visità Mallorca a principis dels anys 20 (ROSELLÓ VERGER 1964) juntament amb un equip de treball de l'Institut Botànic de Montpellier. El resultat és una acurada obra o una carta fitogeogràfica que tot i que amb el temps ha estat modificada i corregida a l'actualitat vuit dècades després encara molts dels seus aspectes són plenament vigents. En aquest sentit podem dir que d'aquesta obra pionera es valen autors posteriors com Oriol de Bolòs i René Moliner, Colom Casanovas o el mateix Vicenç Maria Rosselló Verger per descriure la biogeografia del migjorn de Mallorca a la seva Tesi Doctoral publicada a principis de la dècada dels anys seixanta. A les anteriors s'afegeix la moderna obra de Salvador Rivas Martínez al mapa de sèries de vegetació d'Espanya de finals dels anys 80.

En primer lloc realitzarem tot un conjunt de consideracions bàsiques sobre la flora de Mallorca dins el context macrogeogràfic per acabar amb la descripció de la distribució de les comunitats vegetals i d'espècies concretes a la comarca. Oriol de Bolòs i René Molinier l'any 1958 elaboren la primera aproximació fitosociològica de l'illa de Mallorca seguint l'escola clàssica francesa de Braun-Blanquet diferencien dos tipus d'associacions de l'ordre *Quercetalis Ilicis* ambdues presents al Llevant de Mallorca :

- *Quercetum Ilicis*: Clímax a les parts més elevades de la zona de les muntanyes d'Artà per sobre dels 500 metres d'alçada. L'espècie dominant és l'alzina (*Quercus Ilex*).
- *Oleo-Ceratonion*: Formada per tot un conjunt d'espècies arbustives que terminològicament conformen el que es coneix com garriga o marina. Es tracta de la vegetació climàtica a la pràctica totalitat de l'àrea d'estudi on la comunitat esmentada amb anterioritat no era vertaderament climàtica.

Bolòs i Molinier esmenten la mescla, visiblement palesa al paisatge, de les dues associacions present al vessant meridional de les muntanyes d'Artà. A més tot i que aquests mateixos autors no citen, ni tampoc cartografien l'associació, indubtablement a espais litorals de la comarca l'associació *Ammophillion*, formada per vegetació litoral halòfila és també present. A mitjans dels anys 70, el mateix Bolòs complimenta aquesta classificació de la vegetació potencial mallorquina dividint-la en dues províncies dins de la regió mediterrània. Per una banda la boreomediterrània, que si fa no fa correspon a l'associació *Quercetum Ilicis* i l'Austromediterrània formada per vegetació de port arbustiu. La primera d'elles, que segons el mateix Bolòs al sector de treball és present per sobre de la isohieta dels 500 anual –vegeu mapa – coincidint amb l'àrea que geogràficament es considera com a potencial l'aliança *Quercion Ilicis* integrada, a més de la ja esmentada associació *Cyclamini-Quercetum Ilicis*, ja que a més del *Quercus Ilex*, la rapa de porc, nom popular de l'endemisme *Cyclamen Balearicum* també es present a sotabosc. Una espècie, la presència a l'àrea, serà confirmada dècades després (ALOMAR. G, MUS. M i ROSELLÓ. J A 1997) i no tan sols associada al *Quercetum Ilicis* sinó també a les màquies del sud de la comarca fet que Bolòs no havia ni apreciat ni cartografiat.

En referència a la regió austromediterrània l'integraria l'aliança *Oleo Ceratonion* caracteritzada per la presència d'ullastre (*Olea Europaea var sivestris*) com també de l'associació *Cneoro-Ceratonietum* amb presència de garrover i olivella. La degradació de l'associació anterior explica la presència del *Rosmarino Ericion* de port més herbaci.

De l'obra de Colom Casanovas n'extraiem en referència a la comarca del Llevant de Mallorca, amb un límits territorials variants segons l'autor, es troba sota la influència tirrènica (COLOM CASASNOVAS. G 1978) (vegeu fig 2) i aquest fet possibilitat que les espècies arbòries predominants siguin el Pi (*Pinus Halepensis*) i l'Alzina (*Quercus Ilex*). Unes espècies que al sector de treball les trobam localitzades a les àrees més elevades de les Serres Llevant – zona d'Artà- pel que fa a l'Alzina i amb una distribució més cosmopolita, i més condicionada per l'acció antròpica, el primer dels casos.

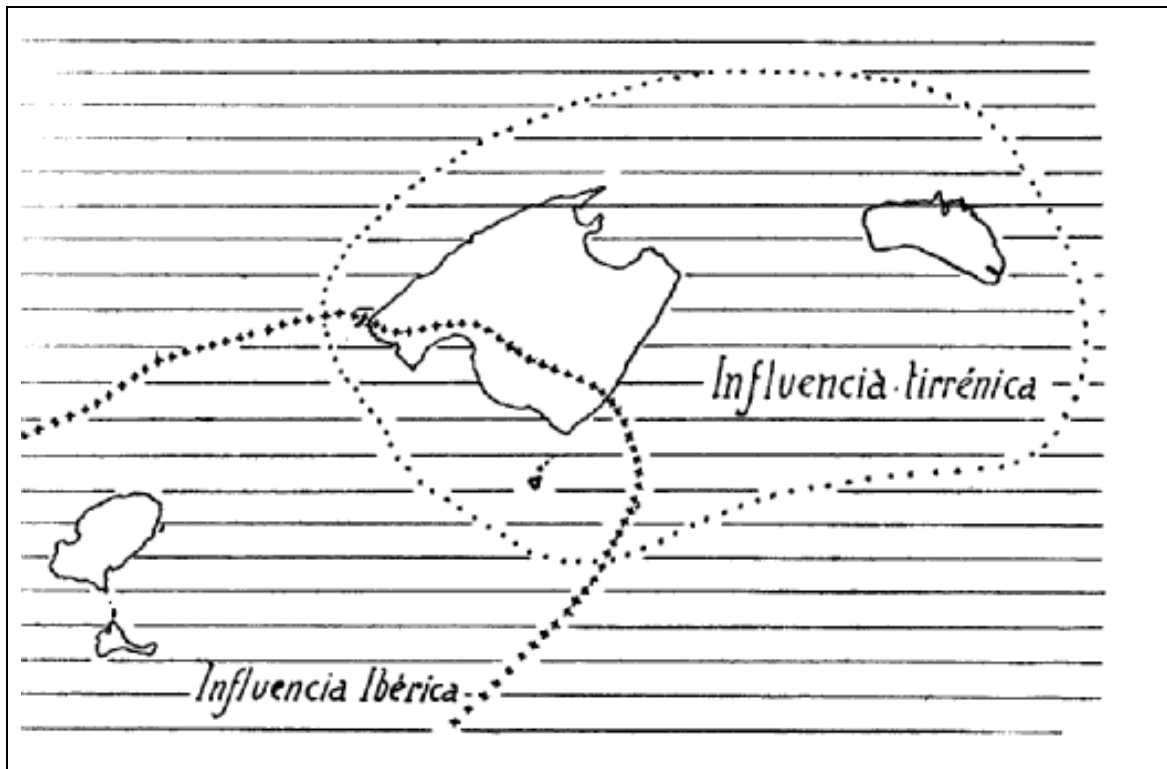

Fig 2. La influència tirrènica de la vegetació del Llevant de Mallorca. Font: Colom Casasnovas 1978.

En referència a la vegetació espontània o natural de l'estrat arbustiu és present a les àrees litorals i a una petita franja interior com també a aquells espais ocupats per terres de cultiu en temps passat i que a l'actualitat i que han estat renaturalitzats. Colom Casasnovas distingeix quatre tipus de "garriga" a Mallorca dues d'elles amb presència a l'àrea d'estudi:

- Zones amb presència de *Chamerops humilis*, *Pistacia lentiscus* i *Euforbia ssp.* Aquest tipus de vegetació el trobam present a les parts més elevades de la comarca, és a dir a la Serralada d'Artà (COLOM CASASNOVAS 1978):
- Zones amb *Pistacia lentiscus*, *Olea europaea var silvestris*, *Arbutus unedo*, *Rhamnus alaternus*. Espècies totes elles presents a la comarca coincidint amb les plataformes carbonatades de materials escullosos del miocè que conformen les marines de Llevant i de Petra(COLOM CASASNOVAS 1978).

Aquestes espècies formen comunitat o fitocenosi amb les següents segons COLOM CASASNOVAS (1978):

<i>Asphodelus microcarpus</i> *	<i>Lonicera implexa</i>
<i>Rosmarinus officinalis</i> *	<i>Asphodelus microcarpus</i> *
<i>Phillyrea angustifolia</i> *	
<i>Dorycnium ramosum</i>	
<i>Andropogon hirtum</i>	
<i>Asparagus albus</i> *	
<i>Asparagus stipularis</i> *	
<i>Agropyrum repens</i>	
<i>Ruta chalespensis</i> L. <i>Ssp angustifolia</i> *	
<i>Helichrysum stoechas</i> .	
<i>Cistus albidus</i> *	
<i>Cistus monspeliensis</i> *	
<i>Smilax aspera</i> *	
<i>Fumana thymifolia</i>	
<i>Fumana ericoides</i>	
<i>Globularia alypum</i>	
<i>Rubia peregrina</i>	
<i>Teucrium majoricum</i>	
<i>Arbutus unedo</i> *	
<i>Rhammus alaternus</i> *	
<i>Ostris alba</i>	
<i>Phagnalon saxalite</i>	
<i>Calicatome spinosa</i> *	
<i>Cneorum tricoccum</i> *	
<i>Asparagus acutifolius</i> *	
<i>Psoralea bituminosa</i>	
<i>Thymelea hirsuta</i>	
<i>Teucrium chamaedrys</i>	
<i>Heliantheum guttatum</i>	

NOTA.* El nom popular d'aquestes espècies és present a la toponímia de l'àrea d'estudi. Dada important ja que ens corrobora la utilitat de la toponímia en l'estudi dels aspectes biogeogràfics i el paisatge.

Per acabar, la darrera aportació a la biogeografia insular des del punt de vista estrictament fitosociològic és el mapa de sèries de vegetació d'Espanya de Rivas Martínez i Costa Talens a escala 1/400000 (Mallorca correspon al full 20). Es tracta d'una obra que des del punt de vista metodològic constitueix una ruptura total respecte als anteriors intents de classificar fitogeogràficament el paisatge mallorquí. Si a n'aquets la classificació es realitzava com a partir d'associacions seguint els preceptes científics de l'escola de Braun-Blanquet els dos autors anteriorment esmentats ho fan seguint l'escola sigmatista – també francòfona- que classifica les espècies vegetals a partir de signetums o successions vegetals. És a dir a part de classificar potencialment la vegetació intenta descriure les successives etapes de degradació.

A l'abans esmentada font dues són les signetums que trobam al llevant de Mallorca. Per una banda la sèrie *Prasio maiori- Oleo sylvestris sigmetum* de garrigues i ullastrars. En segon lloc apareix igualment representat els boscos potencials d'Alzines amb la sèrie *Cyclamini balearici-Querceto ilicis sigmetum*. A diferència de les classificacions i cartes fitosociològiques anteriors a n'aquest mapa de sèries de vegetació En aquest sentit si Oriol de Bolòs reconeixia el *Quercus Ilex* com l'espècie representativa d'aquest alzinars entre que Rivas-Martínez i Costa Talens adverteix que es tracta de *Quercus Rotundifolia*. Una qüestió encara no resolta per la comunitat científica balear tot i això, el fet evident és que el *Quercus Rotundifolia*, l'alzina d'aglà dolç és considerat com un cultiu amb usos ramaders tradicionals mentre que el *Quercus Ilex*, espècies merament silvestre, ocupa una extensió sobre els paisatge considerablement superior a la primera que no és més que un empelt sobre aquesta tot i el debat generat al voltant d'aquestes dues espècies generat.

Finalment cal advertir al lector, tot i l'obvietat, que el fet que una espècie vegetal sigui potencial no té per què tenir una representivitat clara al paisatge sigui com a conseqüència de l'activitat antròpica o per la competència amb altres espècies oportunistes. Un exemple característic és el pi (*Pinus Halepensis*) una espècie amb gran presència al paisatge i que ni els treballs realitzats a Mallorca seguint al paradigma Braun-Blaquet i del més contemporani sigmatista han inclòs dins cap associació ni sigmetum concreta. Tot i això (ROSSELLÓ VERGER 1964) considera el Pinar com a una formació característica de l'illa i que freqüentment l'associa a la garriga. (COLOM

CASASNOVAS 1978) inclou el *Pinus Halepensis* dins la comunitat d'espècies que s'associen a l'alzinar.

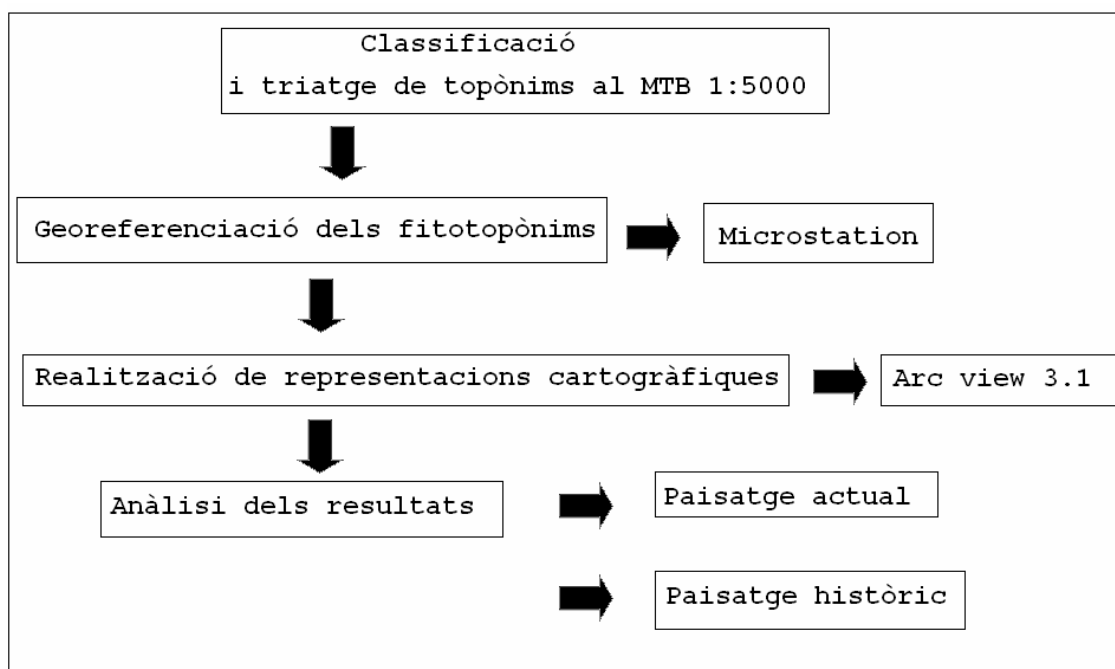
Anteriorment hem recollit, contextualitzant-lo dins l'àrea d'estudi, els esbossos i classificacions fitogeogràfiques publicades fins a l'actualitat de les que n'hem esmentat les principals característiques. Ara ens cal barrejar les conclusions a les que han arribat tots els autors anteriors i definir de manera clara i específica quina és la vegetació potencial de Llevant de Mallorca -.Distingim des d'aquesta perspectiva les següents formacions que conformen de manera més o manco homogènia unitats paisatgístiques i que en síntesi donaria lloc als paisatges "naturals". La terminologia, utilitzada és tal vegada molt manco tècnica que les anteriors i es producte de la nostra investigació toponímica basada en els reculls ja existents:

- 1. Alzinars:** Present al sector septentrional de les Serres de Llevant tot i que en trobam petits paisatges relictos a la resta de la comarca. Correspondria si més no al *Quercetum Ilicis* comentat amb anterioritat.
- 2. Garrigues:** Terme ambigu però molt ben definit al nostre entorn. Indica aquelles espais interiors deshumanitzats on hi trobam espècies tant arbustives com arbòries entre les que destaquen el Pi. No es correspondria a cap associació o cap signetum ja que – tot i que etimològicament el mot prové del garric o *Quercus Coccifera*- en la formació no trobam com espècie dominant ben definida com tampoc d'espècies subserials/ vicariants característiques (GRIMALT GELABERT,M; ORDINAS GARAU,A ; CALDENTY BRUNET, J 2007).
- 3. Pinars:** Ja hem dit que el pi (*Pinus Halepensis*) és una espècie que no s'identifica amb cap comunitat concreta però la seva presència abundant al litoral, interior i paisatges de mitja muntanya li confereix un reconeixement com unitat paisatgística.
- 4. Marines:** Correspon a aquest indrets litorals o interior – cas de sa Marineta de Petra- ocupats per Ullastres (*Olea Europaea*) i Mates

(*Pistacia Lentiscus*). Equival si més no a aquells indrets que potencialment tenen l'*Oleo Ceratonion* com a comunitat.

1.5. Objectius, metodologia i fonts.

. Amb el present treball en cap cas pretenen fer geografia històrica, ni fer una banal descripció de com era el suposat paisatge preromà de la comarca per diversos motius. El primer d'ells és ben clar si considerem que en la toponímia és molt difícil per no dir pràcticament impossible que trobem noms de lloc referits a determinats horitzons temporals. En segona instància si el lector observa el títol, veurà que en efecte el paisatge apareix citat, però també ho és el mot fitotoponímia. Des d'aquesta perspectiva cal advertir que únicament estudiarem aquells elements del paisatge històric que trobem fossilitzats en la toponímia i que poguem corroborar mitjançant la consulta d'altres fonts. En cap cas però pretenen fer i intentar trobar dins la toponímia precatalana noms de lloc que ens descriguin el paisatge en temps antics ja que pensam que no és feina d'un geògraf sinó més bé d'un lingüista o historiador. En aquest sentit ja comentam que els elements del paisatge pretèrit no sobrepassen cronològicament la Mallorca preturística. Es tracta, per tant d'analitzar el canvi d'usos del sòl d'un estadi d'evolució paisatgística al que veuen el nostres ulls a dia d'avui i no global sinó molt localitzat a determinats indrets. Així mateix aquest treball té un component biogeogràfic pel que una tasca a realitzar és la de comparar si les espècies de vegetació natural es distribueixen sobre el territori d'acord amb la seva potencialitat tal i com han plantejat diversos autors. En darrera instància l'objectiu final d'aquest treball no és més que el d'estudiar la descripció del paisatge d'aquesta realitat comarcal que és el Llevant de Mallorca que se n'extreu de la lectura dels fitotopònims. Una lectura no superficial sinó profunda, complimentada amb treball de camp i una exhaustiva recerca bibliogràfica. Aspectes metodològics (vegeu fig 3) aquests dos que també s'ha complimentat amb treball que podríem anomenar de laboratori o gabinet plasmat amb la utilització de programes de cartografia automàtica (Microstation) i un sistema d'informació geogràfica (Arcview 3.1).

Figura 3. Esquema sintètic de la metodologia utilitzada

En al·lusió a les fonts consultades cal reiterar la utilització de fonts bibliogràfiques. Apart d'aquestes, la fotografia aèria i les fonts cartogràfiques han estat igualment consultades per la realització del present treball.

Cal però advertir que es tracta aquest mateix d'un treball el títol del qual al·ludeix directament a una font explícita com és la toponímia. Per ser més concrets els noms de lloc referits al món vegetal. Uns topònims, dels que lògicament n'explicarem els seus principals trets des d'un ampli espectre de perspectives, que han estat extrets de dos reculls toponímics existents i publicats en format cartogràfic. El primer d'ells és el del Mapa Topogràfic Balears (MTB) a escala 1:5000 realitzat a principis de la dècada dels anys 90 sota la direcció dels geògrafs Climent Picornell i Antoni Ordinas Garau. Un cinquantena de fulls han estat els consultats d'aquest Mapa Topogràfic Balear referits a aquesta àrea d'estudi concreta. En segona instància, els també geògrafs Miquel Grimalt Gelabert i Raquel Rodríguez Gomila realitzen i només publiques parcialment pel cas de Sant Llorenç des Cardassar i el Sud del terme de Manacor un recull toponímic, parcialment inclòs dins el mencionat en primer lloc, dels municipis de Manacor i Sant Llorenç.

1.6. Hipòtesi preliminar.

La hipòtesi de partida amb la que partim és la de què elements constitutius del paisatge del Llevant de Mallorca es troben en la fitotoponímia que reflecteix tant els seus aspectes actuals com en molts de casos els pretèrits. Es tracta en aquest sentit de fer una lectura de la toponímia per interpretar-ne els paisatges resultants, uns paisatges on es reflecteix perfectament la interacció de l'home amb el medi. Per tal de validar o no aquesta hipòtesi pretenem assolir el objectius anteriorment descrits mitjançant la metodologia també ja proposada. D'igual manera també creiem que la distribució geogràfica dels noms de lloc referits especialment a la vegetació natural va intrínsecament lligada a factors físics tals com la litologia o els condicionants biogeogràfics.

Capítol 2. Característiques dels fitotopònims a de l'àrea d'estudi.

L'objectiu bàsic d'aquest apartat és de caracteritzar de manera genèrica des del punt vista exclusivament quantitatiu els noms de lloc referits al món. Es tracta d'un apartat amb un contingut preeminentment lingüístic i poc geogràfic però que pensam que es imprescindible a un treball on la toponímia és la principal font d'informació. Així mateix cal advertir que no és tasca d'aquest apartat l'analitzar de manera qualitativa la informació que aquests ens aporten referida al paisatge. A partir d'aquí podem dir que el Llevant de Mallorca, sempre atenent a les fonts consultades i citades amb anterioritat, compta amb un total de 855 noms de lloc que hem considerat fitotopònims, és a dir aquells topònims que de manera directa o indirecta van referits al món vegetal. Les fórmules de citació de les espècies són francament variades i seran citades a continuació de manera exhaustiva.

La distribució dels noms de lloc referits al món vegetal al Llevant de Mallorca no mostra a priori un patró clar des del punt de vista territorial. Si bé hem de confiar amb l'homogeneïtat de la font consultada –recordem el mapa topogràfic balear a escala 1:5000- a indrets com el terme municipal de Sant Llorenç mostra un densitat de fitotopònims considerablement superior a la del resta de territori. La causa del fet pensam que es troba més en l'exhaustivitat de l'informador, recollidor de topònims que en la densitat real de noms de lloc.

En aquest sentit el sud del terme de Manacor presenta una densitat de fitotopònims relativament baixa.

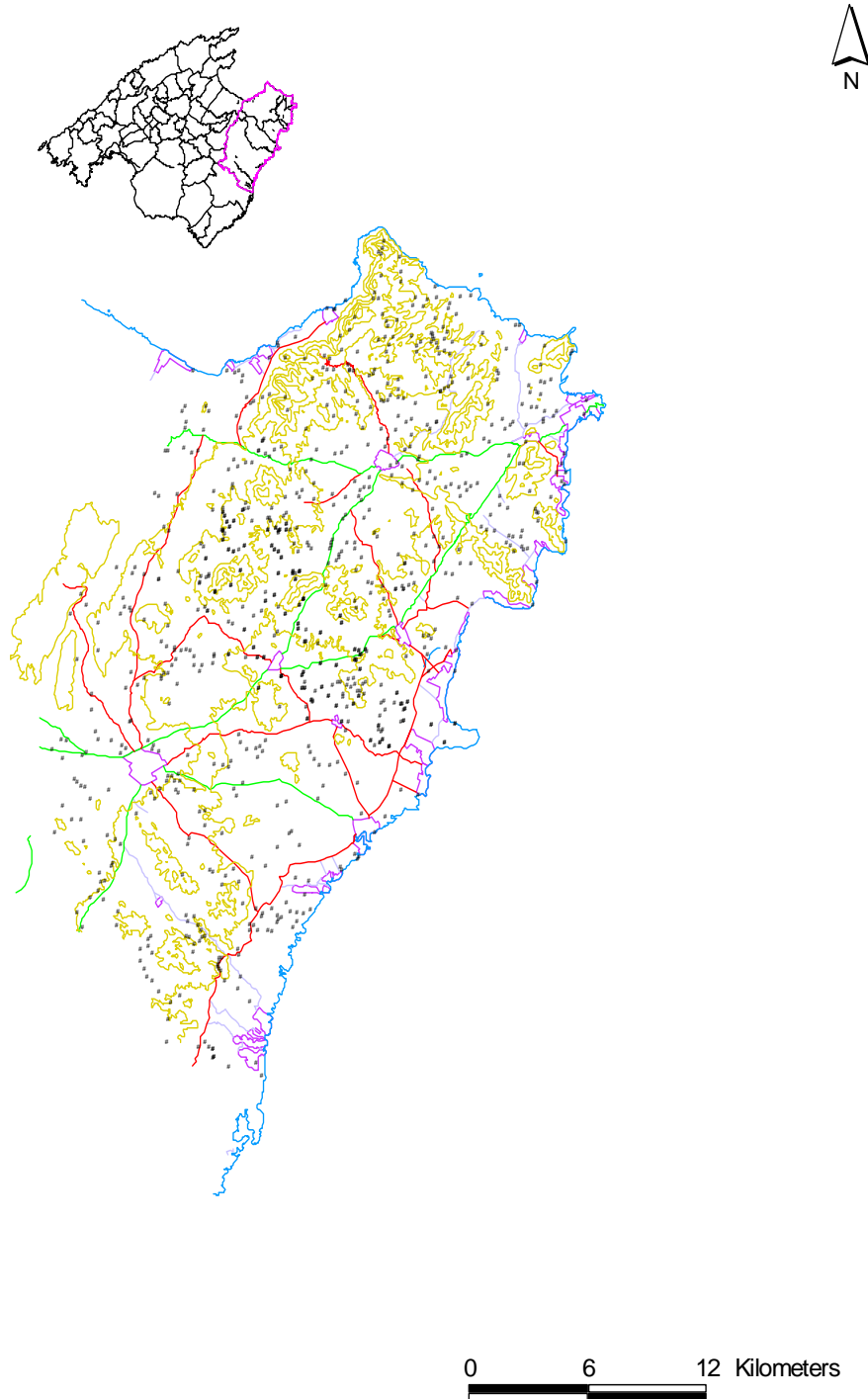
Tampoc des d'aquesta òptica no pareix que el factor orogràfic sigui determinant alhora d'establir una relació clara amb la distribució dels fitotònims. Més pensam que aquesta densitat respon clarament a factors humans especialment la incidència de l'activitat agrícola i la dimensió mitjana de les propietats agràries. D'aquest manera s'observa que les parts centrals de la comarca sobretot de Manacor i Sant Llorenç coincidint amb les terres agrològicament més productives i parcel·lades les referències són més bé escasses si exceptuam el cas de genèrics com Horts, Vela o el nom d'establits de

possessions caracteritzats per la presència de les partícules Can i Lo d'en –que de fet són peculiaritats toponímiques de l'àrea d'estudi- Noms de lloc que igualment predominen als àmbits periurbans de tots els nuclis de població interiors existents a l'àrea d'estudi. En contraposició a l'anterior les àrees properes al litoral, el sector occidental del terme de Manacor i les parts més muntanyoses de les Serres de Llevant (Son Servera, Part del terme de Sant Llorenç i Artà) on les dimensions de la propietat agrària són més extenses (grans i mitjanes propietats) ens ofereixen una informació toponímica de gran qualitat per a l'estudi del paisatge.

En tots cas la distribució d'aquests noms de lloc la presenta il·lustrada a la següent representació cartogràfica (vegeu mapa 2).

Tal com veurem en posterioritat de la distribució geogràfica d'aquests noms de lloc se'n pot fer un interpretació del paisatge de la comarca ja que és un clar reflex de les estructures físiques i de l'ocupació humana del territori.

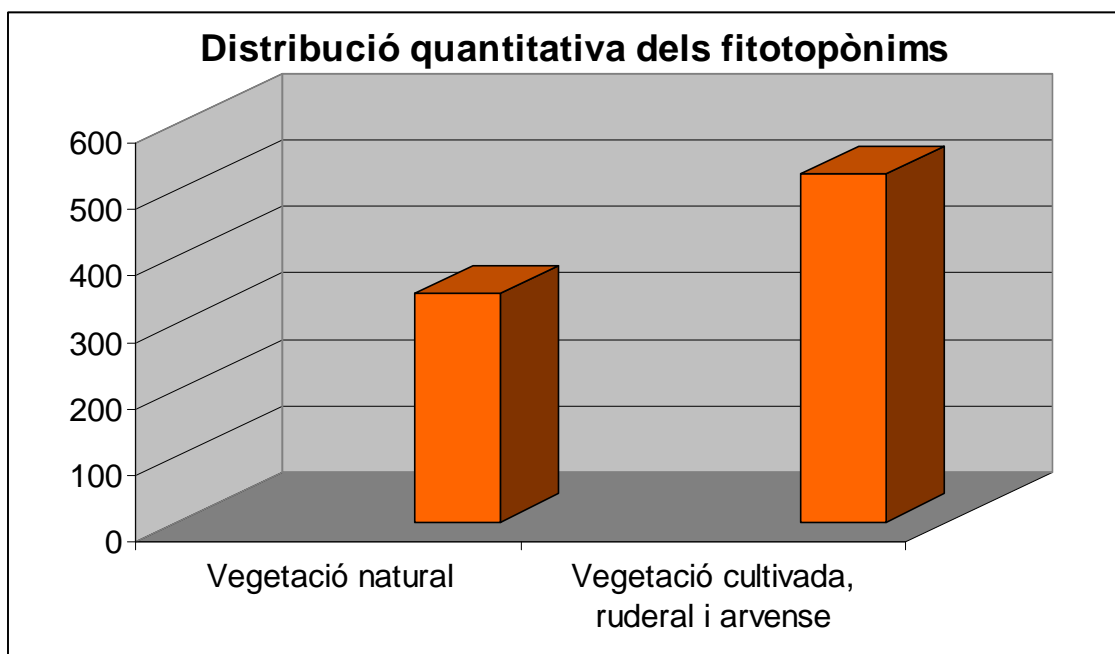
Fitotopònims del Llevant de Mallorca

Mapa 2. Distribució Geogràfica dels fitotopònims al Llevant de Mallorca.

Ens cal, arribats a aquest punt estudiar quina implicació biogeogràfica tenen aquests noms de lloc i per això el millor és realitzar una anàlisi fitosociològica de les plantes que ens apareixen citades al registre toponímic de l'àrea d'estudi. En aquest sentit cal advertir que citarem únicament de manera quantitativa els topònims que al·ludeixen a qualche espècie vegetal i comentarem com ho fan. Per tant en aquest apartat ignorarem la distribució geogràfica d'aquest que de fet és l'objecte d'estudi d'un apartat específic. Amb tot, podem dir que hem distingit entre aquells topònims que al·ludeixen a alguna espècie considerada com de vegetació natural o espontània al bioma mediterrani (342 noms de lloc), d'aquelles altres espècies considerades com a cultius o ruderal/arvense (521 fitopònims) (vegeu gràfica 1).

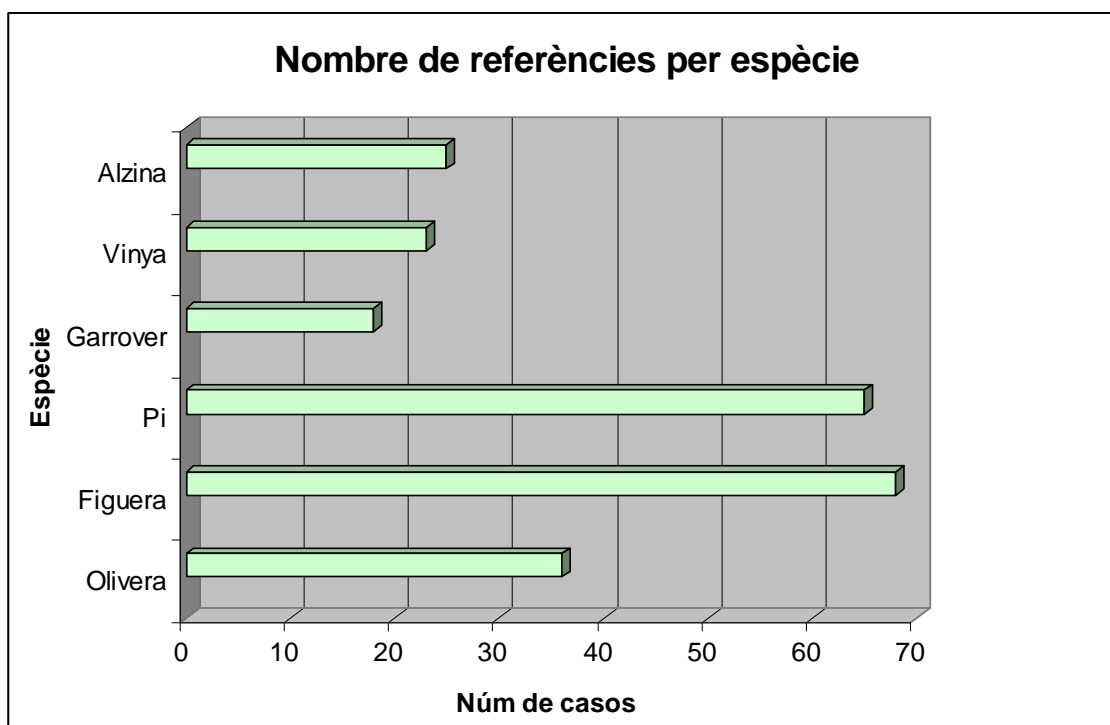

Gràfica 1. Distribució quantitativa dels fitopònims

De tot aquests conjunt de més de 800 referències al món vegetal n'hem realitzat una agrupació espècie per espècie diferenciant si la referència a l'espècie pot venir donada pel genèric designant de la presència de l'espècie o si el nom de l'espècie forma part del determinant. A primera vista aquesta distinció pot parèixer inútil i anecdòtica però d'una anàlisi més profunda se'n pot derivar un significació en la descripció del paisatge que no podem ignorar. Cal advertir que la repetició d'espècies que ens apareixen com a genèric i com a determinant existeix en el registre toponímic i nosaltres lògicament també la citarem. En primer terme, la relació de genèrics que en la majoria d'ocasions

designen coincideix amb la presència d'una comunitat o formació vegetal i en d'altres com veurem un genèric que té una connotació estrictament fitotoponímica.

Des del punt de vista numèric (veuge gràfica 2) l'espècie que apareix més citada a la toponímia del sector de treball és la figuera (68 casos), - si bé el genèric hort ens apareix en 119 ocasions-, seguit del pi (65 noms de lloc), el genèric marina (45), l'olivera (36 casos), l'alzina (25), la vinya (23) i finalment el garrover (18). La resta de fitotopònims al.ludeixen altres espècies de manera quantitativament molt inferior

Gràfica 2. Nombre de referències per espècie.

La relació, de noms de lloc, és la següent:

2.1 Els termes relatius a la vegetació espontània

2.1.1 Les espècies com a formació

Algar: Indret on destaca la presència d'alga (*Posidònia Oceànica*). Fanerògama marina que s'acumula a les costes durant l'hivern degut a l'acció dels temporals. 1 nom de lloc introduït per aquest genèric – s'Algar-.

Alzinar: Formació col·lectiva d'Alzines (*Quercu ilex*) pertanyent al domini climàtic del *Cyclamini- Quercetum Illicis* present al nord de les Serres de Llevant (municipi d'Artà, Sant Llorenç i Son Servera). Al Llevant de Mallorca és sinònim de Bosc. 8 casos. – Alzinar de Son Barba, Alzinar nou, Alzinar vell, s'Alzinar (dos exemples), s'Alzinar Mestre, Alzinar de Son Catiu, Alzinar de Son Favar).

Arboçar: Indret amb abundant presència d'arboceres (*Arbutus unedo*). Ericàcia típica de sotabosc. Diversos topònims que inclouen sorgits entorn de la possessió del terme de Son Servera amb el mateix nom – Penyes de s'Arboçar, s'Arboçar (Can Roig), Torrent de s'Arboçar, Penyes de s'Arboçar, Camí de s'Arboçar).

Arboçaret/ Arboceret: Diminutiu d'Arboçar. 2 casos.

Argelagar: Lloc amb abundant presència de l'argelaga (*Calicotome spinosa*). Arbust oportunista i semicaducifoli que colonitza ambients àrids i amb poc sol. 1 cas – s'Argelagar-. Un altre nom de lloc que inclou el genèric és el d'ell Coll de s'Argelagar).

Aritjar: Formació col·lectiva d'Aritges (*Smilax aspera*). Un fitotopònim situat al sector septentrional de les Serres de Llevant al terme d'Artà el que ens suggereix que es tracta d'un topònim designant de la varietat *balearica* endèmica de Mallorca. 1 cas – s'Aritjar-.

Bosc: Lloc poblat de molts arbres, especialment dels que no són fruiters ni de cultiu (DCVB). A Mallorca, per altra banda, el genèric bosc s'associa a la massa forestal formada per la presència de l'Alzina (*Quercus Ílex*). A l'àrea d'estudi únicament trobam tres topònims introduït per aquest genèric, Bosc d'en Llull, Bosc des Callers i Bosc des Moros tot ells situats als termes municipals d'Artà i Capdepera. 4 casos.

Bosquet / Bosquerró: Diminutius de bosc. El primer és relativament abundant a l'illa de Mallorca (6 casos al sector de treball), mentre que el segon es curiosa

la seva presència (1 cas) ja que segons adverteix (ORDINAS GARAU 2001) citant a Coromines és tracta d'un genèric propi de Menorca. Dins d'aquest context plantejam la possibilitat de què es tracti d'un exotopònim. A la possessió llorencina de sa Begura trobam un nom de lloc conegut com es Bosquets.

Bosca: Genèric desconegut als reculls terminològics consultat però que pel seu gènere femení i pel coneixement que hom té del llenguatge popular aquest terme pot designar tanca ocupada per alzines. A Menorca trobam un cas similar d'una tanca coneguda amb el nom d'Alzinara.

Carritxar: Paratge on abunda el càrritx (*Ampelodesma mauritanica*). Espècie arbustiva molt comuna a la muntanya mallorquina i colonitzadora d'espais afectats per incendis forestals. 1 cas. Un topònim curiós és el de sa Carritxova nom de lloc que pot tenir o no relació amb la presència de l'*Ampelodesma mauritanica*

Cebellar: El terme tot i l'ambigüitat lingüística tal volta derivada pels trets fonètics de l'àrea d'estudi pot designar un indret amb abundant presència de cibolles (*Asphodelus fistulosus*). Plana herbàcia de la família de les liàcies . Un únic exemple al terme de Manacor – es Cebellar-.

Estepar: Formació d'estepes, arbust el nom popular del qual pot correspondre a un especte variat d'espècies vegetals de distints gèneres (*Cistus*; *Hypericum*; *Halimium*). En dues ens apareix citat a la toponímia del llevant de Mallorca. Curiosament aquests terme genèric actua en com a determinant en cinc ocasions (Cases de s'Estepar, Coma Gran de s'Estepar, Establits de s'Estepar, Puig de s'Estepar i Torrent de s'Estepar). El fet és fàcilment explicable si atenem que s'Estepar és el nom d'una possessió del terme de Son Servera i que per tant es tracta d'un macrotopònim que ha generat microtoponímia al voltant seu i els quatre noms de lloc citat amb anterioritat en són un bon exemple. A més la parcel·lació els efectes des del punt de vista toponímic la parcel·lació de la finca mare, apart del cas dels Establits de s'Espepar, també

es reflex en l'altre cas en què el genèric ens apareix citat com a tal. Es tracta del cas de s'Estepar d'en Lliteres nom d'un establiment de la finca mare.

Esteparó/ Esteparet: Variants diminutives d'estepar. 2 casos del primer i 1 del segon.

Falguerar: (*Dryopteris pallida*). Un únic nom de lloc referit amb tota seguretat a la primera de les espècies mencionades ja que la segona només es present a la Serra de Tramuntana (BONAFÉ. F 1979). 1 cas – es Falguerar-.

Garrigueta / garrigó: Formes diminutives de garriga, Terreny no conrat, poblat de mates i arbusts i d'arbres no gaire grossos (DCVB). Es tracta més concretament espai ocupat per vegetació espontània preeminentment de l'estrat arbustiu que etimològicament indicaria la presència de garric (*Quercus coccifera*), varietat d'Alzina petita i de fulles punxones (DCVB). Almenys al cas del Llevant de Mallorca el terme garriga no implica la presència de cap espècie concreta (GRIMALT GELABERT M i RODRÍGUEZ GOMILA R 2004). El terme generalment, per no dir en la pràctica totalitat dels casos consultats s'utilitzar per designar un espai deshumanitzat generalment situat a l'interior i conseqüent ocupat per vegetació arbustiva tot i que no és estranya la presència d'espècies arbòries com el Pi (*Pinus Haelepeensis*). Destaca la presència de dos topònims "Son Garriga". Plantejam la hipòtesi en aquest sentit que existeixi una clara relació entre el topònim i aquesta morfologia paisatgística o bé es tracti d'un antropotopònim.

Marina (Garriga), extensió de terra inculta, generalment poblada de mates i arbusts (DCVB). A Mallorca la seva distribució correspon al domini *Cneoro-Ceratonietum*. El clímax del domini l'integren espècies com l'ullastre (*Olea europaea var. Sylvestris*) i la mata (*Pistacia lentiscus*) (BOLÓS 1996). Aquest genèric és igualment molt present dins del corpus toponímic de referència (42 casos). Una fórmula de citació molt característica correspon a aquelles terres litorals o marginals de possessions o establiments de la comarca. Són nombrosos els exemples en aquest sentit: Marina de Son Crespí, Marina de Son Perot, Marina de Son Toni Mas, Marina de Son Mas Nou, Marina de sa Carrotja,

Marina de Son Sureda, Marina de Morell i Marina de Can Caremany.... Un cas particular és d'algunes marines amb un determinant antroponímic – Marina d'en Rostilla, Marina d'en Font, Marina d'en Jaques, Marina d'en Mac i Marina d'en Pau -. Igualment determinats que indiquen alguna de les característiques de la marina són presents – Marina Gran, Marina petita, Marina Vella.

Els termes marines i garriga freqüentment s'han confós i consiredats ambigües, de fet si bé al Llevant de Mallorca com acabam de veure és francament apreciable a nivell insular no és així. En aquest sentit estudis de (GRIMALT GELABERT, ORDINAS GARAU I CALDENTY BRUNET 2006) pretenen aclarir aquest confusió fent una proposta de definció/diferenciació dels dos termes:

- Garriga: Espais interiors deshumanitzats on s'hi troben espècies tant arbustives com arbòries. A Mallorca no correspon a cap associació vegetal concreta tot i que etimològicament el mot prové del garric (*Quercus coccifera*).
- Marina: Terme utilitzat per a anomenar Mallorca els espais ocupats per ullastrars, preminentment a indrets litorals i en àrees on el substrat correspon a plataformes calcàries miocenes. Es tracta, per tant, d'un terme descriptor del paisatge i no tant únicament d'una formació vegetal.

Marineta : Diminutiu de Marina. Tres exemples.- Marineta Vella, Marineta Nova i sa Marineta-.

Matar: Formació vegetal caracteritzada per la presència de mates (*Pistacia lentiscus*). Extrany en el corpus toponímic de Llevant de Mallorca posat que exclusivament en trobam 2 exemples del mateix topònim – es Matar-.

Murtera/ Murtar: Terme utilitzat indistintament per designar la formació col·lectiva de murtes (*Myrtus communis*) arbust escleròfil 7 casos, 5 de murtera i 2 de murtar. A l'igual que el cas de s'Estepar, aquest genèric dóna nom a la possessió de sa Murtera situada al terme de Manacor. Per contaminació d'aquest macrotopònim l'espècie ens apareix citada en reiterades ocasions amb aquesta forma que també ens apareix citada com a determinat en algunes ocasions (Escola de sa Murtera, Font de sa Murtera, Camí des murtar)

Mitjà: Terra erma, poblada d'arbusts i mates, enmig de terres conrades (DCVB). Al Llevant de Mallorca és sinònim de Marina. 3 casos tots ells al Port de Manacor.

Murteret: Diminutiu de murtera o murtar. Un exemple- es Murteret de Carrossa –al terme d'Artà-

Pinar: Formació col·lectiva de pins (*Pinus Halepensis*). Terme genèric amb destacada presència al Llevant. 23 exemples . Les formes de citació del genèric són similars a la marina és a dir noms de pinars situats a propietats agràries – Pinar de sa Coma, Pinar de Son Ribot, Pinar de Sant Cirga, Pinar de Son Mas Nou, pinars que duen un nom o malnom com determinant – Pinar des Sanxos, , Pinar d'en Garrit, Pinar de na Sivina, Pinar de Mestre Montserrat.

Pinaró/ Pinaret: Formes diminutives de pinar. 6 topònims. 5 pinarons –Pinaró de Can Llunes, Pinaró Nou.. i 1 de pinaret en plural –es Pinaret-. Destaca el cas de la tanca de na pinaret. Nom de lloc indicatiu de la presència del *Pinus halepensis* a aquesta tanca.

Pineda: Lloc plantat de pins (DCVB). Es tracta d'un terme poc utilitat a Mallorca però comú al català central (ORDINAS GARAU. A 2001 citant al DECLIC). Pel fet de ser, tal com ens indica la definició exposada on el pins són plantats, plantejam la possibilitat que el genèric s'utilitzi per diferenciar d'aquell espai on el *Pinus Halepensis* ha crescut de manera espontània i que seria designat amb el genèric de pinar. A la toponímia de l'àrea d'estudi en trobam un únic exemple en plural – ses Pinedes-.

Porrassar Formació amb destacada presència de porrasses espècie espontània (altrament anomenades borrons o caramutxes) (*Asphodelus microcarpus*). Liliciàcia abundant a l'illa a qualsevol indret menys a espais cultivats. 1 exemple al terme de Sant Llorenç, es porrassar.

Revellar: Paratge on trobam revells (*Olea europaea var oleaster*). 4 exemples amb genèrics sense determinant.

Ullastrar: Indret amb presència abundants d'ullastre (*Olea europaea*). 2 topònims. S'Ullastrar i s'Ullastrar de ca s'Hereu al municipi de Son Servera.

2.1.2. Les espècies com a referència individual o en forma de determinant

Per altra banda, amb un nombre de fitotopònims molt menor al grup anterior trobam un conjunt de referències que esmenten una espècie concreta d'aquesta mateixa categoria. Algunes de les quals ja han estat citades com a genèric però, lògicament cal comentar com aparèixen citades com a determinant ja que és una dada de caràcter força rellevant tant des del punt de vista fitosociològic com paisatgístic. A continuació n'adjuntam la relació:

Aladern (*Phillyrea angustifolia-Phillyrea latifolia*). Oleàcia espontània típica de garrigues i muntanyes. Una referència a un indret litoral de la comarca. Cala de s'Aladern.

Alga (*Posidonia oceanica*) Fanerògama marina les fulles de la qual es dipositen freqüentment a litorals arenosos. Un exemple a terme de Sant Llorenç (Caramull de s'Alga).

Alzina (*Quercus ilex*). Fagàcia espontània ssp (genuïna) i cultivada (ssp ballota)..Destaca la presència de 13 referències a un arbre concret. Es tracta d'un conjunt d'arbres peculiar que tot i no ocupar territorialment una extensió considerable constitueixen un element de referència dins el paisatge. Alguns exemple són s'Alzina Guiot, Alzina des molinet, Alzina de Son Vives o Alzina d'en Ranxer o Alzina des Josepets. Les referències en plural són també present amb la fórmula de ses Alzines. Dos casos al municipi de Sant Llorenç amb el topònim de ses Alzines totes dues situades a la possessió des Pou Colomer (Pou Colomer Vell i Pou Colomer de Na Catalina des Forn). En total les referències a l'espècie com a determinant són 27.

Arboçera (*Arbutus unedo*). Espècie espontània comú en les muntanyes d'Artà i a les marines litorals. Una única referència a l'espècie en sentit individual. L'arboçer dels ermitants al terme d'Artà.

Argelaga (*Calicotome spinosa*) Espècie de fulles caduques que floreix de març-maig. Comú a totes les garrigues, costers àrids, roques, des de ran del mar fins a 1000 m.

Aritja (*Smilax aspera*) Espontània. Var. *balearica*. Endèmica de Mallorca. Una única cita a la comarca a aquesta espècie amb una clara connotació oronímica parlam del Penyal de s'Aritja.

Baladre (*Euphoria dendroides*)Timeleàcea espontània. Lletretera de gran dimensions. Tres noms de lloc referit a l'espècie en sentit individual. Es Baladres, Sementer des Puig des Baladres. Als termer de Sant Llorenç i Son Servera respectivament.

Camamil-la. Nom popular de diverses espècies presents a Mallorca, totes elles espontànies. (*Santolina ssp*; *Anthemis ssp*; *Senecio rodriguezii*; *Anacyclus clavatus*. Tres fitotopònims relatius a les presència de diversos exemples de l'espècie. Coma de ses Camamil.leres, Pla de ses Camamil.leres i i Puig de ses Camamil.leres.

Card. Terme referit a diverses espècies herbàcies (*Erygium*, *Cynara*, *Carlina*, *Galactites*). L'espècie apareix de fet associada al nom de Sant Llorenç des Cardessar i dins d'aquest context aquesta espècie tindria una significació especial dins la comarca. Apart de l'anterior aquesta espècie espinosa altratemps anomenada per usos alimentaris apareix citada en dues ocasions més a la toponímia de la comarca, per una banda dóna nom a un viari de Sant Llorenç – Camada des Replà des Cards- i en segon lloc a una elevació – Puig des Cards-.

Esparaguera (*Asparagus ssp*). Espècies espontània i ruderal típica de voreres de camins i paisatges de mitjam muntanya. L'única referència de l'espècie va precedida de fet per un orònim. Coll de ses Esparragueres.

Estepa. Terme usat en el llenguatge popular per designar espècies de diversos gèneres (*Cistus ssp*; *Phlomis italica ssp* ; *Hypericum ssp*; *Halimium ssp*). La pràctica totalitat dels noms de lloc referits a aquesta espècie espinosa ho fan utilitzant el genèric. En un sol cas l'espècie apareix citada com un grup d'individus i amb sentit diminutiu. Cas de Ses Estepes.

Coscoi (*Quercus coccifera*) Alzina de port arbusti anomenada garriga al principat de Catalunya, molt característica dels espais deshumanitzats de Mallorca i Eivissa però absent a Menorca. Un nom de lloc referit a l'espècie en sentit individual. Es Coscois.

Falguera Nom popular de diverses espècies hemicriptòfiques i espontànies, correspon (*Pteridium aquilinum- Dryopteris pallida*) . L'espècie ens apareix citada en sentit individual en el cas des Pla de Ses Falgueres..

Fenàs Cabell (*Stipa fontnesii, Brachypodium ramosum?*) Gramínea típica de garrigues i màquies. Un paratge de la possessió de Ses Talaies de Sant Llorenç anomenat amb el nom d'aquesta planta. Es Fenàs Cabell.

Fonoll (*Foeniculum vulgare*) Arbust aromàtic espontani, ruderal i arvense. En dos noms de lloc l'espècie apareix citada. Camp des Fonoll i Na Fonoll.

Fonoll marí (*Crithmum maritimum*) Espècie espontània molt present als litorals rocallossos apreciada per usos alimentaris que dona nom a un indret del litoral. Coll des Fonoll Marí.

Garrover (*Ceratonía siliqua*) Arbre cultivat i naturalitzat molt present al món mediterrani on apareix combinat amb el cultiu de cereals. Espècie que apareix en 18 ocasions a la comarca sempre referida sempre un individu o grup d'individus però mai indicant l'existència de la formació. Les formes de citació

són variades, des d'aquelles en plural, es Garrovers (4 casos), la forma en diminutiu es Garroverets (3 casos), aquells que fa referència a un arbre en concret (es Garrover Manacor, Garrover des Colcador de Sa Novia, Sementer des Garrover Gras), l'espècie citada com un determinant d'un genèric relatiu a l'estructura agrària (Clova des Garrovers, Tanca des Garroves o Sementer des Garrovers). Un cas peculiar és el cas de la possessió de Son Garrova. Creiem amb la possibilitat donada la no descada presència d'aquest arbre a l'àrea que el topònim té un clar origen antropotopònim i no fitotoponímic tot i que va referit al fruit d'aquest arbre.

Garballó (*Chamaerops humilis*) Arbust espontàni molt comú a les Serres de Llevant. Espècie oportunista en indrets afectats per incendis forestals i amb usos ramaders destacats. Ens apareix al llevant de Mallorca donant nom a una Coma, Coma des Garballó

Gatova (*Genista lucida*) Espècie espontània i endèmica típica de pinars i garrigues. L'espècie dóna nom d'una elevació del terme de Sant Llorenç, Puig de Ses Gatoves.

Gatovell (*Launaea cervicornis*) Coixi espinós endèmic que viu aprop d'ambients litorals. Un exemple a la comarca, Coll des Gatovells.

Jonc (*Scirpus holoschoenus*- *Juncus subulatus*) Nom comú de dues espècies típiques d'ambients higròfils. Dos són els termes (tot i que en quatre noms de lloc diferents). El primer fa referència a la versió femenina de l'espècie. dels és –jonquera- (Coves de sa Jonquera i Font de sa Jonquera). Dos exemples més són el Jonquet i Ses jonqueres,

Mata (*Pistacia lentiscus*) Arbust molt típic de les marines. 16 referències a l'espècie en sentit individual en gran varietat de topònims introduïts per genèrics de tipologia diversa. Hidrònims – Cala de sa Mata, Pou de sa Mata-. Oronímic – Coma de ses Mates mosqueres, Pla de sa Mata, Pla de sa Mata roja, Puig de sa Mata-, relatius a l'estructura agrària – Tanca de sa Mata- i

finalment tot un conjunt d'arbusts peculiars i/o singulars incorporats al corpus toponímic – ses Mates Mosqueres, ses Mates Negres, Mates des Vicari-.

Murta (*Mirtus communis*) Arbust espontani d'usos varis molt abundant a la conca mediterrànica. Com a espècie en sentit individual ens apareix en nou ocasions en la toponímia – força menor que les referències al genèric-. Les formes de citació són també diverses. Cala Murta – indret situat al litoral de Manacor -, diversos topònims sorgits per contaminació d'aquest darrer com l'Enterrosall de Cala Murta, Punta de Cala Murta-, Coster de sa Murta – 2 exemples-, Serra de Ses Murteres, Murteres Velles i Clot des Murteret.

Poll (*Populus nigra*) . Espècie de ribera molt típica de les vores de torrents. En dues ocasions l'espècie ens apareix citada – es Torrent des Pollets i es Camp poll-.

Pi(*Pinus halepensis*). Conífera àmpliament citada a la toponímia de l'àrea d'estudi si bé en moltes ocasions ho fa en forma de diversos genèrics com ja hem vist. Com a determinant o espècie individual ens apareix citada en 35 ocasions en diverses formes de citació. Com a determinant de genèrics referits a l'estructura agrària (Clova des pin/s – 5 casos, Tanca des Pi -1 cas, Sementer des pinet- 1 exemple), amb un genèric oronímic – dada rellevant si consideram el cosmopolitisme d'aquesta espècie – Baix des Pi, Coll des Pins, Turó des Pi, Coll des Pi, Coster des Pins-. D'igual manera la presència d'aquesta espècie a indrets del litoral també té el seu reflex dins la toponímia amb noms de lloc com Costa des Pins, i Punta des Pi. Més poc nombrosos són els genèrics hidronímics que duen incorporat el pi – Font des Pi (1 exemple). Els pins singulars donen nom a deu indrets de la comarca. Són noms de lloc en la majoria d'ocasions de fort contingut antroponímic – Pi d'en Salero(al terme de Sant Llorenç),Pi d'en Garrit, els Cinc Pins,Pi Gros,Pins d'en Cantador, Pins de Mestre Montserrat, Pins des Carril Pi de na Godal, Pi de s'Horta, Pi d'en Garrit, Pins verds...). Un exemple més curiós és el de la possessió manacorina de Son Pi. L'abundància de l'espècie a l'indret on aquesta està situada (sud-est del terme de Manacor) ens suggereix que el nom de lloc enlloc de tenir el seu origen en una antropònim el pugui tenir en aquesta espècie.

Pi Ver (*Pinus pinea*) Conífera subespontània i cultivada a Mallorca. Un únic exemple al sector de treball –es Pins Verds-.

Romaguera (*Rubus ulmifolius*) Forma femenina del romaguer, espècie espinosa pròpia d'ambients ruderals que dóna nom a un paratge del terme de Manacor – sa Romaguera-.

Romaní (*Rosmarinus officinalis*) Espècie espontània molt apreciada per usos culinaris i medicinals. Utilitzada per anomenar un indret planer – Pla des Romaní-.

Ruda Nom genèric d'una ampli espectre d'espècies arbustives (*Ruta ssp*; *Psoralea ssp*; *Laserpitium ssp*; *Scrophularia ssp*; *Asplenium ssp*; *Coronilla ssp*).Dóna nom a una indret de la comarca – Coma de sa Ruda-.

Savina (*Juniperus phoenicea*) Arbre espontani present a indrets litoral sobre sòls arenosos. El lloc conegut com ses Salines és l'únic exemple de nom de lloc on l'espècie apareix citada en la toponímia.

Tamarell (*Tamarix ssp*) Espècie espontània característica del litoral i ambients salins.

Tarongí (*Melissa oficianalis*) Arbust cultivat aromàtic present principalment a jardins. L'espècie dóna nom a una elevació de la comarca Puig Tarongí. L'absència aparent d'aquesta espècia a aquest indret del terme d'Artà fa pensar en el component antroponímia d'aquest nom de lloc..

Ullastre (*Olea europaea*) Arbust espontani molt present a les Illes Balears però especialment a les marines i terres abandonades. En nou ocasions el nom de lloc apareix citat en la toponímia com a determinant amb un espectre varietat de genèrics – Sementers dels Ullastres (4 casos), Son Surera des Ullastres, Clova de s'Ullastre, Coster de s'Ullastre, Turó dets Ullastres, Can Mateu dels Ullastres i Son Ullastre).

Viola (*Viola ssp*; *Vinca ssp*; *Cyclamen ssp*) Planta espontània hemicriptòfica el nom de la qual pot correspondre a diverses espècies. Dos noms de lloc referits a l'espècia, Pla de ses Violes i Prunella de Ses Violes.

2.2 Relatiu a la vegetació cultivada, subespontània, ruderal i arvense.

2.2.1 Les espècies com a genèric

Ametllerar: Espai on destaca la presència d'Ametller (*Prunus dulcis*). 7 casos.

Canyar: Espai on creix la canya (*Arundo donax*), espècie naturalitzada que colonitza principalment indrets amb presència d'aigua superficial. Dos exemples. Un d'ells situat al periurbà el nucli de Manacor situat a una de les vores del Torrent de Sa Cabana. L'altre exemple és el des Canyar des Campet al terme municipal d'Artà.

Canyamel: Nom d'un nucli costaner el terme de Capdepera. El nom de lloc es refereix a la canya sucrera (*Saccharum officinarum*).

Celler: Lloc on s'elabora i guarda el vi (DCVB). 1 topònim que ens adverteix indirectament de la presència de la vinya a una contrada de gran tradició vitícola - Son Figuera al sud del terme de Manacor

Devesa : Morfologia paisatgística marcada per la presència del conreu mixta d'arbres -generalment garrovers (*Ceratonia siliqua*) o ametllers (*Prunus dulcis*)- i cereals. Trobam una referència indirecte a aquest genèric al terme municipal d'Artà (Font de sa Devesa).

Ermàs: Camp que no es conrea, sia per negligència, sia per fer-lo reposar durant un any i després tornar-lo a conrear (ORDINAS GARAU 2001). Al Llevant de Mallorca aquest genèric en plurals – ets Ermassos- dóna nom a un paratge del terme de Son Servera.

Figueral: Plantació de figueres (*Ficus carica*). Genèric molt present a la toponímia lleuantina. 21 topònims amb aquest genèric. Variades i diverses són les formes de citació del genèric. La més abundant és la forma simple – es Figueral- 11 exemples, alguns d'aquest duen incorporat el nom de la finca mare on es trobem localitzat – Figueral de Ses Toltes, Figueral des Pla, Figueral de Son Brau, Figueral de Ses Piquetes..). Son nombrosos també els exemples en els quals en apareix adjectius respecte a l'edat, dimensions o nom/malnom del propietari de la plantació– Figueral Vell (5 casos), Figueral d'en Moll, Figueral d'en Gallego.

Figueralet: Figueral de dimensions reduïdes. Dos exemples, per una banda el cas des Figueralet i per altra l'exemple d'es Figueralet de Donya Catalina.

Hort Tros de terra no gaire extens, on es conren verdures, llegums i arbres fruiters (DCVB). Genèric molt present a la toponímia lleuantina (119 casos, 15 en plural) que sense cap tipus de dubte ens indica la presència d'espècies pròpies del reguiu. Les formes de citació són bàsicament tres en funció del determinant que duen incorporat. Per una banda aquells que indiquen el nom de la propietat agrària on es troben ubicats – Hort de Son Moix. Hort de Balafi, Hort de sa Begura, Hort de Ses Planes, Hort de Son Pentinat..-, en segon lloc aquells que especifiquen en nom o malnom del propietari – Hort d'en Bonet, d'en Valls, d'en Panxa, Hort d'es Vicari, Hort d'en Vaquer. Finalment els casos d'Hort nou o Hort vell apareixen igualment al registre toponímic estudiat. En alguns casos simplement apareix el genèric s'Hort.

Hortet: Hort de petites dimensions. 3 casos, un d'ells introduït pel plural hortets.

Horta: Femení d'Hort que el Diccionari Català- Valencià- Balear defineix com “*Terreny regable, generalment de gran extensió, on es conreen verdures, llegums i arbres fruiters*”. Molt present al País Valencià. Un únic cas situat al terme de Capdepera.

Jardí Extensió de terreny, generalment closa, on es conreen principalment flors i plantes ornamentals (DCVB). És palesa la relació entre la presència de determinades espècies vegetals i aquest genèric. 2 casos.

Olivar: Lloc plantat d'oliveres (DCVB) (*Olea europaea*). Multitud de topònims a l'àrea d'estudi introduït per aquest genèric. 22 casos. Les formes de citació són molt similars al cas del genèric figueral.

Olivaret: Varietat diminutiva d'olivar. 2 topònims.

Prat: Extensió de terra abundant d'aigua, regada directament per una font (DCVB). 16 casos, 10 en plural. Apareixen esmentats bé utilitzant el genèric en sentit estricte o bé citant el nom o malnom del seu propietari (Prat des garriguer..). En d'altre el nom de la propietat on es troba ubicat el terreny de cultiu (ex Prat de sa Corbaia..), mentre que en casos concrets ens apareix com a determinant algun cultiu (Prat des Lli) o alguna de les seves característiques morfològiques (Prat Redó).

Tafona: Conjunt del trull i la premsa de fer oli, i l'edifici o habitació on aquells enginyers estan instal·lats (DCVB). Els noms de lloc que a la comarca s'introdueixen amb aquest genèric, 4 en total, són signe inequívoc de la presència d'oliveres (*Olea europaea*) pel que els hem considerat com a fitotopònims

Vinya : Porció de terreny sembrada de vinya (*Vitis vitifera*). 15 casos. N'esmentarem les característiques concretes en un apartat monogràfic.

Vinyeta: Vinya de petites dimensions. 3 noms de lloc designats amb aquest genèric.

Vinyota/ Vinyassa: Formes augmentatives de vinya. 5 casos, 2 de vinyota (1 en plural) i 3 de vinyassa.

Vela : Porció de terreny en forma triangular, molt fètil , generalment limítrof a un curs fluvial i aprofitar pel cultiu d'hortalisses i arbres fruiters. 3 casos de sa Vela, 4 en plural –ses Veles-

Veleta: Diminutiu de vela. 1 cas en plural –ses Veletes-.

Velar: Genèric que indica la presència de diverses veles. 1 cas.

Verger Hort amb varietat de flors i arbres fruiters (DCVB). 3 casos d'es Verger.

2.2.2 Les espècies com a determinant o com a referència individual

Albercoquer (*Prunus armeniaca*) Fruiter cultivat originari d'Armènia. En cinc ocasions ens apareix l'espècie citada en la toponímia. Tres casos del topònim Clova dels Albercoquers i dos – es Albercoquerets- on l'espècie ens apareix citada en diminutiu.

Ametller (*Prunus dulcis*) Fruiter cultivat a Mallorca des del segle XVIII molt present als paisatges illencs. Tres són les formes en què l'espècie apareix citada, la fórmula que apareix en més ocasions a la toponímia és la de Sementer des Ametlers – 8 exemples- seguit Clova des Ametlers – 6 exemples-, el terme ets Ametllers amb o sense qualche adjectiu incorpora és una de les formes més usades juntament amb les dues anteriors.

Cirerer (*Prunus avium*) Fruiter d'origen eurosiberià de fruita i fusta molt apreciades. Dos exemples de Clova des Cirerers.

Fasser (*Phoenix dactylifera*) Palmàcia cultivada. La mateixa espècie ens apareix a la toponímia de l'àrea d'estudi amb el nom popular de Palmera. L'espècie apareix únicament citada en una ocasió – es Fassers-.

Fava (*Vicia faba*) Llegum cultiva i rarament subespontani, aliment d'humans i ramat. Trobam un topònim d'etiologia on apareix citat un derivat del terme incerta – Son Favar-

Figuera (*Ficus carica*). Si bé l'espècie com ja hem dit està àmpliament citada com a genèrica com a determinant encara ho està més , 45 ocasions. Les formes de citació som àmpliament variades tot i que per l'elevat nombre de referències que en trobam destaquen ses Figueres o el seu diminutiu ses Figueretes i Clova de ses Figueres...

Figuera de moro (*Opuntia ssp*) Planta espinosa introduïda des d'Amèrica Central. Dos exemples del mateix nom al terme de Sant Llorenç – Ses Figueres de Moro-.

Lli (*Linium ssp*). Camèfit que històricament era abundantment cultivat a l'illa tot i que la seva presència és actualment testimonial. Una única cita – Prat des Lli-.

Magraner (*Punica granatum*) Arbre punxerut cultivat però també subespontani famós per la seva fruita granulosa. Fruita que dóna nom a una tanca, Na Magrana

Morer/Morera (*Morus nigra*) Arbre la presència del qual es troba en retrocés, cultiva per com arbre ornament i d'ombra. També pot néixer de manera subespontània. Utilitzar per anomenar dos noms de lloc de la comarca (Pou Morer i es Morers).

Olivera (*Olea europaea*). Si bé la majoria de referències a aquesta espècie típicament mediterrània les trobam expressades a través del genèric en 14 ocasions la trobam citada com de manera individual o a través d'un grup d'individus. Les formes més comunes són la de Ses Oliveres -9 ocasions-, casos individuals de Sementer de ses Oliveres, ses Olivarettes, Puig de Ses Oliveres i Ses Oliveres mudades.

Pomera (*Malus domestica*) Fruiter caducifoli d'origen asiàtic. Present majoritàriament a horts i jardins. Dos casos des Sementer de Ses Pomes.

Tabac (*Nicotiana tabacum*) Planta psicotròpica endèmica d'Amèrica del Sud. Generalment la trobam cultivada tot i que també pot aparèixer subespontània. L'espècie ens apareix esmentada a un indret litoral – Cova des Tabac-. Un topònim que en aquest cas amb tota probabilitat no és indicatiu de la presència de l'espècie sinó la d'un espai utilitzat temps enrere per contrabandistes.

Taronger (*Citrus ssp*) Fruiter perennifoli molt extès als regadius mediterranis. Tres exemple Regueró des Tarongers, es Tarongers i Corralets des Tarongers.

Tomatiguera (*Lycopersicum esculentum*) Herba enfiladissa cultivada però també naturalitzada. Donà no, a un paratge artanenc – Son Tomàtiga-.

Xeixa (*Triticum aestivum*) Cereal cultivat per usos ramaders. Un exemple – Tornai de sa Xeixa.

Xiprés (*Cupressus sempervirens*) Arbre ornamental de gran longevitat originària de Pèrsia, introduït al mediterrani en temps clàssics. La seva presència esdevé l'element identificatiu d'un clova – Clova des Xiprés-.

Xitxarera (*Vicia ervilia; Pisum sativum*) Llegum cultivada i destinada a usos alimentaris. L'espècie apareix citada en dues ocasions (Clova des Xitxaros),

2.3 Referències indirectes a la toponímia

Els termes referits al món botànic a l'àrea d'estudi han donat lloc a tant sols una seixantena d'antropotopònims, molt d'ells referits a malnoms. Un malnom Can (Can Revell)/Cas (Cas Garrigó) (; Lo d'en/Lo de na (Lo den Toni de s'Hort) i que en la majoria d'ocasions fan referència al món dels conreus destacant els relatius a la figuera. En d'altres ocasions tenen una connotació orotoponímica (Puig d'en Mates, Pla de Na Fonoll). Per contra alguns d'ells el nom de les espècies és el determinant d'un genèric referit a l'estructura agrària, elements

d'arquitectura civil o de la xarxa fluvial (Pleta d'en Tafona, Clova d'en Noguer, Pont d'en Fava, Xaragall d'en Fava)). En darrera instància topònim Son Garrova dona no a un possessió del terme de Manacor.

La significació territorial d'aquest topònims és realment escassa i el seu anàlisi o estudi no és indicatiu en la pràctica totalitat dels casos de la presència o absència de determinades espècies.

La relació completa de fitotopònims utilitzats per anomenar establits, parcel·les, possessions i contrades és la següent:

Camí de Son Garrova

Can Joan des Bosc

Can Guillem des Morers

Ca n'Ametlla

Can Miquel des Bosc

Can Tomeu des Pi

Can Jaume de Son Figuera

Can Pinoi

Can Toni des Morers

Can Figuera

Can Fava

Can Joan des Bosc

Can Bernat des Canyar

Can Toni de s'Hort

Can Parera

Can Fava

Can Cul d'Ordi

Can Ravellet

Can Rafel de Son Garriga

Can Bernat de sa Marineta

Can Vinyes

Can Garriga

Can Figuerota

Can Figuera

Can Joan de Son Figuera

Can Ceba

Can Pedro de ses Murteres
Ca n'Andreu des ses Murteres
Can Ceba
Cas Figueretes
Clova d'en Noguer
Pla de na Fonoll
Pleta d'en Tafona
Pont d'en Fava
Puig d'en Mates
Saragall d'en Fava
Serra d'en Cremat
Son Garrova
Bellpuig d'en Vinyes
Can Martí des Figueral
Can Fava
Can Mendai de sa Tafona
Can Miquel de Son Pi
Can Pi
Can Revell
Can Parera
Can Rafel de Son Garriga
Can Xisco de Son Garriga
Can Toni de s'Hort
Cas Garrigó
Caseta d'en Figuera
Caseta d'en Figuera
Lo den Figuera
Lo den Toni de s'Hort
Lo den de sa Tafona
Pont d'en Fava
Saragall d'en Fava

2.4. Altres noms de lloc amb connotació fitotoponímica

Anteriorment hem esmentat les referències directes i indirecte al món vegetal que ens apareixen a la toponímia dels termes municipal Manacor, Sant Llorenç, Son Servera i Artà. Ens trobam però dins d'aquest mateix corpus toponímic alguns exemples de noms de lloc que suggereixen o tenen alguna relació amb algun cultiu o planta espontània. A més, tal com veurem en reiterats casos aquests topònims són un clar descriptor del paisatge. Vuit són els noms de lloc d'aquesta tipologia que trobam adient citar:

Pocafarina: Es tracta del nom d'una possessió Llorencina situada al peu de les Serres de Llevant, les condicions hostil pel cultiu de cereals degut al terreny pedregós on es troba fa que les anyades no siguin abundants. Creiem que és aquesta la etiologia d'aquest nom de lloc. De fet, no molt lluny d'aquest una altra possessió de l'**Inferrn**. Nom de lloc que també és indicatiu de la inospitat d'aquest paratges i les seves males condicions per l'agricultura.

Na Martinenca/Na Verdàl. Són els noms de dues tanques sembrades de figueres apel.lant al seu nom la varietat d'aquestes per una banda la figuera Martinenca i per altra la Verda caracteritzada pels seus fruits verds i de petita mida. Una altra referència a aquestes peculiars varietats és el de Ses Martinenques.

N'Olivarda. Si bé nom d'aquesta tanca recorda l'olivera aquest nom de lloc fa una clara referència a l'olivarda (*Inula viscosa*), arbust llenyós de fulles grogues.

Jardí Extensió de terreny, generalment closa, on es conreen principalment flors i plantes ornamentals (DCVB). Queda ben palesa per tant la significació fitotoponímica d'aquest genèric que ens apareix citat en tres ocasions Jardí de Son Moix, Baix des Jardí i Jardins March.

Sa Tafona. Conjunt del trull i la premsa de oli, i l'edifici o habitació on aquell enginyers estan instal.lats (DCVB). Es evident la relació d'aquest nom de lloc

amb el món oleícola. La presència d'una instal·lació d'aquest tipus es clarament indicativa del cultiu en temps actual o pretèrit de la l'olivera. El topònim ens apareix en cinc ocasions a la toponímia de l'àrea d'estudi.

Sementer des Arbres. Nom d'un sementer del terme de Manacor. El nom de lloc es clarament indicatiu de la presència de vegetació arbòria suposadament cultiva degut al seu genèric tot i que no n'indica la seva tipologia o espècie.

Puat. Lloc on abunden les pues o punxes, lloc ple de pedres punxerudes (DCVB) Nom d'un paratge del terme de Sant Llorenç que pot ser d'origen fitotopònim – amb presència d'espècies amb pues com la romeguera o l'esparreguera- o degut a les característiques del substrat edàfic.

Planter: Lloc on es crien les plantes petites, destinades a esser trasplantades (DCVB). 2 exemples d'es Planter.

Pelat: Espai Mancat de vegetació (DCVB).Un exemple en plural al terme d'Artà - Es Pelats-.

Esvait: Tros de terra que ha deixat de conrear-se per esser poc productiu (DCVB). A Artà trobam aquest genèric, en plural a l'igual que el cas anterior, designant d'un indrets – es Esvaits-.

es Puig Verd. Nom d'un puig del terme d'Artà. El determinant d'aquest genèrica delata la presència de vegetació a aquest indret

2.5 La fitoponímia com a indicatiu de la presència d'endemismes al Llevant de Mallorca.

A l'apartat introductori del present treball hem esmentat que la complexitat paleogeogràfica de Mallorca ha donat lloc a què la vegetació mallorquina, dins la que per suposat incloem la de la nostra àrea d'estudi, tengui influències tant tarrèniques com ibèriques. Des d'aquesta els botànics han cartografiat gràcies al treball de camp la distribució de les diferents espècies endèmiques. La

fitotoponíma és per altra banda un valuosa eina per estudiar igualment la distribució d'aquestes espècies. Uns endemismes que segon l'element a què pertanyen poden ser de tres tipus (ALOMAR,G. MUS,M i ROSSELLÓ J.A 1997).

- Element tirrènic: Correspon a aquell grup de taxons comuns als arxipèlags de la Mediterrània occidental. Els noms popular de plantes del corpus toponímic del Llevant de Mallorca no suggereix la presència de cap espècie endèmic corresponent a aquest grup.

- Element ibèric: Correspon a aquell grup d'espècies de les illes amb la meitat oriental de la Península Ibèrica i el nord d'Àfrica. Un tàxon d'aquest grup present a l'àrea d'estudi es tracta de la Gatova (*Genista Lucida*) espècie àmpliament present a l'àrea d'estudi (ALOMAR,G. MUS,M i ROSSELLÓ J.A 1997).

- Element baleàric: Conjunt de tàxon que trobam exclusivament a les Illes Balears. Dues espècies d'aquest grup ens apareixen citades a la toponímia de l'àrea d'estudi. Per una banda el gatovell (*Launea cervicolis*) la presència de la qual està citada per ALOMAR,G. MUS,M i ROSSELLÓ J.A 1997)., per altra banda plantejaven en l'apartat terminològic l'existència de diverses possibilitats de la presència de què el nom comú d'estepa correspongués a diferents gèneres i espècies. D'aquestes ALOMAR,G. MUS,M i ROSSELLÓ J.A 1997) en reconeixen d'endèmica una a l'àrea d'estudi. Es tracta de la *Phlomis Italica* espècie que presumiblement no es troba a l'àrea d'estudi.

2.6. Les peculiaritats de la toponímia del Llevant de Mallorca.

Si bé ja hem citat parcialment algunes d'aquestes peculiaritats, la fitotoponímia de l'àrea d'estudi presenta alguns trets específics que la diferencien del corpus fitotoponímic, i toponímic en general de l'illa de Mallorca. En sentit global aquestes especificats són de dos tipus. En primer terme cal destacar la presència de genèrics que no trobam a cap altra banda de l'illa. El dos casos més paradigmàtics són el de Mitjà com a sinònim del terme Marina i el de Clova (genèric de molts de noms de lloc on el determinant és un cultiu i definit al

Diccionari Català-Valencià-Balear com un Tros de terra tancat de paret. Aquest darrer cas segons (ALOMAR GARAU. G 2005) és d'ús exclusiu al terme de Manacor i la seva àrea d'influència funcional.

En segona instància els noms de llocs de propietats agràries especialment de Manacor i Sant Llorenç van introduïts per contraccions arcaiques i en desús a la resta de l'illa com Lo d'en (en trobam multitud d'exemples i el plural Sos (Sos Llulls, Sos Fulles, Sos Ferrers..))

Capítol 3. Les unitats del paisatge del Llevant de Mallorca en la toponímia

3.1 El paisatge actual, l'estat de la qüestió

A l'apartat introductori d'aquest treball hem contextualitzat dins la geografia moderna l'estudi del paisatge. A continuació doncs, comentarem els principals trets del paisatge de l'àrea d'estudi com a passa prèvia a l'anàlisi de les implicacions de la fixació del noms de lloc sobre el territori i aquest mateix. Certament, al igual que el cas concret de la Biogeografia són molt poques les referències bibliogràfiques que hem tingut de referència. Únicament algunes de caràcter genèric referides a tot l'àmbit insular que hem focalitzat al nostre àmbit geogràfic. Aquestes referències, que tot seguit exposarem tenint, com tota la geografia del paisatge, un component preeminentment descriptiu i es limiten a "classificar" segons diferents criteris preestablerts el paisatge comarcal.

La primera d'aquestes referències és la de les Directrius d'Ordenació Territorial. Les DOT, publicades en avanç al 1996 i de manera definitiva l'any següent són un intent de reconduir el model territorial de les Illes Balears cap als paràmetres de l'ambigu terme de la sostenibilitat. Es tracta d'un document tècnic, elaborat parcialment per geògrafs, que contempla un propostes d'actuació per assolir aquest mateix objectiu. Abans però realitza un exhaustiu diagnòstic sobre tot els elements que integren el medi tant físic com humà de l'arxipèlag. En aquest sentit un dels apartats tractats és el del paisatge. Més que una descripció del paisatge en sentit estricte en realitza una valoració del seu estat qualitatiu utilitzant dos tipus de tècniques, per una banda un tècnica qualitativa consistent en una anàlisi multifactorial de diversos criteris científics tals com:

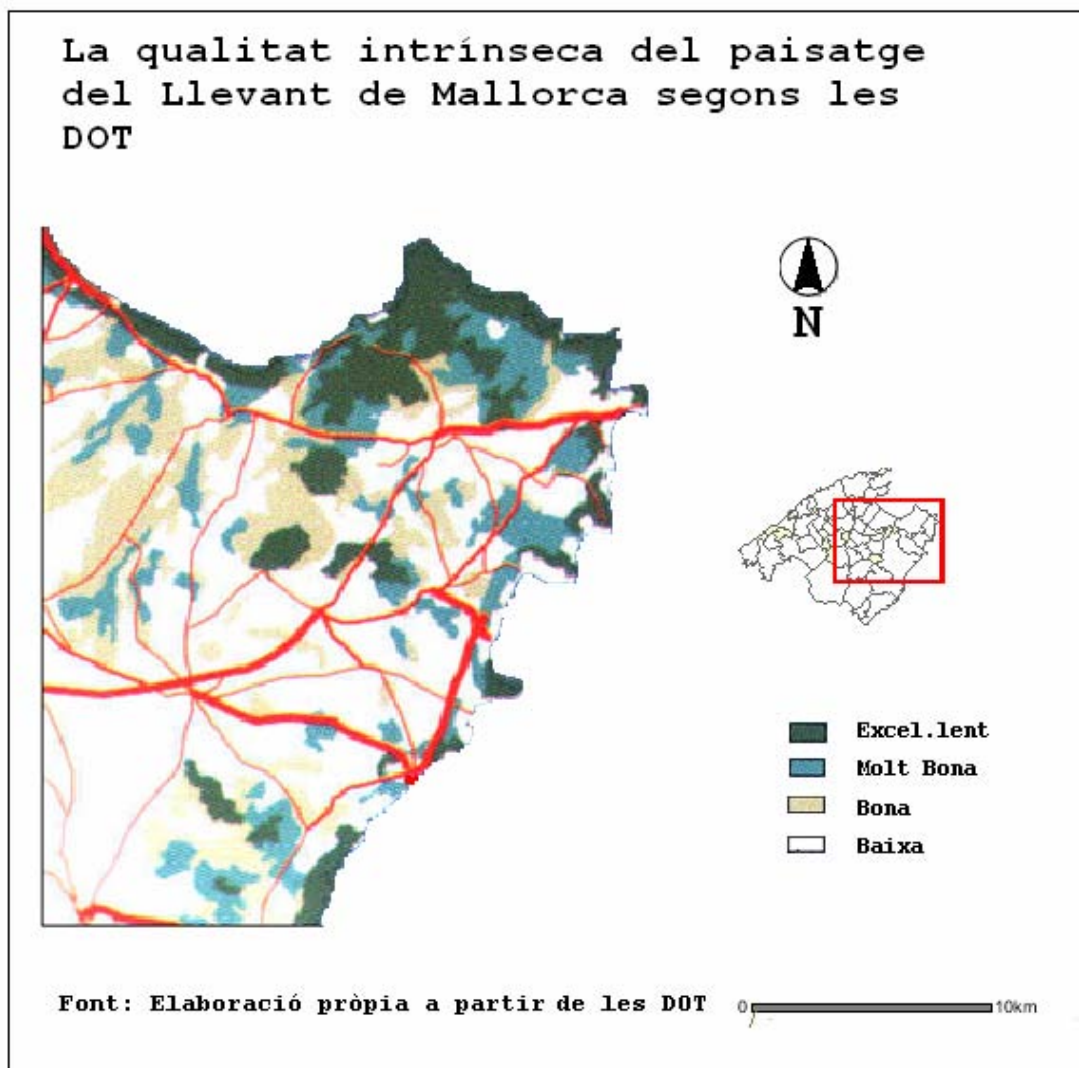
- Ocupació del sòl.
- Topografia.
- Pendents.

El resultat ha estat la delimitació del que s'han anomenat àrees d'interès paisatgístic on el factor clau era la qualitat del paisatge. D'aquesta se'n distingeixen quatre categories de les que no se n'especificà els criteris de valoració tot i que no és difícils d'ampliar:

- Excel·lent: Referit a indrets ocupats per vegetació natural que ocupa masses boscoses. Alzinars i pinars. Àrees muntanyoses i litorals verges
- Molt bona: Paisatges de mitja muntanya mediterrània ocupats per vegetació arbòria disseminada i vegetació arbustiva. Paisatges agraris pot antropitzats.
- Bona: Paisatges agraris a grans propietats agràries.
- Baixa: Àrees urbanitzades difusament, nuclis de població, àrees parcel·lades i d'escàs valor agrològic.

Aplicat al Llevant de Mallorca –vegeu mapa- la qualitat del paisatge que tenim cartografiada a les directrius d'ordenació del territorial seria la següent. Amb categoria d'excel·lent, la península d'Artà en el seu extrem més septentrional, alguns sectors litorals com sa Punta de n'Amer, Serra de Son Jordi, les muntanyes de Calicant i la marina del sud de Manacor. En segona instància en forma d'aureola perifèrica als sectors de màxima qualitat paisatgística trobaríem aquells paisatges que en l'anàlisi factorial han estat qualificats com de molt bons. Els espais agraris o urbanitzats de l'interior de la comarca amb una topografia menys accidentada presenten una qualitat paisatgística bona o baixa.

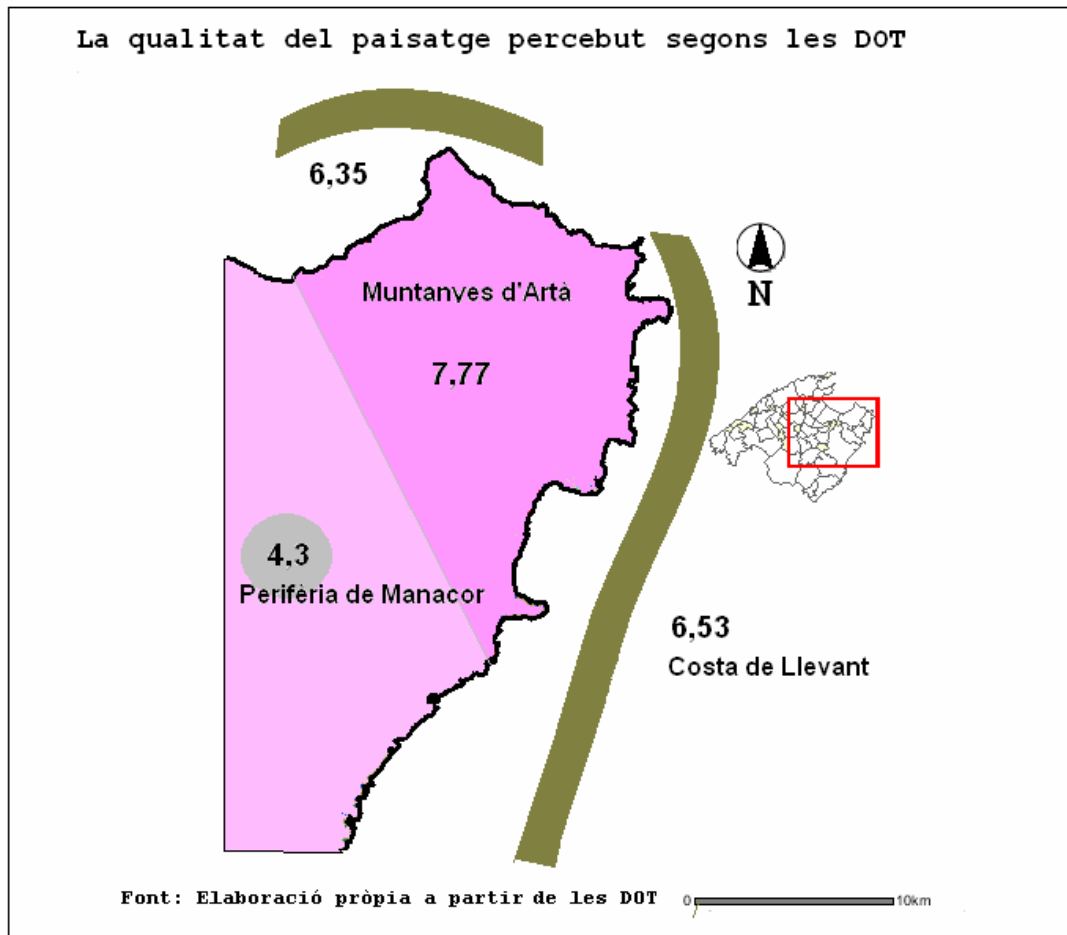
La segona d'aquestes referències és el quadern d'educació ambiental sobre el paisatge de les Illes Balears on es realitza una aproximació a les unitats paisatgístiques també a nivell insular de manera genèrica, poc precisa i absent de representacions cartogràfiques que diferencia entre paisatges naturals i paisatges agraris. Dels primers en diferència els alzinars (*Quercion ilicis*), les garrigues que poden ser d'ullastres i garballons (*Oleo-Ceratonion*) o de xiprells i romaní (*Rosmarino- Ericion*) i els pinars de (*Pinus halepensis*). Dels segons en distingeix entre aquells dominats per l'agricultura de secà, els paisatges de pastures/farratges i l'horticultura intensiva).

Mapa 3. La qualitat del paisatge intrínseca del Llevant de Mallorca segons les DOT.
Font. Elaboració pròpia a partir de les Directrius D'Ordenació Territorial.

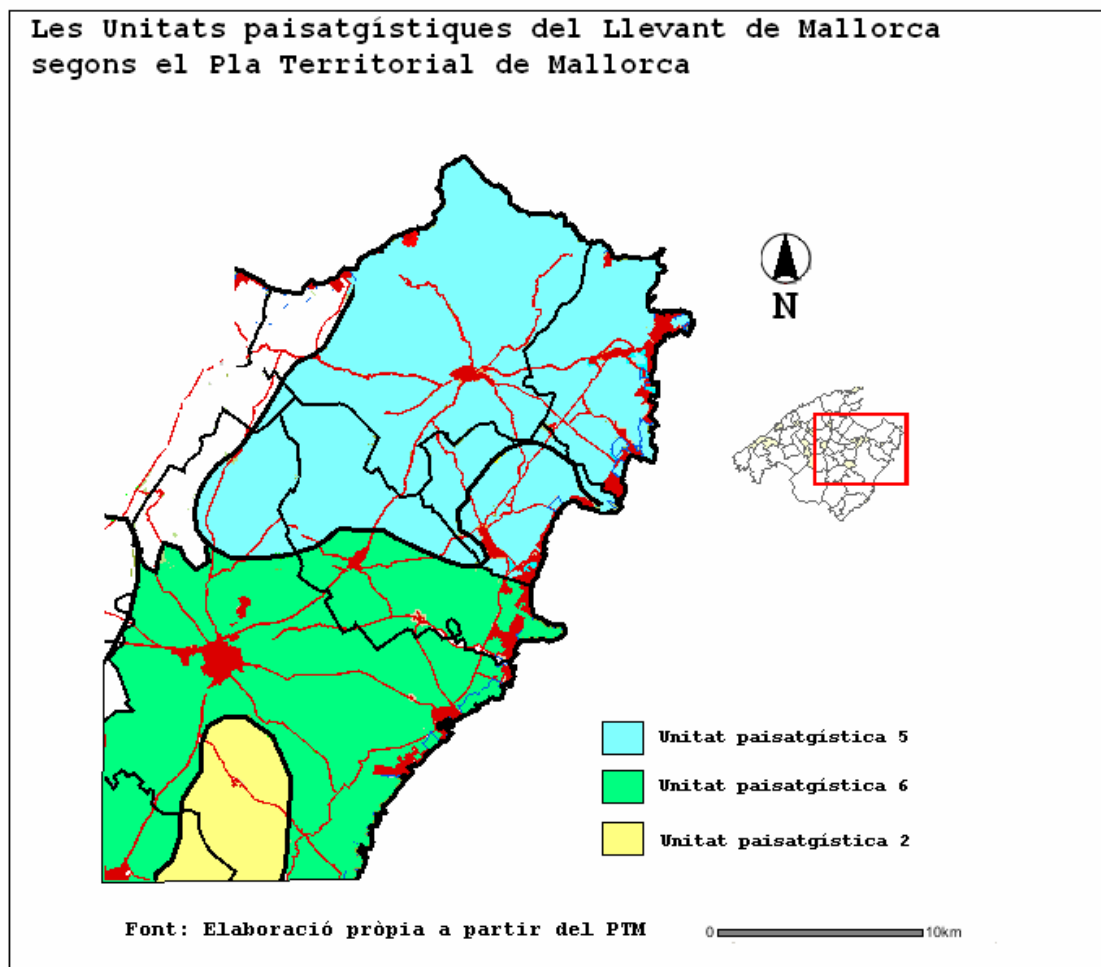
Per altra banda les mateixes Directrius D'Ordenació del territori contempnen i proposen una altra classificació del paisatge mallorquí basada, més que en factors que podríem anomenar intrínsecs com és el cas de l'anterior, en la percepció que diferents col·lectius institucions i col·lectius vinculats en el procés de direcció i confecció de les DOT tenien d'aquest. Per això, es demana a una llista de diferents espais naturals – alguns d'ells lògicament de l'àrea d'estudi- que puntuïn de l'1 a 10. Així mateix en aquest cas la classificació paisatgística determina les característiques morfològiques del territori segons es tracti bé d'espais natural o zones agrícoles, zones turístiques o nuclis de població. El resultat de l'escresta aplicats a l'àrea d'estudi són els següents:

- 6,53 per la Marina litoral del Llevant i part dels vessant marítim de les Serres de Llevant. Des de la Punta de n'Amer fins a Cala Ratjada i el vessant interiors de les Serres dins la Badia d'Alcúdia.
- 7,77. El sector central de les Serres de Llevant.
- 4,3. L'interior de la Comarca i l'espai periurbà de Manacor.

Mapa 4. La qualitat del paisatge percebuda segons les Directrius d'Ordenació Territorial.

L'altre estudi diagnòstic publicat a nivell insular on se'ns descriu el paisatge del sector de treball és el Pla Territorial de Mallorca. Projecte d'ordenació del territori que incorpora una classificació del paisatge (on inclou directament el component vegetal) que reduït al Llevant de Mallorca tot seguit abstraiem.

Mapa 5. Les unitats del paisatge del Llevant de Mallorca al PTM

Tres són en aquest sentit les unitats amb les que classifica el Llevant de Mallorca (d'un total de 6 per tot el territori insular).

Unitat 5. Península d'Artà

- Muntanyes i cales. Farrutx, s'Aduaia, ermita de Betlem. Inclou les zones muntanyoses cobertes quasi totalment per *Ampelodesmus mauritanica* i pràcticament sense arbres; a més de les cales que es formen quan les muntanyes toquen la mar.
- Pla: Artà i voltants, Capdepera i voltants. La denominació d'aquesta subunitat no es refereix al pla de Mallorca sinó a les zones menys abruptes de la zona d'Artà, on es troben les poblacions i la terra cultivada.
- Litoral turístic: Colònia de Sant Pere, Cala Rajada, Canyamel. Inclou el litoral urbanitzat, bàsicament a la costa est de la Península.

Unitat 6 Llevant.

Aquesta unitat recull tota la costa est i la part de les Serres de Llevant (amb menys altura) no inclosa en altres unitats. També inclou una franja més interior de terra amb cultius que limita amb el Pla de Mallorca.

- Litoral natural: zones de marines, Punta de n'Amer, cales de Manacor. Inclou les zones del litoral que es conserven verges.
- Litoral turístic: sa Coma / Cala Millor, Cales de Mallorca, Cala d'Or / Portopetro.

Inclou zones densament urbanitzades.

- Zones rurals: pobles (Son Carrió, Sant Llorenç, Felanitx,) i entorn rural. Inclou la franja interior.
- Manacor: centre urbà, perifèria, zones industrials. Es tracta del paisatge que genera una ciutat amb envergadura considerable, com és Manacor.

Part de l'Unitat 2 Migjorn

- Zones rurals: Entorn rural.

3. 2. Claus d'interpretació del paisatge del Llevant de Mallorca traves de la fitonímia

Fins ara hem contextualitzat el paisatge dins la geografia com a ciència, posteriorment hem realitzat un exhaustiu recull terminològic on hem diferenciat quines espècies vegetals tants espontànies com cultivades ens apareixen citades en la toponímia de l'àrea d'estudi. Igualment hem realitzat una breu introducció sobre els principals aspectes biogeogràfics de l'àrea d'estudi. De la mateixa manera hem recopilat informació sobre com diferents fonts han descrit i cartografiat el paisatge de l'entelèquia territorial que és el Llevant de Mallorca. En aquest sentit és prou interessant observar la distribució geogràfica d'aquests nom de lloc ja que d'aquest en podem fer una lectura territorial bastant acurada i representativa de la realitat geogràfica que estam estudiant. Per a realitzar aquesta lectura territorial hem realitzat tot un conjunt de representacions cartogràfiques on no només il.lustram la localització geogràfica d'aquests noms de lloc sinó que també la comparem amb altres representacions cartogràfiques –majoritàriament sobre aspectes del medi físic– que complementen la dimensió i la informació ja aportada per la toponímia. Hem de dir que ens aquest apartat deixarem de banda aspectes purament

lingüístics i no distingirem entre genèrics i determinants, ni si la referència a una determinada espècie és directa i indirecta. Únicament interpretarem la distribució dels noms de lloc referits a ella sobre l'àrea d'estudi. Cal esmentar que aquestes representacions cartogràfiques han estat realitzades només amb aquells noms de la lloc la presència de la qual no és anecdòtica –anàlisi en canvi molt útil alhora de realitzar el recull terminològic o per estudiar les relacions entre la distribució dels noms de lloc referits a endemisme i la localització teòrica d'aquests-. o i que per tant tenen significació territorial. D'igual manera s'ha fet un distinció entre la implicació paisatgística referida al món de la vegetació natural i la dels diferents cultius.

3.2.1. La distribució geogràfica dels fitotopònims relatius al medi natural

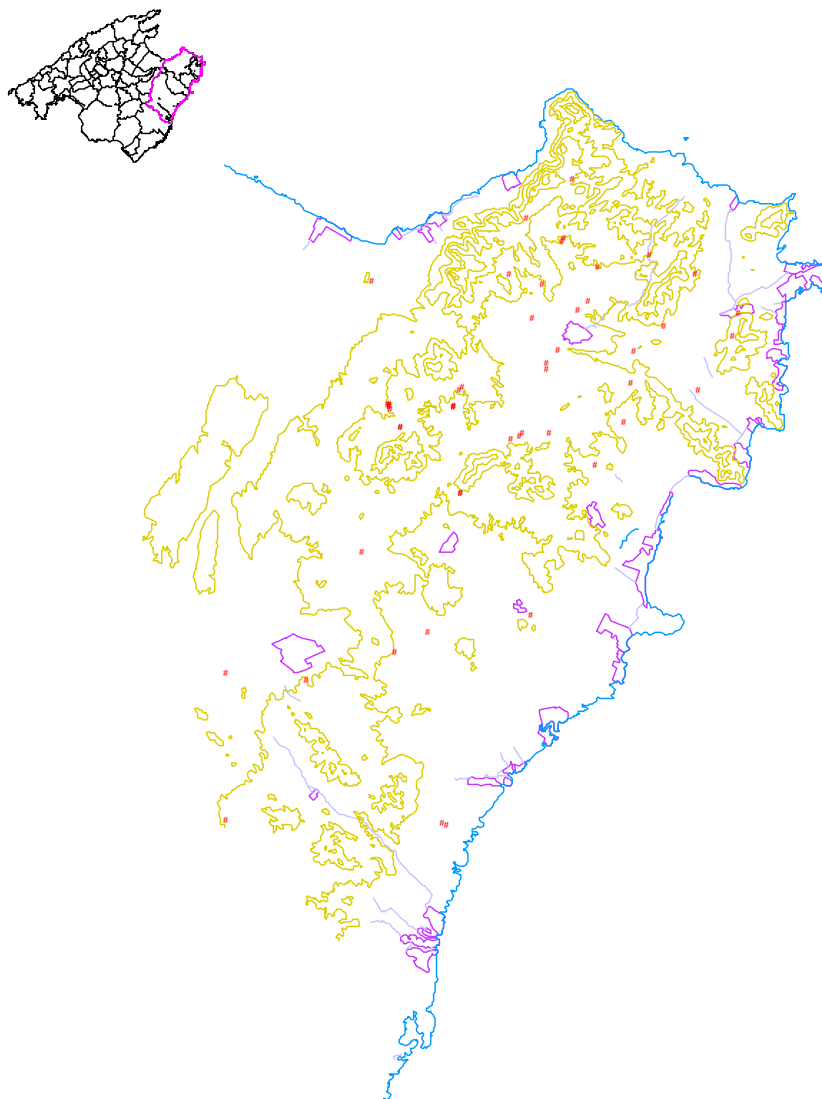
Els noms de lloc referits a la vegetació natural il·lustren perfectament les característiques biogeogràfiques com en general a tot un conjunt d'aspectes del medi físic que donen morfologia al paisatge de l'àrea d'estudi tal com continuació. En primera instància podem observar (mapa 6) la distribució sobre l'àrea d'estudi dels nom de lloc referits a l'alzina (*Quercus ilex*), parlam d'alzinar, alzines, boscs i bosquets en conjunt. De la lectura de la distribució geogràfica dels fitotopònims podem extreure informació rellevant per estudiar la incidència paisatgística d'aquesta espècie. La major densitat de noms de lloc correspon a les àrees més muntanyoses de la comarca coincidint amb les majors elevacions de les Serres de Llevant. Aquesta àrea coincideix a la perfecció on els autors citats a l'apartat introductori adverteixen que l'espècie és climàtica a aquest sector. A més, la major pluviometria d'aquesta àrea beneficia igualment la presència d'aquest espècie.

En contraposició a l'anterior les referències toponímiques a aquesta espècie són pràcticament nul·les als sectors litorals i meridionals de la comarca. De fet aquesta realitat és plenament observable si analitzam les característiques del fitotopònims. Al primer dels sectors predominen els noms de lloc amb genèric Alzinar o Bosc mentre que si l'espècie ens apareix com a determinat ho fa de manera col·lectiva – ses Alzines-. Aquest fet permet igualment que la incidència sobre el paisatge que d'aquest espècies sigui molt més evident. Per altra banda al segon dels sectors hi ha un clar predomini del terme bosquerró.

Una morfologia que té tant el seu origen en el fet que les condicions del medi no possibiliten el desenvolupament de l'espècie – a una àrea on no és climàtica- o bé antròpic ja que és tracta d'una àrea on la desforestació de masses boscoses per convertir-los en terres de cultius ha estat evident queden encara petites extensions d'alzines. Finalment cal advertir que la presència de noms de lloc referits a l'alzina que trobam al sud del terme de Manacor i del litoral respon exclusivament a individus cultivats donades l'ús ornamental i ramader que ha tingut l'espècie a Mallorca.

Referències toponímiques a l'Alzina

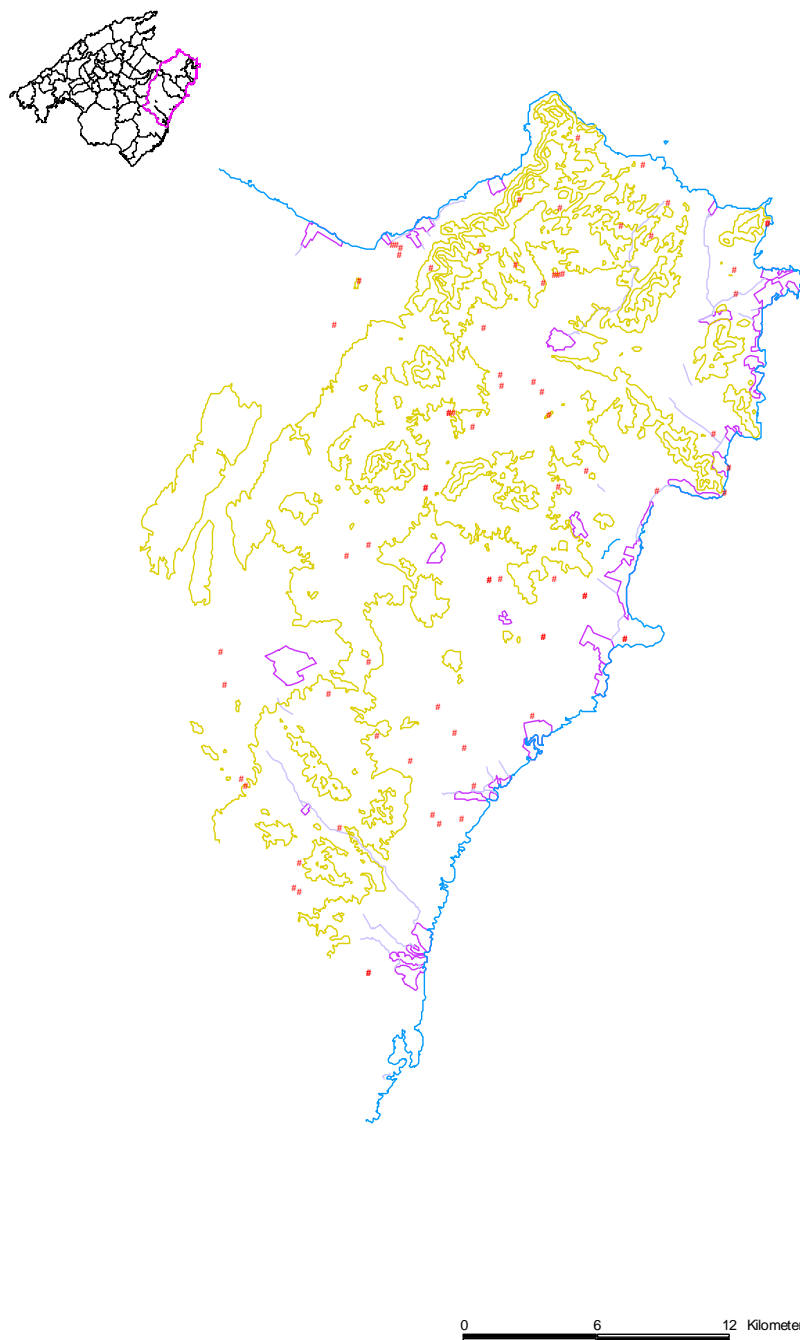
0 6 12 Kilometers

Mapa 6. Distribució Geogràfica de les referències a l'Alzina al Llevant de Mallorca

La localització dels noms de lloc referits al pi (mapa 7) a diferència del cas de l'alzina no mostra cap patró de localització ben definit ja que l'alt grau de cosmopolitisme de l'espècie fa que tant aquest com els noms de lloc referits a ella siguin presents de manera pràcticament homogènia a tota l'àrea d'estudi. No obstant cal precisar i advertir que el genèric pinar i les referències col·lectives a l'espècie mostra un clar predomini a les àrees muntanyoses i litorals on de fet, l'espècie forma extensions grans de territori i per tant té més incidència paisatgística. D'altra banda els pins singulars – que destaquen com a individus individuals dins un paisatge marcadament absent de l'espècie- o les referències individuals a un individu de l'espècie –per ex clova des pi- són presents a l'interior del terme de Manacor que de fet és l'àrea més agraritzada de la comarca. A l'igual que hem comentat pel cas de les alzines en els sectors més planers de la comarca – per exemple interior de Manacor i sud de Sant Llorenç- destaca la presència de pinarons i d'arbres singular. D'aquesta manera en aquest sector trobam noms de lloc com Sementer des Pinet, Turó des Pi, es Pinaró, Pi des Ruc Pi gros, Pi d'en Salero, Pi de sa Llebre, Pi de sa Romana.... Igualment és comú trobar referències a aquest conífer a les terres marginals de possessions que al no cultivar-se degut a les condicions orogràfiques i edafològiques hagin estat colonitzades per una espècie oportunista com és aquesta. Exemples d'aquests pinars són el Pinar de sa Coma a Manacor, Pinaró de Son Sureda a Sant Llorenç, Pinar de Bellpuig, Pinar des Cocons, Pinar Gran de sa Begura nova,. Pinar de Santa Cirga, Pinar de Son Ribot, Pinar de Son Mas nou...

Finalment l'abundant presència del pi al litoral de la comarca és perfectament apreciable al corpus toponímic amb noms de lloc com Cap des Pinar, Punts de Pi, Pinar de sa Sivina i Costa des Pi. Tot i que aquest darrer nom de lloc es tracta d'un neotòponim (el nom preturístic és el de Costa de Son Jordi) l'etiologia del qual està directament relacionada amb la notable presència a aquest indret del *Pinus halepensis*.

Referències toponímiques al Pi

Mapa 7. Distribució Geogràfica de les referències al Pi al Llevant de Mallorca

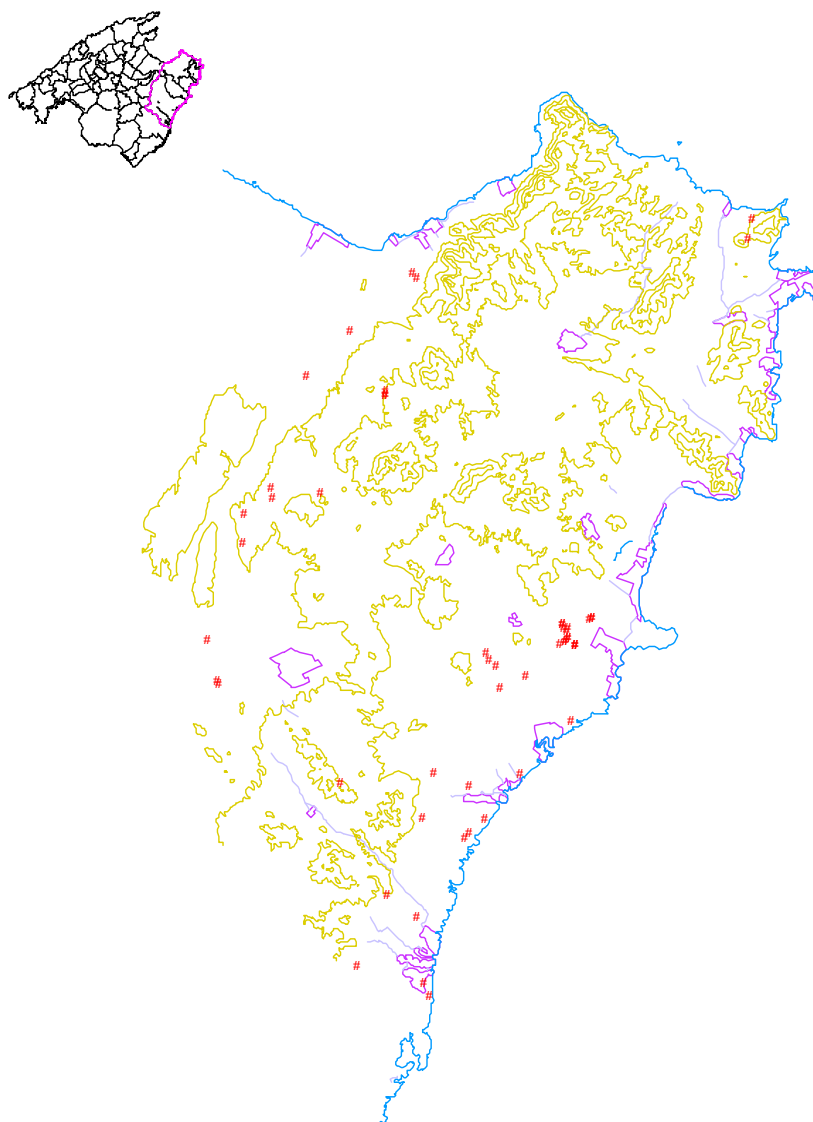
Els noms de lloc que integren l'*Oleo ceratonion* i la marina (mapa 8), parlem dels noms de lloc referit a aquest genèric, les referències a ell, els revellars i referència al revell (*Olea europaea var oleaster*), als ullastrar l'ullaastre (*Olea europaea var silvestris*) ja la mata (*Pistacia lentricus*) i al peculiar terme mitjà que en el català de l'àrea d'estudi equival a terme marina. La distribució geogràfica d'aquests nom de lloc està clarament condicionada pel substrat litològic.. En aquest sentit les àrees amb densitat de fitotopònims d'aquest tipus són les següents:

- Franja litoral de la comarca des del seu extrem més meridional fins a la punta de n'Amer. És l'àrea amb més densitat. La coincidència d'aquests noms de lloc amb els aflorament tabulars calcaris és especialment evident al límit on les referències al terme desapareixen quan s'entra en contacte amb les Serres de Llevant al nord del municipi de Son Servera.
- A l'interior del terme de Manacor trobam dues àrees on les referències en tornen apareix. Es tracta de dos sectors on tot i la seva localització interior afloren també calcàries miocèniques. El primer d'ells coincideix amb el límit dels termes municipals de Vilafranca de Bonany i Manacor. És la coneguda com a marineta de Son Perot. El segon d'ells és l'àrea nord occidental municipi de Manacor i la totalitat de la petita part del terme de Petra que hem integrat dins l'entelèquia del Llevant de Mallorca. És tracta de fet d'un territori que forma part del conjunt geomorfològic de la Marina de Petra.

Les referències a la marina són pràcticament inexistent a la resta de comarca i les escasses referències que hi trobam són degudes a la confusió terminològica amb altres genèrics – per ex garriga- que ens aporten els informadors- (cas a estudiar apart) utilitzar per anomenar espais deshumanitzats. Per contra són més nombroses – sobretot a indrets muntanyosos- a espècies com el revell o ullastrar ja que són espècies la presència de la qual no és estranya a aquestes àrees com també a àrees planeres ocupades per antigues terres de cultiu o bé simplement terres de

pastura o marginals pel cultiu.-. De fet les característiques dels noms de lloc així ens ho corroboren-. D'aquesta manera són freqüents els noms de lloc com Sementer dets Ullastres, Turó dets Ullastres, es Revelar, Clova de s'Ullastre, Puig des Revells, Turó des Revells....-

Referències toponímiques a la Marina

0 6 12 Kilometers

Mapa 8. Distribució Geogràfica de les referències a la marina al Llevant de Mallorca

3.2. La distribució geogràfica dels fitotopònims relatius al medi humà

La intensa ocupació humana del medi natural que ha patit Mallorca i consegüentment l'àrea d'estudi ha fet que des de temps prehistòric que tal com ja hem exposat al mòdul introductori el paisatge natural s'hagi transformat en paisatge humà. Si bé, han estat en les darreres dècades del segle XX les que més impacte territorial i paisatgística degut a l'arribada del turisme de masses. No obstant, ha estat l'activitat agrària la que més ha transformat el medi natural i d'aquest fet les evidències són nombroses al corpus fitotoponímic amb quasi 400 referències al món dels cultius. A l'igual que passava al cas de les espècies vegetals naturals no totes les referències tenen una significació paisatgística ja que en moltes ocasions la referència com hem vist és anecdòtica. En aquest sentit farem al·lusió a la significació territorial i veurem com la distribució de noms de lloc i per tant de cultius en temps actuals o pretèrits no és atzarosa ja que respon a un conjunt de factors naturals i humans. Estudiarem la distribució geogràfica dels noms de lloc relatius a la figuera, l'ametller, el garrover, la vinya, l'olivera i als cultius considerats com de regadiu. Aquest conjunt de noms de lloc en total en trobam la no menyspreable quantitat de 375 referències.

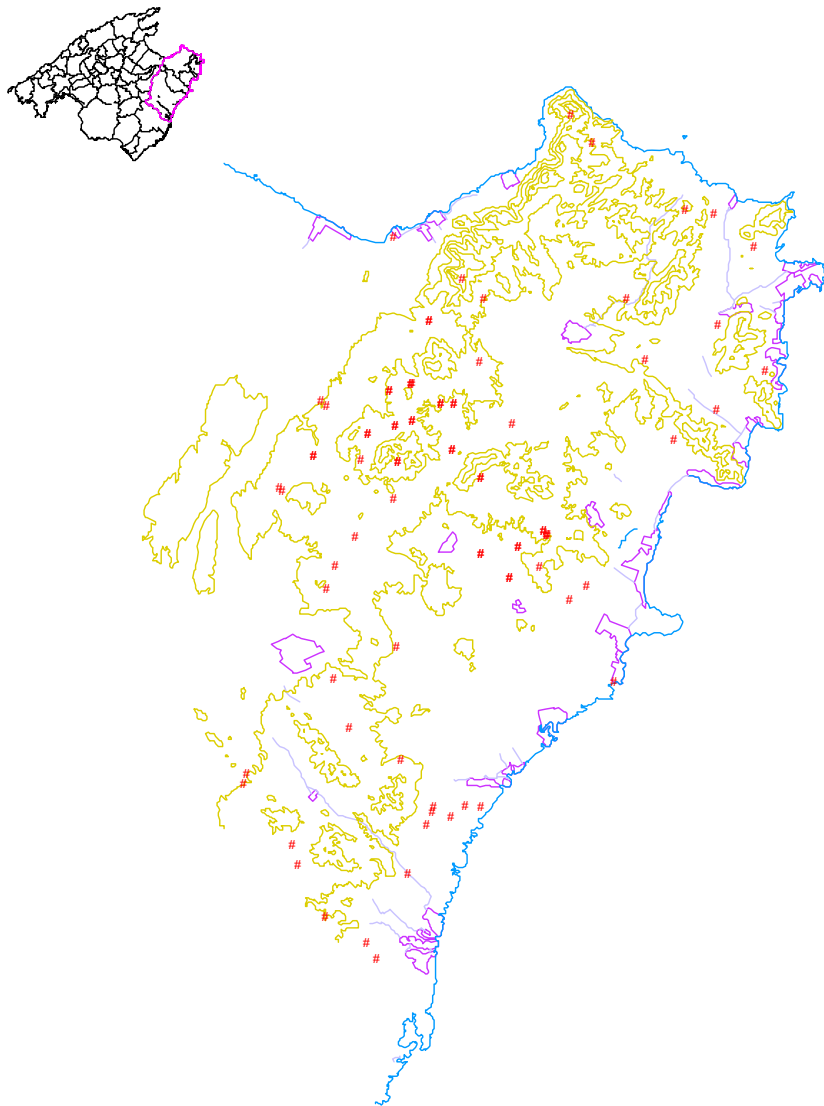
De les espècies anteriorment mencionades la més nombrosa en la toponímia és la figuera (mapa 9) amb 84 referències. Incloem les referències al genèric figural i a l'espècie de manera directa i indirecta. La seva distribució sobre el territori comarcal és francament homogènia excepte als sectors septentrionals més muntanyosos de les Serres de Llevant pel que és present tant als sector litoral planers –marines- com a les terres de conreu interiors. En moltes ocasions (mapa 11) les referències a la figuera apareixen lligades a l'ametller, espècies que requereix unes condicions similars a la figuera pel seu cultiu tot i que en la toponímia del Llevant de Mallorca no ha estat tan citada (37 exemples de tot el conjunt de referències directes i indirectes a l'espècie). La seva distribució és pràcticament idèntica a la figuera trobant-la citada tant a indrets costaners com a coster i planers.

Figueres i ametllers esdevenen al cas del Llevant illenc dos paradigmes de distribució de l'arbrat que abasten tota l'àrea d'estudi i constitueixen una realitat evident al paisatge del qual en són una espècie clarament dominant. Tot i això, es tracta d'un arbrat amb franc retrocés degut a l'escàs valor comercial dels seus fruits molt apreciat altra temps. Aquest mateix motiu justifica la seva nombrosa presència al paisatge. Les característiques d'aquests noms de lloc exposades amb anterioritat són una clar reflex del paisatge agrari que evoquen aquestes espècies. D'aquesta manera l'abundància de figuerals i ametllers és indicativa de la important extensió que ocupa sobre el territori aquesta tipologia d'arbrat. Igualment l'elevat nombre de Sementers dels Ametllers i Sementer/Clova de ses Figueres és indicatiu de l'existència de parcel·les ocupades per alguns d'aquests dos arbres a moltes de possessions, establits, finques o propietats de l'àrea d'estudi. Els determinants en el cas de que l'espècie sigui un genèric (figuerals o ametllers) com hem dit en moltes ocasions és el nom d'una d'aquestes darreres especialment en el cas de la figuera. Figueral de Son Brau, Figueral de ses Toltes.. s'Ametllers Vell de ses Talaies...

Una tercera espècie d'arbrat cultivada – tot i que també pot créixer de manera subespontània-, és garrover. Les referències a ella no són tan nombroses com els dos exemples anteriors, 25 referències en total. La distribució geogràfica d'aquests noms de lloc és molt similar a la de l'ametller i la figuera si bé la incidència paisatgística d'aquesta no és la mateixa. De fet cal recordar que moltes de les referències toponímiques van atribuïdes a un individu en concret – cas per ex des Garrover Manacor-, a més el menor valor agrari del seu fruit – la garrova- no és tant elevat com la figa o l'ametlla- fet que es tradueix en el fet que si bé l'espècie podria ser qualificada com de molt present a la comarca no ocupa les extensions dels altres dos cultius. A més apareix freqüentment combinada amb el cultiu de cereal. Uns cultius amb absència la fitotoponímia de l'àrea d'estudi ja que al ser elements homogeneïtzadors del paisatge i al ser cultius estacionals no tenen rellevància dins la cultura popular. Aquest fet pot “contaminar” les referències toponímiques al garrover. Tampoc els noms de lloc referits a l'espècie són especialment nombroses a l'àrea litoral on és present l'*Oleo Ceratonia*. Comunitat vegetal d'on el garrover (*Ceratonia siliqua*) n'és espècie dominant.

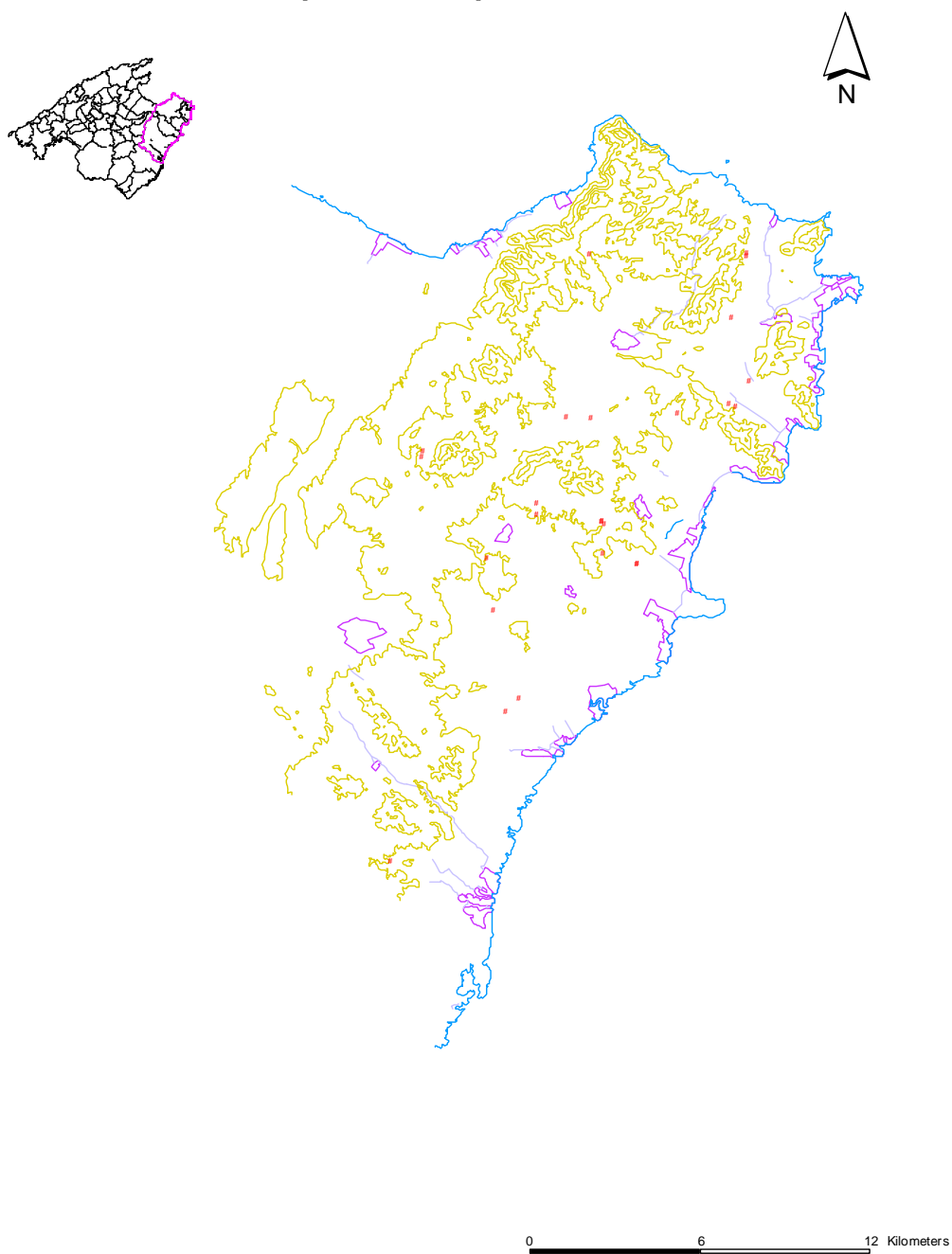
Referències toponímiques a la Figuera

0 6 12 Kilometers

Mapa 9. Distribució Geogràfica de les referències a la figuera al Llevant de Mallorca

Referències toponímiques al Garrover

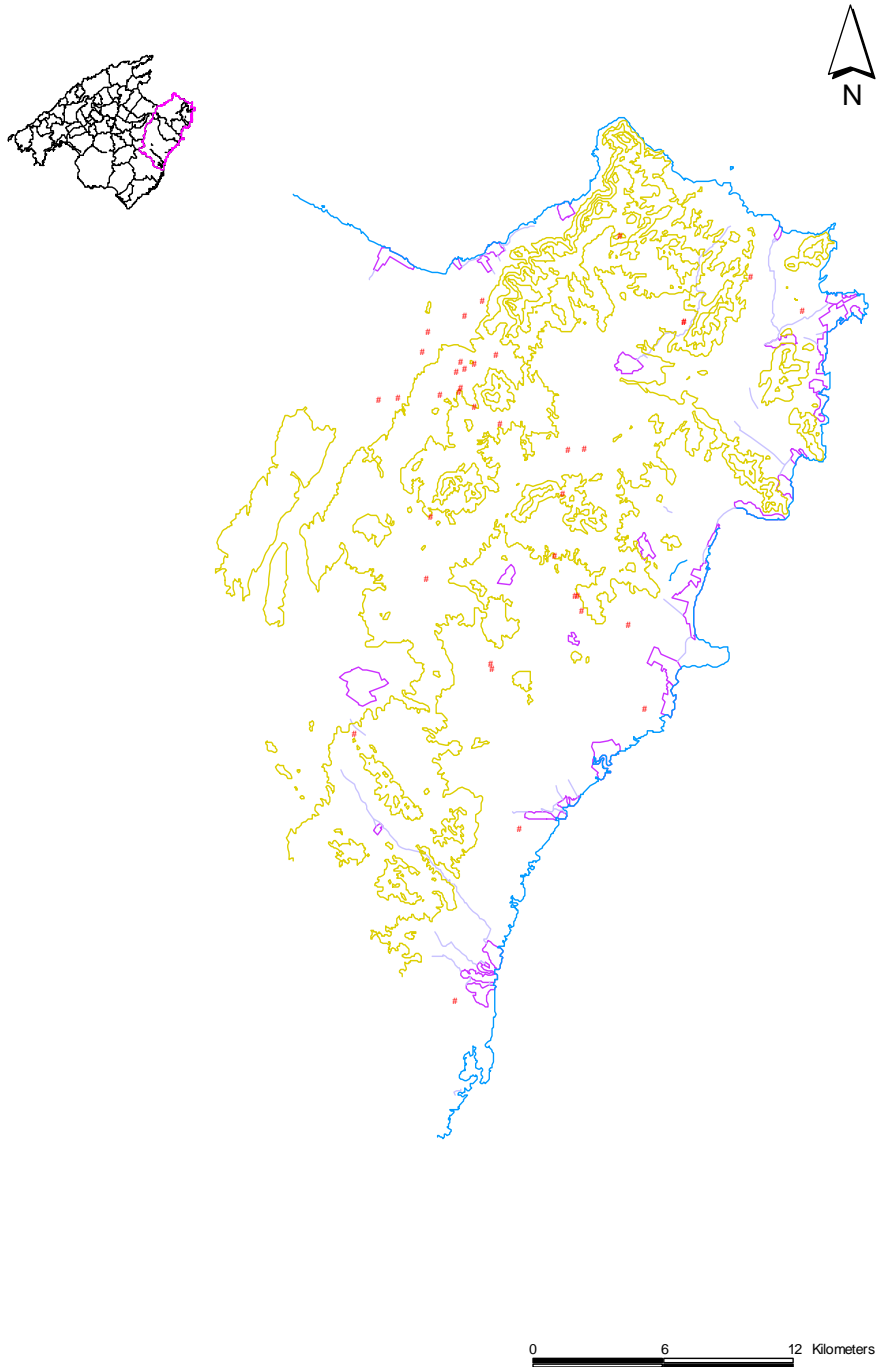

Mapa 10. Distribució Geogràfica de les referències al Garrover al Llevant de Mallorca

Si les figueres, ametllers i garrovers són les dominadores tant pel que fa a la incidència paisatgística com pel que fa al nombre de referències en la toponímia l'olivera en canvi, no és a principis del segle XXI una espècie dominant al nostre paisatge però si en la toponímia 53 referències en total (mapa 12). Els noms de lloc referits a aquesta darrera (Oliverals, Tafones o altres referències directes o indirectes a l'espècie) ens apareixen citats a dues localitzacions molt concretes, bé a les Serres de Llevant (nord del terme de Sant Llorenç, termes d'Artà, Capdepera i part de Son Servera principalment).. La segona de les àrees és part del litoral del Llevant que donen lloc a Sementer o indrets de possessions litorals i de marina.

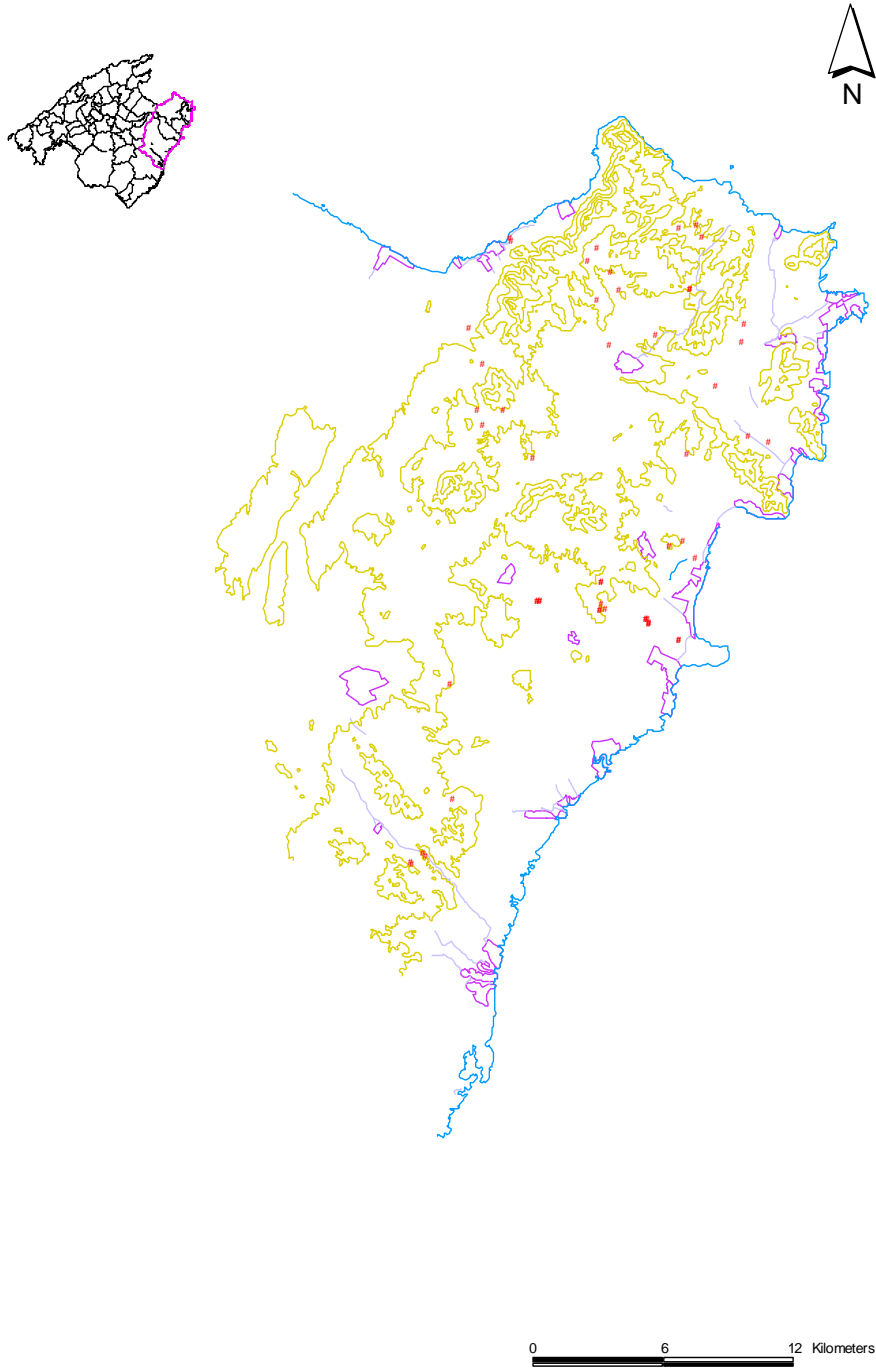
A la primera de les àrees el cultiu de l'olivera va associat a la producció d'oli lligades a les àrees muntanyoses, cultiu en retrocés, tot i el repuntament de la darrera dècada a les Serres de Llevant i encara dominant a la Serra de Tramuntana.. La segona àrea és tracta d'un oliverar pràcticament desaparegut i que tal com veurem amb posterioritat pràcticament només en trobam referències fossilitzades) –el paisatge històric serà estudiat de manera específica en un apartat posterior- les antigues àrees que ocupava a l'actualitat hi trobam altres usos agraris o urbanístics. Les referències indirectes l'espècie que ens evoquen paisatges històrics els trobam presents a noms de lloc con Sa Tafona al centre del terme municipal de Sant Llorenç. En l'actual ús del sòl a l'àrea l'olivera és pràcticament inexistent a l'igual que les referències toponímiques a l'espècie si bé aquest nom de lloc és clarament indicatiu de la presència suposadament pretèrita del cultiu de l'olivera a l'àrea d'estudi.

Referències toponímiques a l'Ametller

Mapa 11. Referències toponímiques a l'Ametller al Llevant de Mallorca

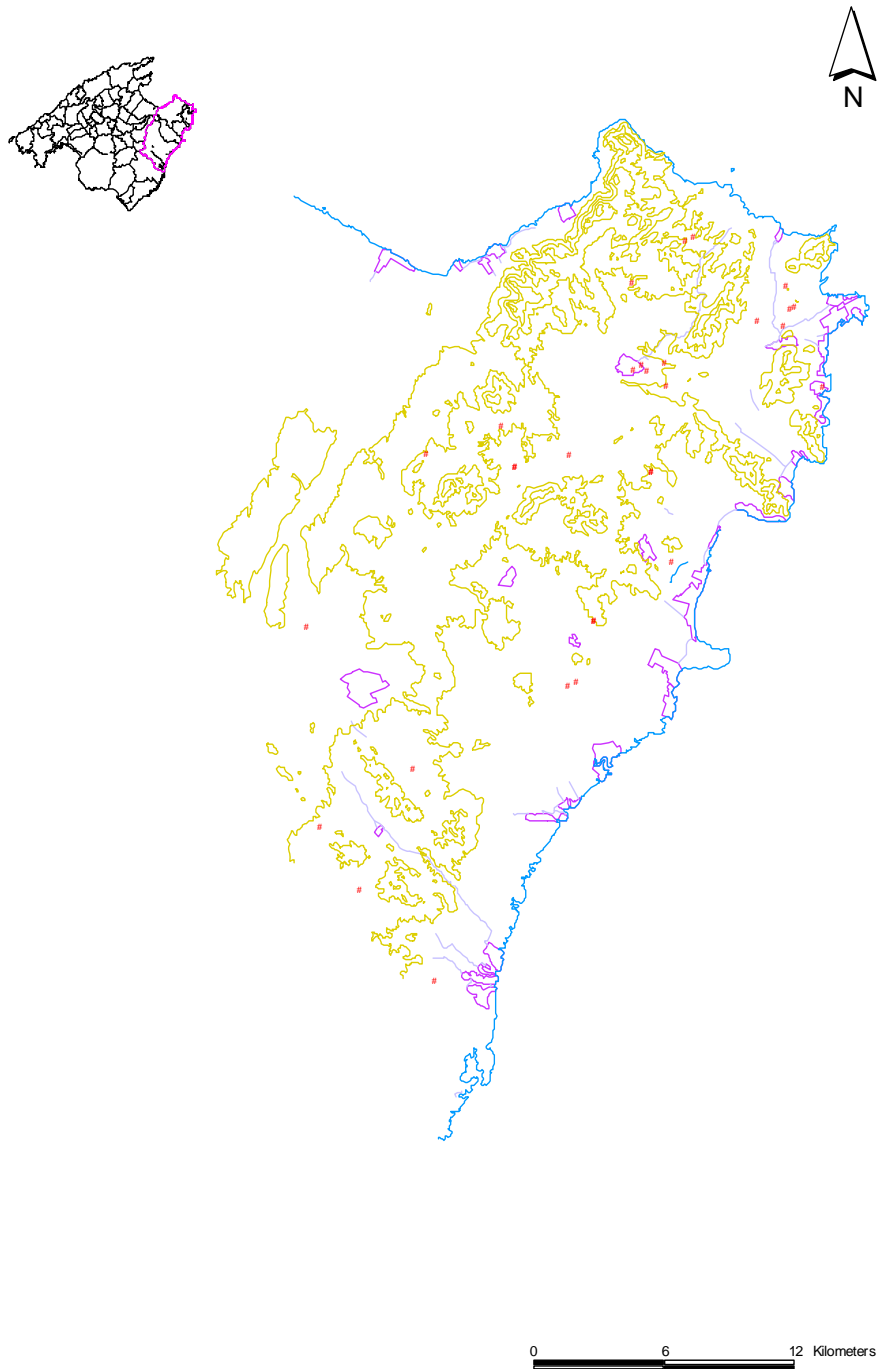
Referències toponímiques a l'Olivera

Mapa 12. Distribució Geogràfica de les referències a l'Olivera al Llevant de Mallorca

Dins la trilogia mediterrània la vinya a l'igual que l'olivera juga un important paper destacat. A l'àrea d'estudi sigui de manera directa (a través de diferents genèrics ja citats) o indirecta (lògicament en forma de determinant) la vinya ens apareix citada a la toponímia en una trentena d'ocasions (mapa 13). La localització geogràfica d'aquests noms de lloc es concentra en dos indrets molts representatius descrivint-nos dos paisatges on la *Vitis vinifera* és protagonista. Per una banda al periurbà dels nuclis de població principalment Artà, Capdepera amb un clar predomini de les referències en diminutiu (vinyeta) ens trobam referències a l'espècie a unes àrees on el minifundisme és especialment present. Igualment trobam un nombre de referències disseminades on predominen noms de lloc indicatius de la presència de tanques, sementers i cloves de possessions ocupades pel cultiu (sa Clova de Sa Vinya de Sa Begura, Vinya de Bellpuig, Vinya de Son Jaumell, Vinya de sa Bedeia...). Si analitzam la incidència paisatgística al Llevant de Mallorca observarem l'omissió que en fa al corpus toponímic de dos indrets de la comarca marcats històricament per la presència del cultiu de la vinya com són el Pla d'Albocàsser (espai meridional del terme de Manacor que forma part del triangle vinícola Manacor-Porreres-Felanitx-) i la Colònia de Sant Pere, al terme municipal d'Artà. Lloc aquest darrer, caracteritzat tradicionalment per la producció de vins de qualitat degut a la presència de vinyes molt aprop del litoral. La pràctica inexistència d'aquest tipus de referències a aquests dos espais s'explica a l'igual que el cas ja esmentat dels cereals – com la vinya realitat poc representada a la toponímia- per l'abundància de l'espècie. Fet homogeneïtzador del paisatge dotant a la vinya d'escassa significació territorial i consegüentment toponímica. En canvi a les parcel·les periurbanes o a espais molt localitzats de propietats agràries el cultiu és una excepció a un territori on no és l'ús predominant del sòl. Motiu que justifica i explica la seva incorporació en la fitoponímia tal com també ens passava amb el cas del cereal. Tal com veurem posteriorment alguns d'aquests noms de lloc referits a la vinya són fòssils i per tant són indicatius de la presència històrica del cultiu a determinants espais avui deshumanitzats o ocupats per cultius diferents.

Referències toponímiques a la Vinya

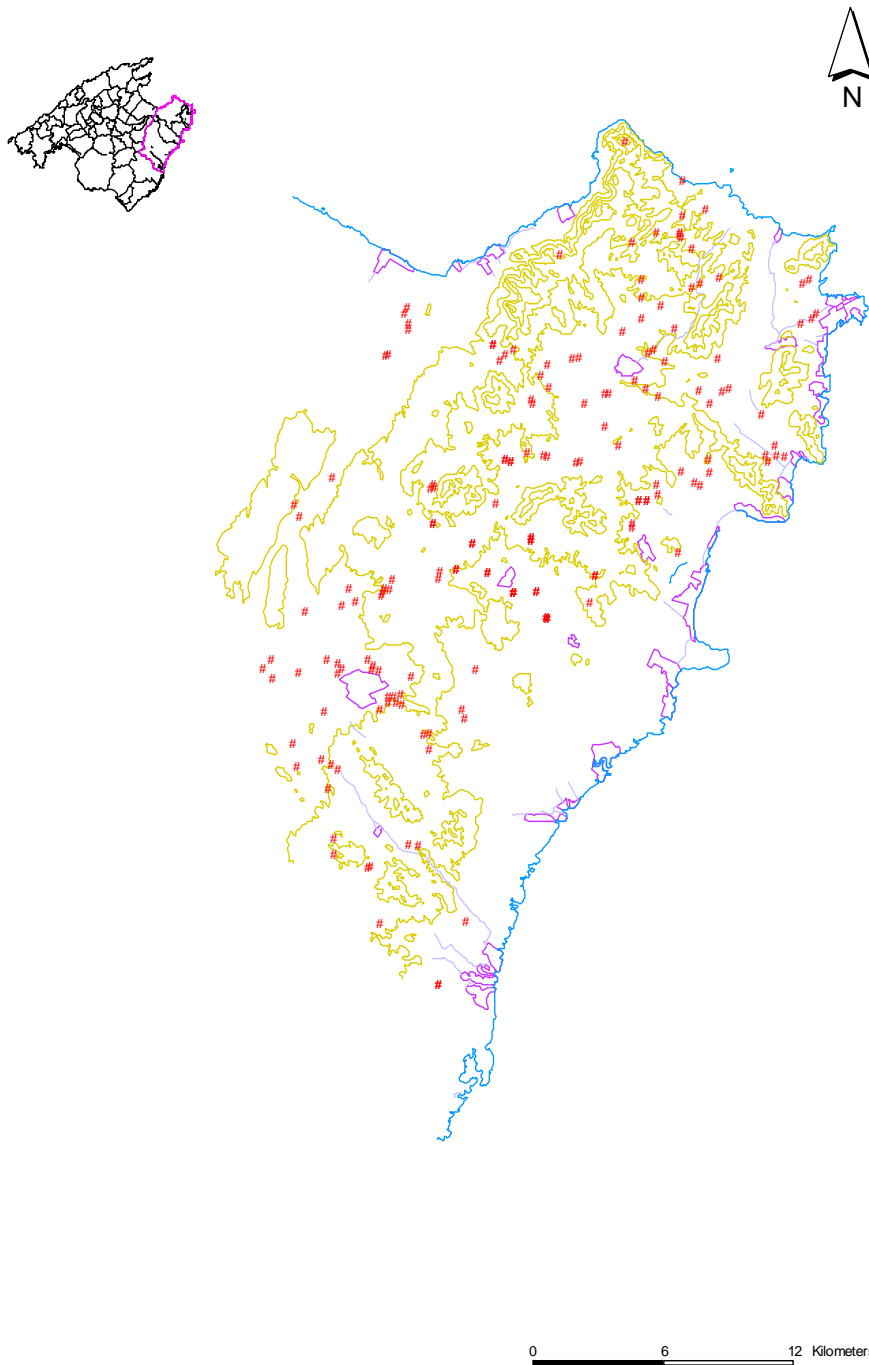
Mapa 13. Distribució Geogràfica de les referències a la vinya al Llevant de Mallorca

El regadiu és una realitat poc extensa al Llevant de Mallorca (vegeu mapa 14) a diferència d'altres indrets de Mallorca com sa Pobla, Pla de Sant Jordi o Campos. Encara que la tecnologia hidràulica ha permès a la segona meitat del segle XX la proliferació d'espais on l'agricultura intensiva com sa Vall de Nou al terme de Manacor on el plàstic dels hivernacles defineix el paisatge agrari. A la toponímia, les referències irrigades són francament nombroses – 143 referències- i sempre utilitzant com ja hem esmentat el genèrics Hort, Verger o Vela o alguna referència indirecta a algun d'ells. Amb tot les referències a aquests noms de lloc són àmpliament presents al sector de treball de manera dispersa a tots els indrets menys al litoral miocè calcari on les condicions edafològiques no permeten el cultiu d'extensions importants d'espècies hortícoles menys enllà de l'autoabastiment familiar. Hi ha però una estricta relació en la presència de recursos hídrics i la localització d'aquests espais. D'aquesta manera diferents són les àrees on trobam noms de lloc referits als Horts i similars:

- Àrees molts parcel·lades fora dels nuclis urbans regades amb petits aquífers procedents d'aigües subsuperficials. Són particularment nombroses aquest referències al periurbà de Manacor.
- Espais disseminats propers a torrents o fonts. Cas dels Horts de Llucamar i Hort de sa Canova a Sant Llorenç o Horts de Llodrà a Manacor irrigats per la font del Mateix nom.
- Parts regades de grans explotacions (Sementer de s'Hort, Baix de s'Hort)
- Establits irrigats (en moltes ocasions propers a fonts) que antigament formaven part d'un finca mare actualment dividida (Hort de Son Moix, Hort de Conies, Hort de sa Begura, Hort de Carrossa, Hort de Son Doblons...)
- Extensions relativament importants de cultiu hortícoles a àrees amb presència d'aquífers subterranis sobre margocalcàries finimiocèniques, Parlam de tot un conjunts d'horts del terme de Manacor al voltant de la ja esmentada marineta de son Perot (Hort de son Pere Andreu...)

Referències toponímiques al Regadiu

Mapa 14. Distribució Geogràfica de les referències al món del regadiu al Llevant de Mallorca

3.4 Els factors del medi implicats i els paisatges resultants.

En reiterades ocasions hem advertit i considerat que la distribució dels noms de lloc referits al món vegetal no és atzarosa sinó que té una clara concordança amb aspectes concrets del medi físic, base natural on actua l'home i dona lloc als paisatges actuals. Degut a les característiques intrínseques dels topònims o a factors externs com per exemple, omissions o falta d'homogeneïtat del registre toponímic aquesta relació no és molt palesa. En d'altres però, la concordança és evident. És per tant, l'objectiu d'aquest apartat estudiar quins són els factors del medi que justifiquen la localització geogràfica de determinants noms de lloc. Des d'aquesta perspectiva podem dir que les majors coincidències s'adonen en l'àmbit litològic i biogeogràfic sient pràcticament insignificant en d'altres aspectes propis del medi físic com per exemple la climatologia, que en cap cas, no il.lustra cap relació clara i directa amb la distribució dels fitotopònims. Des d'aquesta òptica, tot seguit passam a analitzar quins són els factors del medi relacionant directament amb la distribució de determinants noms de lloc i per suposat, quins són els paisatges que se'n resulten d'aquesta relació.

3.3.1 . La concordança entre la litologia aflorant, les comunitats vegetals i la fitotoponímia.

Si estudiem la litologia de la comarca, representa a través de cartografia geomorfològica i geològica observar que existeix una clara fidelitat de la distribució dels noms de lloc referits a les marines i els afloraments de margocalcàries del miocè superior (vegeu mapa 15). Ens trobam davant una evidència més de què la fitotoponímia és una clar definidor i descriptor d'un paisatge, en aquest cas el de les marines de garrovers i ullastres que com ja hem indicat el trobam presenta tres indrets molt ben definits. On de fet la coincidència entre els fitotopònims i les calcàries finimiocèniques és pràcticament perfecte:

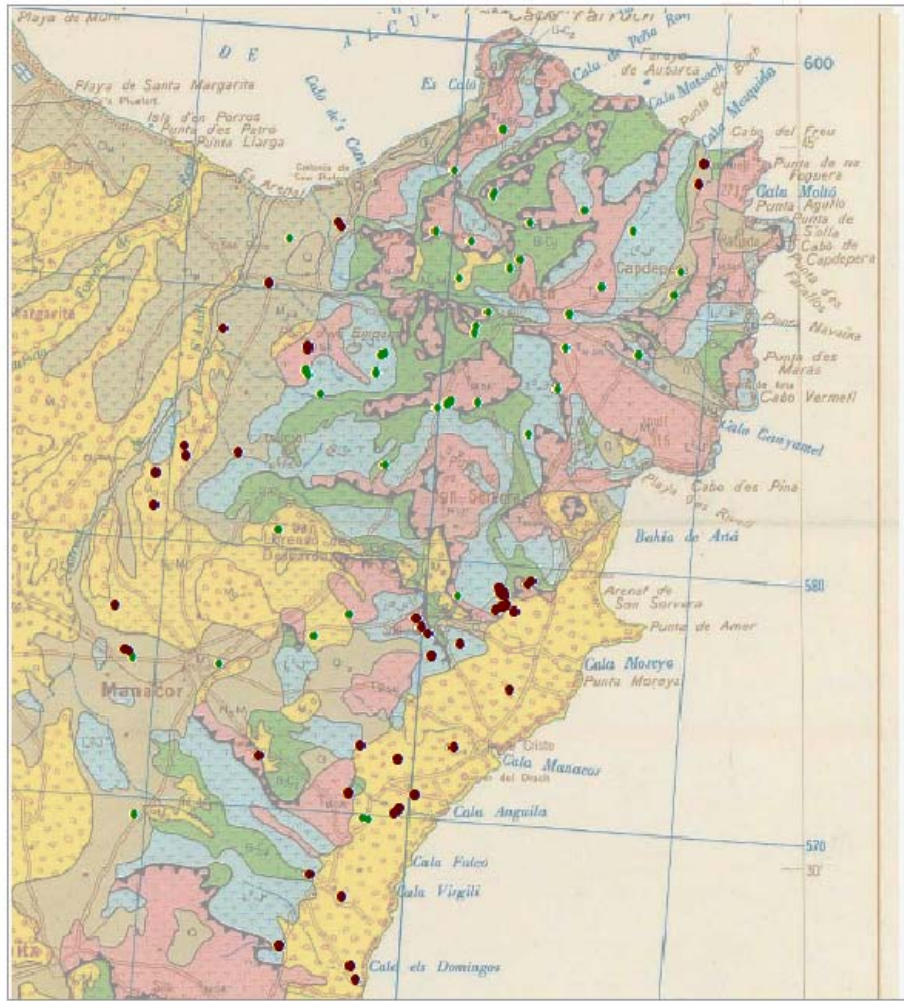
-Franja litoral de Manacor i Sant Llorenç.

- Nord oest de la comarca. Part de la comarca que forma part de la marineta de Petra

- Oest del terme de Manacor i Vilafranca, àrea amb petits afloraments calcaris miocens dins una plana quaternària que dóna lloc a una petita àrea de paisatge de marina on com ja hem dit hi trobam algunes referències al genèric.

A l'igual que existeix, tal i com hem vist una correspondència entre les referències toponímiques a la marina i els materials calcaris finimiocènics les referències a l'alzina (*Quercus Ílex*), són almenys en un nombre apreciable de casos, fidels als sectors on afloren materials margocaris del triàsic mitjà i superior (Mushelkalk, Keuper i Supakeuper) sobre els que s'en desenvolupen sòls profons higròfils on l'alzinar troba les millors condicions per créixer.

Esquema Geològic del Llevant de Mallorca i Referències toponímiques a l'Alzina i la Marina

0 10 KM

- Referència toponímica a la Marina
- Referència toponímica a l'Alzina

Font mapa Geològic: Mapa Geològic i minero de España 1:200000

Mapa 15. Esquema geològic del Llevant de Mallorca i Referències a l'alzina i a la marina al Llevant de Mallorca.

NOTA: VEGEU LLEENDA DEL MAPA GEOLÒGIC AL FULL ANNEX(FIGURA 4).

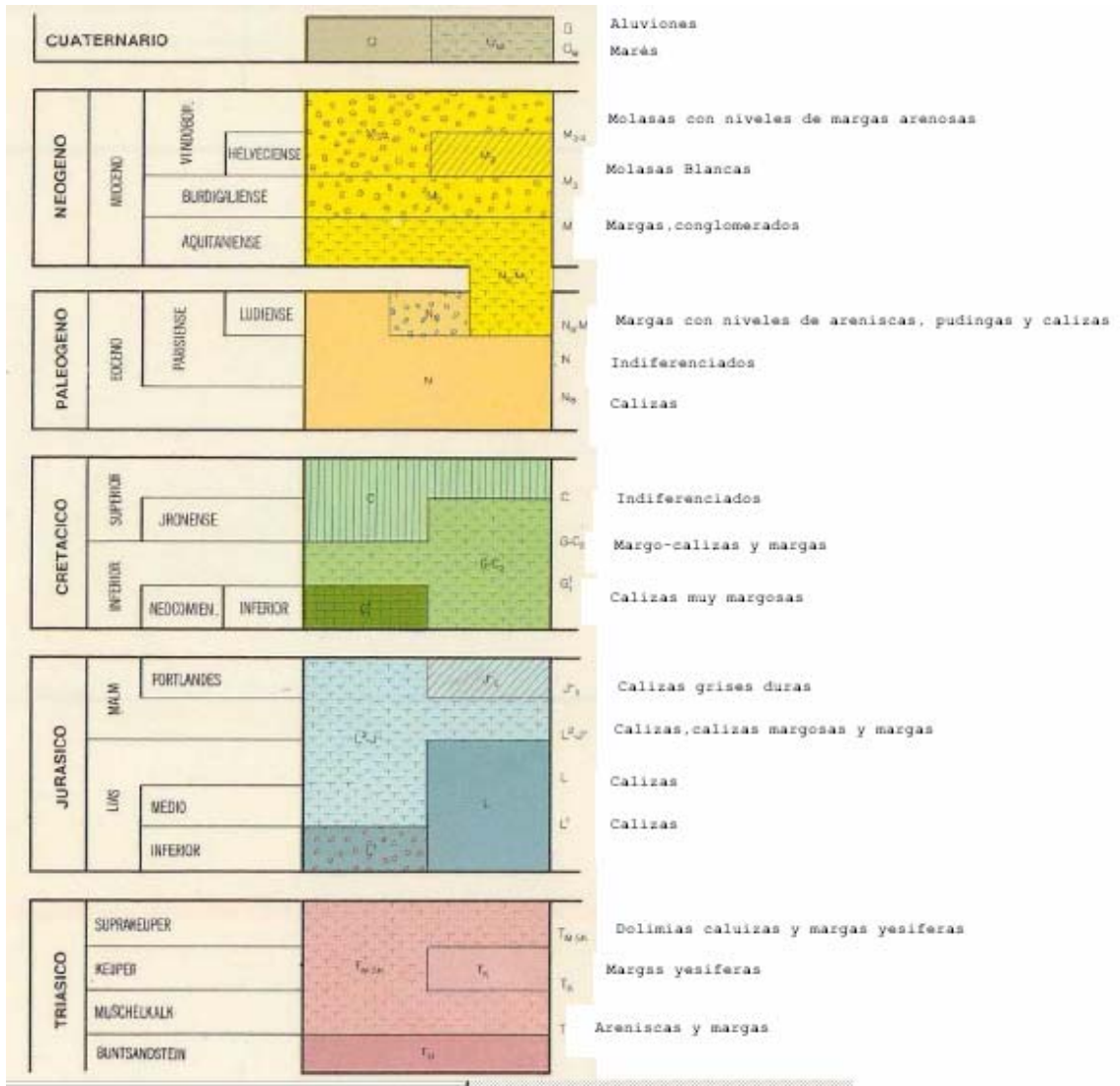

Figura 4. Llegendra del mapa geològic.

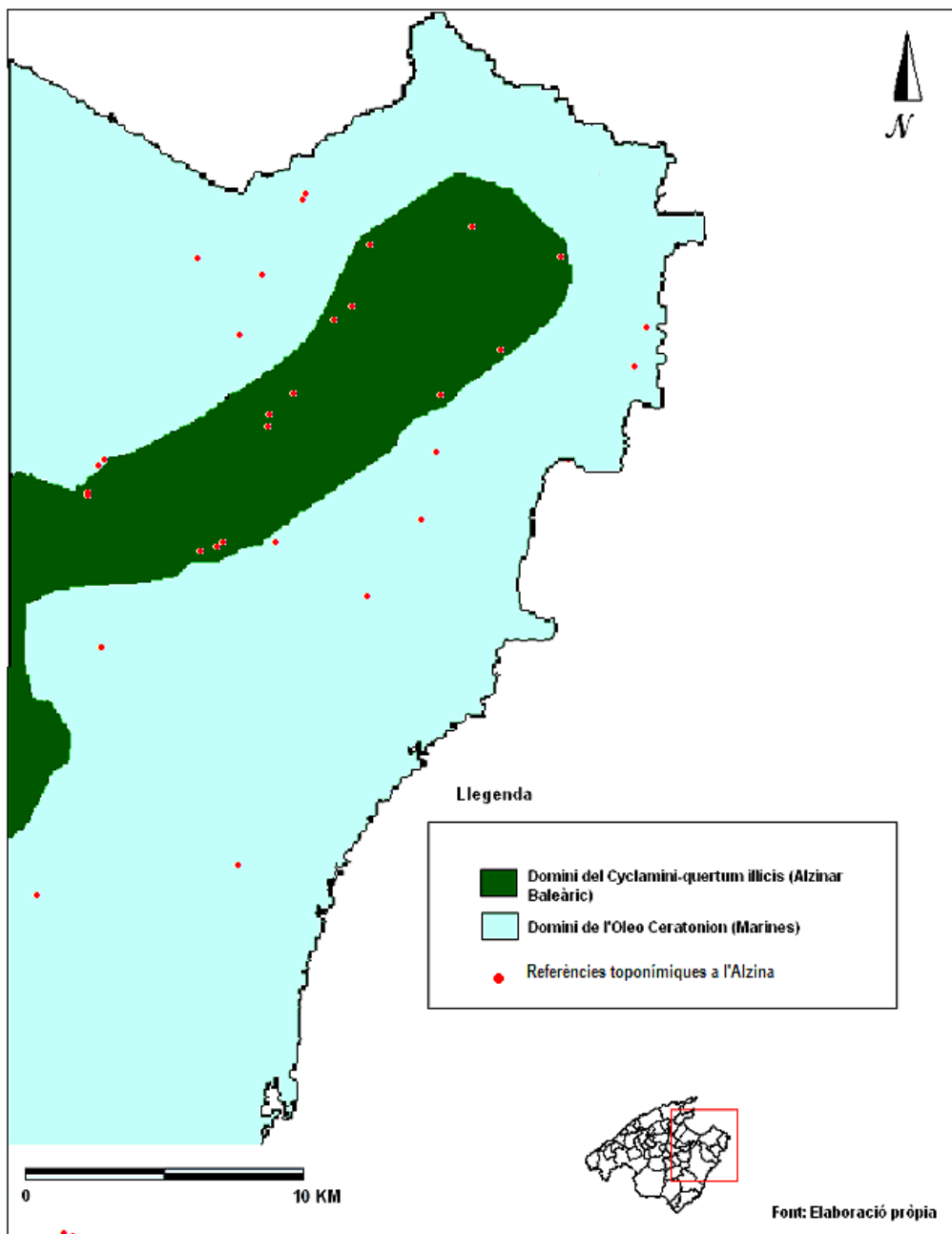
3.3.2 . La coincidència de la distribució dels fitotopònims amb la biogeografia.

La localització dels fitotopònims sobre el territori d'estudi mostra una clara relació entre la cartografia de vegetació potencial (mapa 16) i la distribució dels noms de lloc de les espècies que conformen les dues comunitats climàtiques de la comarca

- La distribució del *Quercetum Ilicis* coincideix amb la localització geogràfica dels noms de lloc referits tant de manera directa com indirecta a l'alzina.
- Els espais on l'*Oleo-Ceratonio* està considerada com a vegetació potencial coincideix amb la distribució geogràfica de les espècies dominants que integren aquesta comunitat. (Referències a la marina, ullastres, mata, garrover...)

La conclusió que se'n pot extreure de l'anterior és que hi ha un alt grau de correspondència entre la distribució potencial i hipotètica de les comunitats vegetals al Llevant de Mallorca descrites per diversos autors, tal com hem exposat en un apartat monogràfic dedicat a explicar els principals trets biogeogràfics del sector de treball. Per altra banda s'ha de dir que degut a l'acció humana ha alterat si més no aquesta distribució hipotètica mitjançant activats com la desforestació o incendis forestals. El resultat són "garrigues", "ullastrars" o "pinars" reflectats en la toponímia a àrees on l'alzinar n'és potencial. L'explicació la trobam en el fet que l'alzinar és el bosc climàtic però que al ser desforestat en temps històric la successió vegetal encara no ha arribat al clímax trobam a l'actualitat espècies oportunistes o genèrics indicatius de la presència d'aquestes com ja hem dit (p.e al pi). Per altra banda, trobam tot un conjunt de noms de lloc referents a l'alzina a indrets dispersos on el *Quercus ilex* no és hipotèticament potencial. Fet que ens indica de manera clara que es tracta d'alzines presumiblement cultivades.

Mapa de dominis de vegetació potencial al Llevant de Mallorca i Referències toponímiques a l'Alzina

Mapa 16. Els dominis de vegetació potencial al Llevant de Mallorca i les referències a la Marina i l'Alzina

Capítol 4. La lectura del paisatge actual i històric en la fitotoponímia. Les grans unitats del paisatge.

Hem enunciat en reiterades ocasions la gran utilitat que té la toponímia en la descripció del paisatge. Fins ara, hem analitzat els principals característiques de la fitotoponímia de l'àrea d'estudi, les característiques quantitatives i qualitatives, les implicacions biogeogràfiques i amb d'altres espècies del medi físic rellevant i la distribució geogràfica dels noms de lloc referits a la vegetació que trobam a l'àrea d'estudi. Ens queda però, el més important, és a dir estudiar o abstrure del registre toponímic els paisatges resultants amb l'ajuda de tota l'anàlisi realitzada fins ara. Veurem que la fitotoponímia ens descriu molts de paisatges que trobam a l'actualitat, però en d'altres casos ens fa al·lusió a un paisatge antic Per tant, estudiarem la implicació de la toponímia en l'estudi del paisatge tant actual com històric.

En el cas del paisatge actual veurem que l'existència de fitotopònims distribuïts sobre el territori indica la presència de determinades espècies o morfologies paisatgístiques. En d'altres però, l'absència de noms de lloc no caracteritza el paisatge sinó precisament l'absència de referències a paisatges coneguts i presents és el fet definidor. De fet, el cas del Llevant de Mallorca no és ni molt manco diferents al d'altres exemples estudiats i consultats realitzats per geògrafs com Antoni Ordinas a Mallorca o Joan Tort Donada al Principat de Catalunya. La justificació la trobam en l'anomenat principi de significació territorial per el que en alguns casos la presència de fitotopònims és degut a l'abundància de l'espècie o indicador d'una morfologia diferent dins d'un paisatge dominat per altres espècies o usos de sòl. D'igual manera tal i com veurem amb posterioritat a àrees on un cultiu o cultius són abundants la toponímia relativa a ells és pràcticament absent.

Per contra, el cosmopolitisme de diverses espècies, justificable hem vist d'acord amb trets característics del medi físic presenten una localització tan irregular que no se'ls hi pot atribuir cap morfologia paisatgística concreta pel que la fitotoponímia n'és exclusivament un indicador de la seva presència sobre el territori –cas del pi -.

En tot cas hem de dir que en la majoria d'ocasions els noms de lloc són indicatius de la presència d'una espècie sobre un espai pel que serà l'element comú des d'on definirem el paisatge. De fet, cal recordar des d'aquesta òptica que un dels objectius bàsics d'aquesta memòria és analitzar la descripció del paisatge que ens ofereix el corpus de noms de lloc del Llevant de Mallorca.

Per altra banda, ens trobam que en d'altres ocasions les referències a determinades espècies evoquen paisatges pretèrits i a cultius ja desapareguts en un determinat indret, quedant el nom fixat al territori. Les característiques del territori i de la fitotoponímia (que en la pràctica totalitat d'ocasions només fan referència a un microterritori) no permet estudiar els canvis paisatgístics a gran escala sinó exclusivament canvis localitzats. En aquest sentit, la metodologia utilitzada per estudiar aquests canvis ha estat el solapament mitjançant un sistema d'informació geogràfica de mapes on hi apareixen localitzats els fitotopònims amb fotografia aèria. En els casos en què l'anàlisi del paisatge històric s'ha fet a menor escala, com veurem els noms de lloc referits a la vinya i l'olivera la font utilitzada ha estat la foto aèria extreta del SIGPAC del Ministeri d'Agricultura y Pesca de l'Estat espanyol.

4.1.El paisatge actual

L'estudi del corpus toponímic que hem caracteritzat amb anterioritat ens permet contrastant, observant i relativitzant extreure una caracterització del paisatge. Partim del principi bàsic que una agrupació densa de noms de lloc pot esdevenir una unitat paisatgística de tal manera que la majoria de topònims aïllats seran discriminats. Un altre problema són els buits toponímics –es tracta de camps de cultius de cereal absents com ja hem dit en la toponímia- pel que per la presència d'horts i referències disperses d'altres noms els hem agrupat una categoria conjunt que de fet poc ens contribueix a la descripció del paisatge. Un altre cas és el pi, present com ja hem dit a la pràctica totalitat del territori en forma de petits pinars dins un paisatge dominat per altres cultius, d'aquesta manera només n'hem fet referència als llocs on la toponímia és si més no indicativa d'àrees on l'espècie ocupa grans extensions de territori. Sobre els alzinars, ametllerals, vinyes, marines i oliverals queda molt ben definida la distribució degut a factors tant naturals –especialment de caire

biogeogràfic- com humans – característiques de les parcel·lacions. i de les propietats agràries-. En tot cas la preeminència del component vegetal i biogeogràfica es plenament evident. Igualment cal pensar que la cartografia adjunta (mapa 17) no dista molt de la distribució d'espècies ja exposada en apartats anteriors d'aquesta memòria.

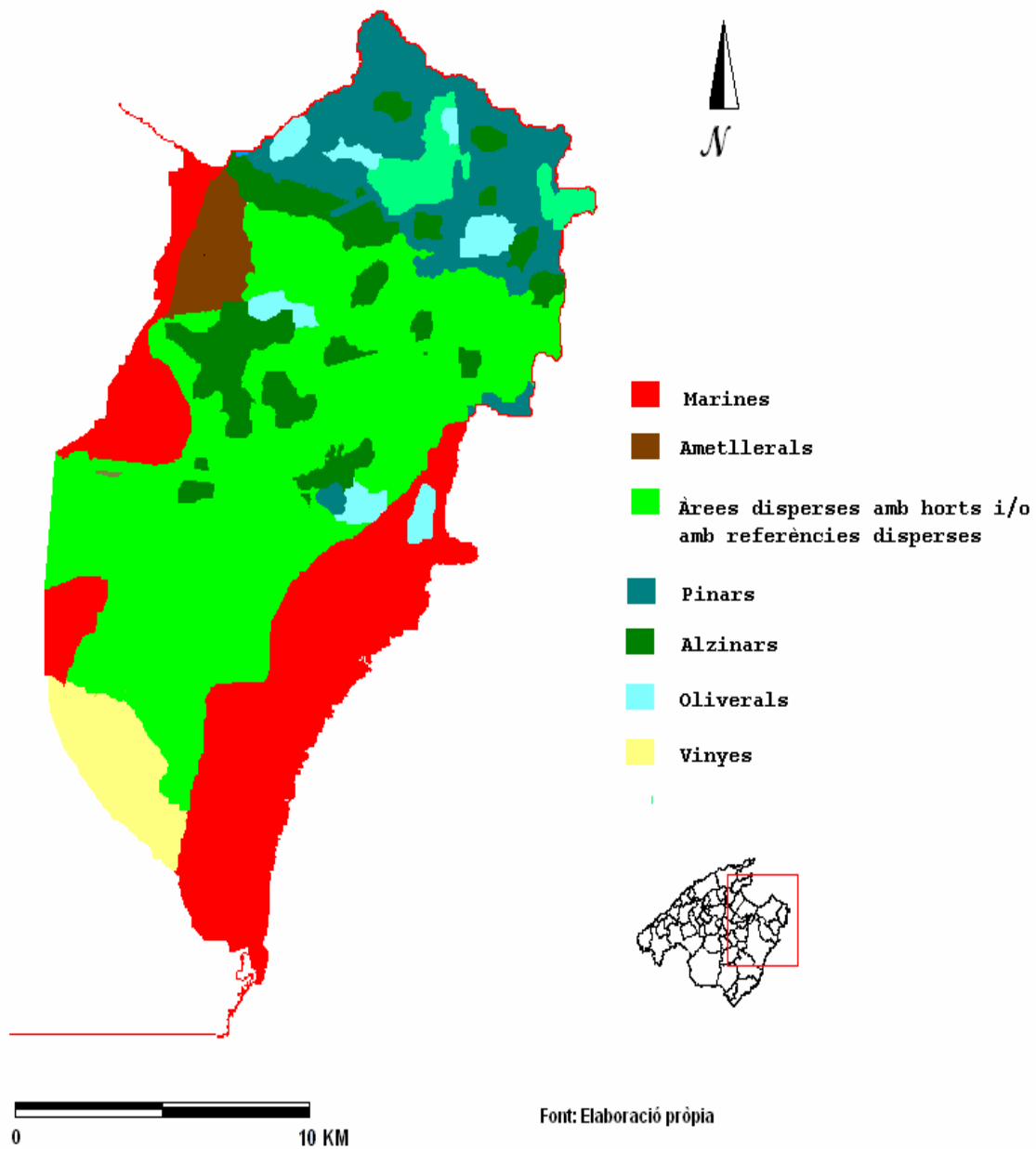
Des d'aquest perspectiva tot seguit passam a enumerar quines són les grans unitats del paisatge que ens ofereixen la fitotoponímia són:

- Marines: Trobam tres sectors molt ben definits. Per una banda la part nord-oriental de la comarca coincidint amb la marineta de Petra, l'extrem oriental del terme de Manacor. La coneguda com a marineta de Son Perot. La darrera de les marines és la litoral de Llevant prou coneguda.
- Ametllers: Si bé l'espècie ens apareix citada a la toponímia de manera dispersa, especialment dins de les marines, a l'igual que la figuera, hi ha un nucli clar on l'ametllar defineix el paisatge. Es tracta d'un sector d'establits de la possessions de Ses Cabanasses i Son Figuera al nord de la comarca que ocupa l'àrea de transició entre les Serres de Llevant i la marineta de Petra,
- Àrees disperses amb Horts i/o referències disperses a altres cultius. Els horts recordem són els protagonistes dels paisatges a les àrees periurbanes dels principals nuclis de població interns a la comarca. Per altra banda, cal recordar que moltes de propietats agràries tenen els seu hort que en una petita parcel·la annexa a les cases i propera a àrees amb recursos hídrics. Dins d'aquesta categoria incloem per tant espais interiors on la fitotoponímia no és especialment rica. Per aquest darrer motiu ens apareixen disseminats i que com ja hem dit en tota probabilitat són àrees de conreu de secà.
- Pinars: Si bé la comarca compta amb abundants referències individuals a l'espècie o "pinarons" són tres els nuclis on la concentració de noms de lloc referits a l'espècie fa que en poguem fer menció. Per una banda l'extrem septentrional de les Serres de Llevant i dos nuclis al terme de Son Servera com son el Puig de Son Corb i la Costa de Son Jordi (modernament anomenada dels Pins com ja hem citat)
- Alzinars. Les Serres de Llevant més altimètricament elevades és on la presència de referències a l'espècie i per tant d'alzinar és major. Dins

d'aquest Serres de Llevant són dos els nuclis que destaquen especialment per la presència d'alzinars tots dos al terme municipals d'Artà. La Serra de Calicant i el Massís d'Artà.

- Oliverals. La toponímia oleícola ens indica de la presència d'oliverars a àrees disjunctes del nord de la comarca. Una annexa als alzinars la Serra de Calicant –fet bastant lògic si considerem que els vessants inferiors a l'estrat del *Quercus Ilex* ha estat tradicionalment aprofitat pel cultiu de l'olivera. Seguint aquest patró trobam igualment olivars a àrees de la Serra de Calicant. En darrera instància en trobam un darrer nucli aprop del litoral del terme de Son Servera (Coma Freda).
- Vinyes: En general les referències a la vinya presenten un patró de distribució és similar als horts amb els que comparteixen el paisatge a àrees periurbanes, petites parcel·lacions o vinyetes al voltant de les cases de possessió. Són dues les àrees vitícoles de la comarca, com ja hem dit força ignorades per la fitonímia, com són la Colònia de Sant Pere i el sud del terme de Manacor. És de fet, en aquest darrer sector on de manera tímida apareix una certa confluència de referències que ens deixen entreveure la presència d'aquesta espècie. D'aquesta manera així ho cartografiam. A més, tal i com amb posterioritat estudiarem la toponímia fòssil té un component important dins el món de la vinya a la comarca.

El paisatge del Llevant de Mallorca a través de la fitotoponímia

Mapa 17 . El paisatge del Llevant de Mallorca a través de la toponímia

4.2 El paisatge històric.

L'anàlisi del paisatge, des del corrent geogràfic des del que es realitzi sempre té present el dinamisme dels paisatges. L'home transforma els paisatges naturals en paisatges culturals (recordem les cites a Carl Sauer del primer capítol). Dins dels paisatges naturals s'experimenta igualment mutacions, o diferents estadis, tant és com es vulgui dir. D'aquesta manera els canvis dels usos del sòl poden ser motivats per substitució de cultiu (lligats generalment a fluctuacions de la demanda de determinats productes agraris) o per la urbanització d'àrees rurals-. Més recentment l'abandó de terres de cultiu degut a les desagrarització de les societats occidentals ha fet que antics espais agraris es converteix en guarets socials o espais renaturalitzats. La toponímia o més ben dit la fitotoponímia , ja que aquesta metamorfosi afecta directament al món vegetal, deixa constància d'aquests canvis i en aquest sentit nosaltres els estudiarem en dos casos concrets com són l'olivera y la vinya. Dos cultius paradigmàticament mediterranis que per diversos motius en temps pretèrit tinguerem molta més presència al territori estudiat. En síntesi, com ja hem enunciat, a l'apartat introductori del present treball el marc temporal del qual n'estudiarem aquesta toponímia fossilitzada és el període preturístic ja que més enllà d'aquesta fita temporal la toponímia en molts pocs casos ens deixa constància si bé alguns toponimistes experts afirmen trobar indicis de paisatges històrics en la toponímia precatalana.

Parlant en primer lloc de cas de la vinya cal considerar que es tracta d'un cultiu que si bé a la darrera dècada ha incrementat l'extensió cultivada a la comarca la presència d'aquesta ha fructuat entre crisis i febres vitícoles. Dins d'aquest context fou especialment intensa l'expansió del cultiu de la *Vitis vinífera* que antecedi l'arribada de la fil-loxera a la dècada dels 70 del sXIX . Als anys 30 del segle passat una nou repuntament del cultiu de la vitàcia acaba amb una crisi productiva posterior. Molts de noms de llocs relacionats amb la vinya citats en el recull terminològic anterior no al·ludeixen la realitat actual sinó la de dècades anteriors com acabam de dir. Aquest fet ens ho confirma la següent afirmació de Vicenç Maria Rosselló Verger:

El reparto de la vinya ha sufrido bastantes vicisitudes a través de los años, tanto que se encuentran numerosos topónimos que engañan con respecto a su contenido vitícola, por haber desaparecido el cultivo... Vicenç Maria Rosselló Verger (1964). Mallorca el sur i el sureste.

Dins el Llevant de Mallorca nombrosos són els exemples d'aquests topònims relictos que tot seguit citarem. El primer d'ells el trobam al terme municipal de Manacor entre Portocristo i Son Carrió. Es tracta d'un dels sementers de la finca de Son Tovell anomenat "Sementer de Sa Vinya". L'absència del cultiu és evident a la fotografia aèria adjunta (foto aèria 1) a n'aquest camp el que ens suggereix que el nom de lloc deriva de la presència de vinyes a l'àrea temps enrera.

Foto aèria 1. Antic Sementer de sa Vinya de Son Tovell

Un cas similar a l'anterior el trobam al nord del terme municipal de Sant Llorenç, El topònim de "Sa Vinyassa" dóna nom a un indret de la possessió de Ses Planes al·ludint la presència d'un vinya de grans dimensions. Cultiu aquest darrer absent en aquell paratge a dia d'avui (vegeu foto aèria 2).

Foto aèria 2. Sa Vinyassa de Ses Planes.

El següent exemple de noms de lloc relatius a la vinya que no corresponen en l'ús del sòl actual el trobam al terme municipal de Son Servera. Parlam d'una àmplia àrea de la possessió de Son Pentinat coneguda amb el nom de "Ses Vinyotes"(vegeu foto aèria 3) La fotografia aèria contigua mostra clares evidències de l'absència de la vitàcia a aquests terrenys pel que l'igual que els casos anteriors ens trobam davant un exemple d'un topònim relict que ens descriu un paisatge històric.

Foto aèria 3 .Ses Vinyotes de Son Pentinat.

Un altre paisatge històric que ens apareix reflectit a la toponímia el trobam també al nord del terme municipal de Sant Llorenç. En concret a la possessió de Sa Begura. Propietat on un la vinya dóna nom a una de les seves cloves “Clova de Sa Vinya” (vegeu foto aèria 4). Cultiu desaparegut en aquell paratge, ocupat per arbrat de secà a l’actualitat, però que encara conserva el nom antic de la clova que aquesta estava ocupada de vinya en un passat on l’extensió del cultiu era a nivell insular molt més present, i per tant molt més incident al paisatge que a l’actualitat. Sense deixar de banda el terme municipal de Sant Llorenç hi trobam un altre exemple situat al sector meridional del terme (àrea de Son Evinent). A un establert d’aquesta finca mare, Can Moià hi trobam un sementer anomenat “Sa Vinyassa” on tampoc a dia d’avui no trobam indicis del d’activitat vitícola (vegeu foto aèria 5).

Foto aèria 4.Clova de sa Vinça de sa Begura

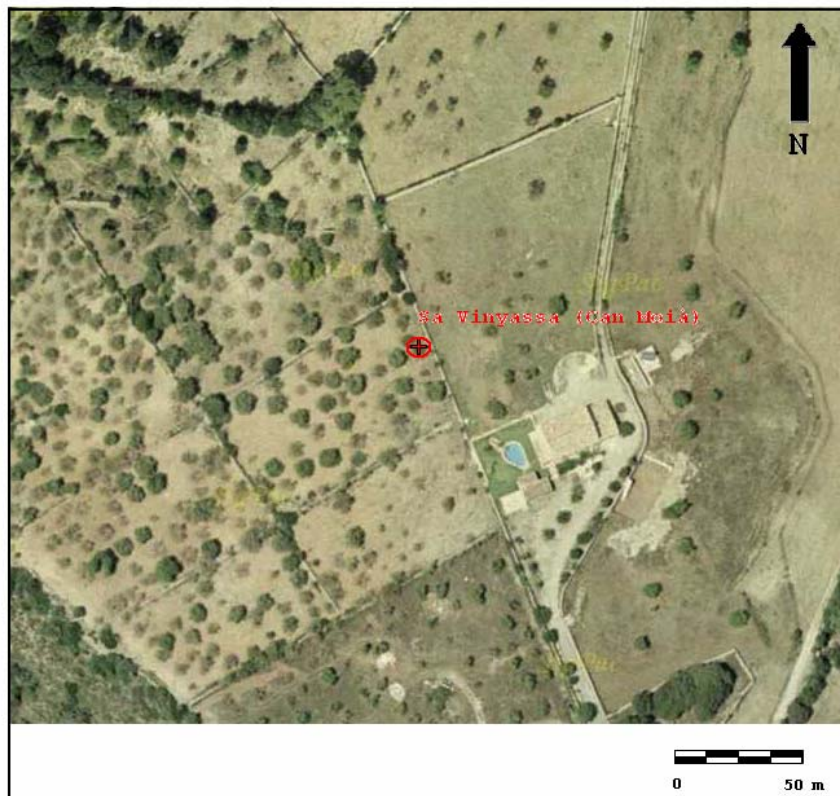

Foto 5. Sa Vinyassa (Can Moia)

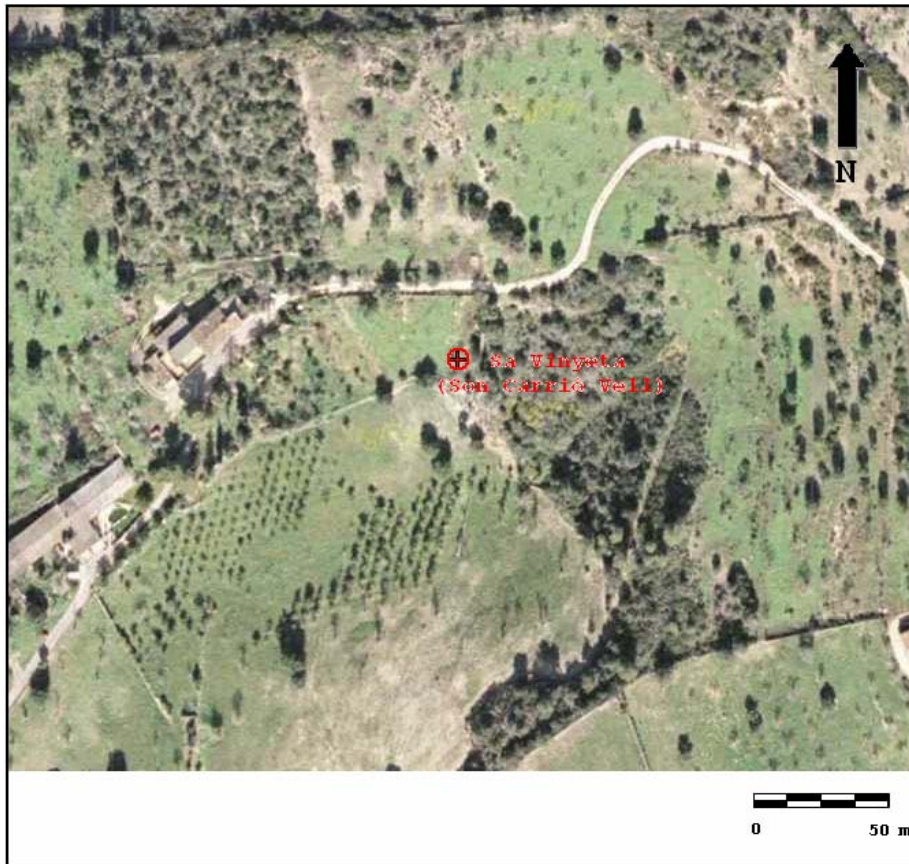

Foto aèria 6. Sa Vinyeta de son Carrió Vell

El darrer cas que en trobat de topònim fòssil i que també citam lògicament el trobam a l'antiga possessió de Son Carrió Vell on segons la toponímia tenim constància d'una vinyeta avui en dia desapareguda (vegeu foto aèria 6).

Una vegada que ja hem estudiat el cas de la vinya passam a estudiar el cas dels topònims relictos relacionats amb el món de l'olivera. Si bé tradicionalment la introducció a l'illa d'aquest cultiu d'aquest oleàcia s'ha atribuït als àrabs, fet bastant dubtós i més bé atribuïbles als romans, fou al segle XVIII davant la possibilitat d'exportació de l'oli que experimenta una augment considerable de la seva extensió especials a terrenys poc productius com els vessant muntanyosos a marjades (de les que en tenim exemples a les Serres de Llevant). Amb tot, amb la crisi agrària dels anys 60 els oliverals foren de cada vegada menors i anaren desapareixent si bé a l'actualitat l'alta demanda d'oli i el fenomen del postproductivisme han fet repuntar el cultiu. A l'igual que la vinya són freqüents els casos en què la fitoponímia ens ofereix clars exemples de noms de lloc fossilitzats. Tot seguit n'esmentam alguns exemples.

Els primers d'ells són un conjunt de topònims al·ludeixen a varis oliverars corresponents a les possessions de Sa Coma (ses Oliveres) ,ses Talaies (s`Olivar Vell i s`Olivar Jove) i ses Andreves(s`Olivar Vell i s`Olivar Nou). Propietats totes elles situades al litoral del terme municipal de Sant Llorenç des Cardassar. En temps preturístic, model d'olivar en decadència ja al segle XX (GRIMALT GELABERT I RODRÍGUEZ GOMILA 2002)hi havia uns olivars extensos a l'actualitat es tracta d'una àrea urbanitzada i ocupada per àrees turístiques pervivint a dia d'avui el topònim referint-se a l'ús del sòl dominant dècades enrera.

Foto aèria 7. Els antics olivars litorals del terme de Sant Llorenç.

La presència en temps antics d'olivars no només es centra al litoral sinó també a terres planeres interiors (contradient autors com Barceló i Rullan que han associat aquest cultiu a àrees muntanyoses) . La fitotoponímia del Llevant de Mallorca en ofereix una clara mostra d'aquest fet que tot seguit veurem. El primer exemple el trobam a la possessió de Sant Cirga situada entre Manacor i el Port de Manacor. A un extrem d'aquesta propietat s'hi trobam el topònim S'Olivar (vegeu foto aèria 8) que dóna nom a un sementer avui en dia ocupat per ametllers i garrovers.

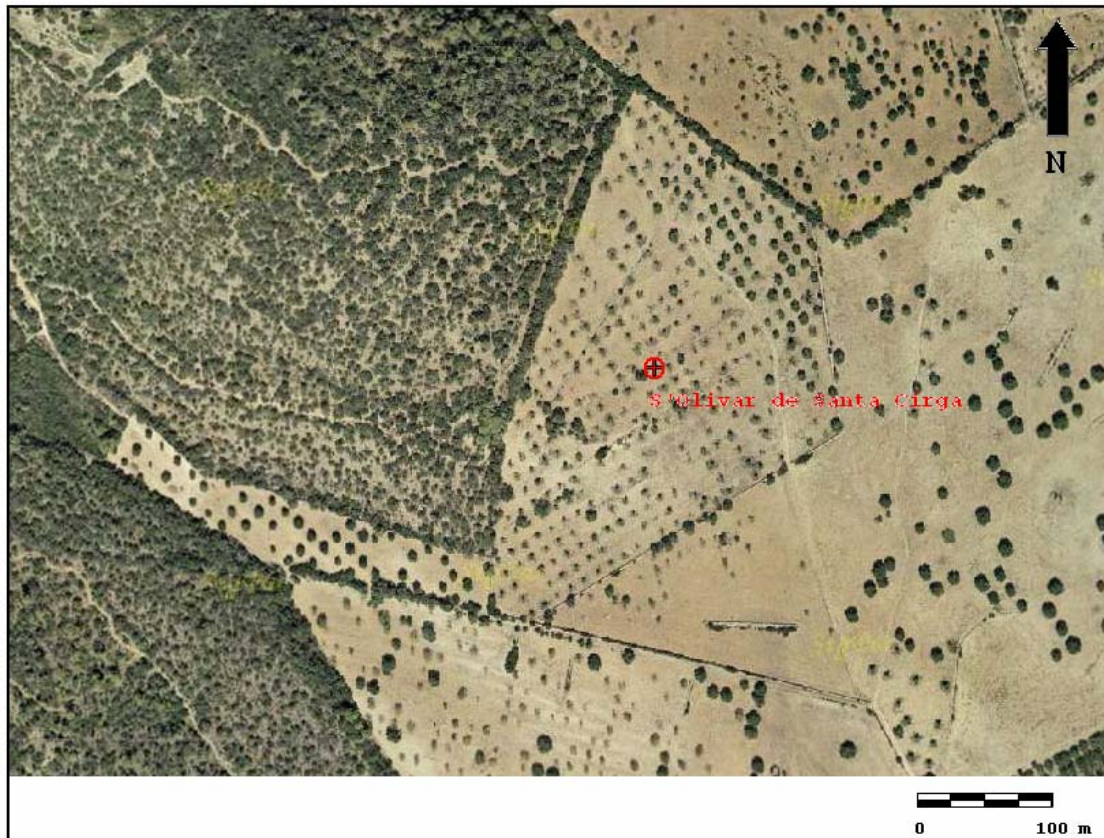

Foto aèria 8. S'Olivar de Santa Cirga

Un altre exemple d'aquests olivars que ens han quedat fossilitzats a la toponímia el trobam a la possessió macianera genèricament coneguda S'Olivar. En una primera aproximació podem dir que ja de per si aquest nom de lloc ens suggereix que la presència d'olivars a aquesta àrea suposadament era molt major que l'actual, pràcticament nul·la. Si analitzam en detall la microtoponímia d'aquesta àrea observarem que a la propietat trobam dos olivars, per una banda s'Olivar nou, i per altra s'Olivar Vell. L'ús del sòl actual no és però el que ens descriu la toponímia. Al cas de s'Olivar nou (vegeu foto aèria 9) està ocupat per una construcció de recent edificació i al cas de s'Olivar vell (vegeu foto aèria 10) està ocupada per vegetació ruderal si bé encara trobam evidències físiques de la presència pretèrita d'oliveres.

Foto aèria 9 S'Oliver Nou

Foto aèria 10 S'Oliver Vell

Dins del terme municipal de Sant Llorenç des Cardassar trobam un altre nom de lloc que evidencia l'antiga presència d'oliveres. Es tracta en concret d'un paratge de la finca de Can Duai (situat a l'extrem oriental del terme) anomenat Ses Oliveres. Actualment tal i com podem observar a la següent fotografia (vegeu foto aèria 11) aquest indrets està totalment mancat d'aquest cultiu però sembla, tal i com ens ho indica la fitotoponímia que en altre temps ho està.

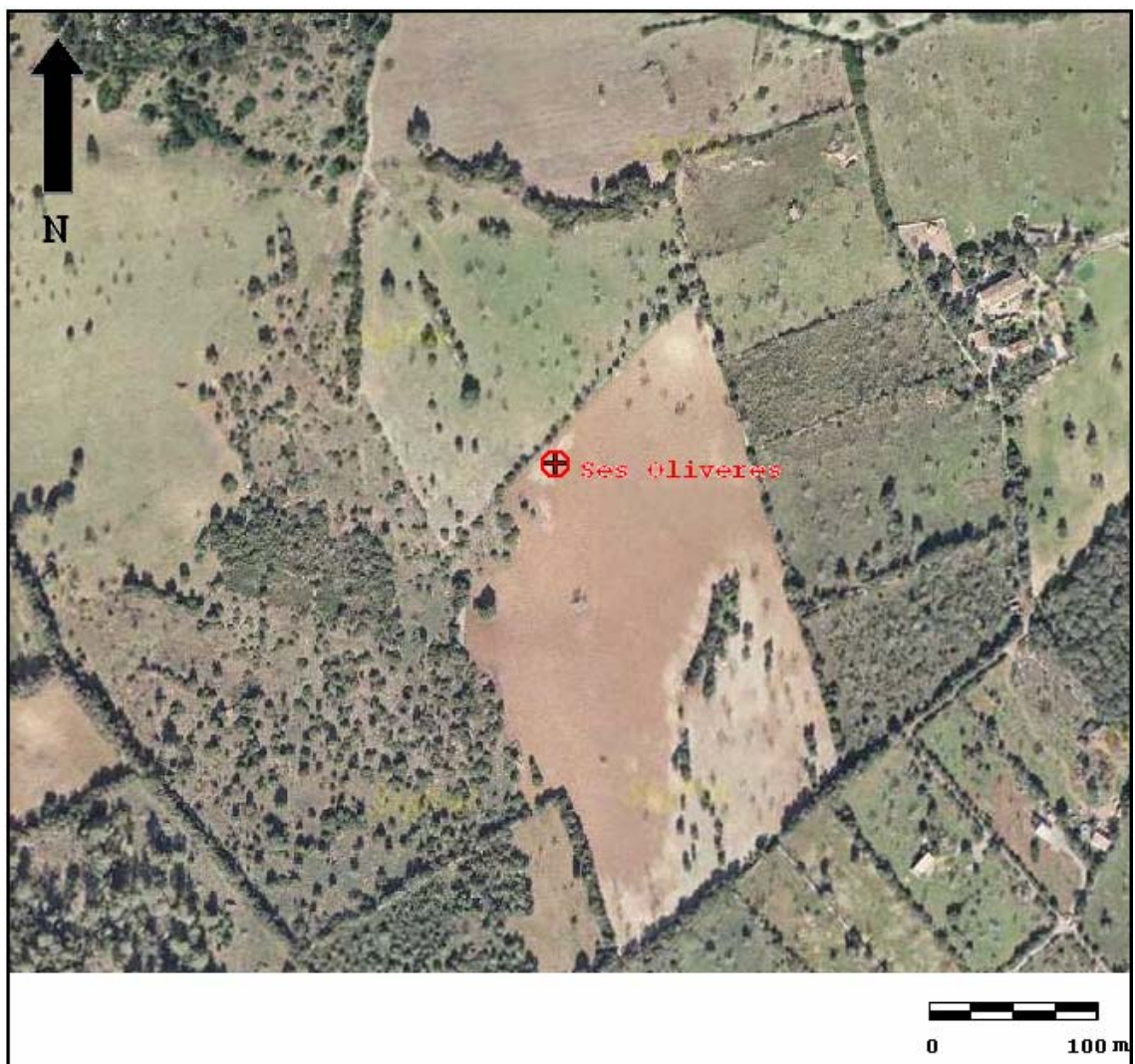

Foto aèria 11. Ses Oliveres de Can Duai

Sense deixar de banda el terme municipal de Sant Llorenç trobam dos topònims més referits al món de l'olivera que si els contrastam amb altres fonts gràfiques ens indiquen l'absència del cultiu. En primera instància parlarem d'un nom de lloc idèntic a l'anterior, és a dir Ses Oliveres i que el trobam a l'establiment de Cas Canonge, a Son Carrió. A l'actualitat (vegeu foto aèria 11) aquest punt està ocupat per vegetació arbustiva i pins indicant-nos clarament que es tracta d'un olivar abandonat.

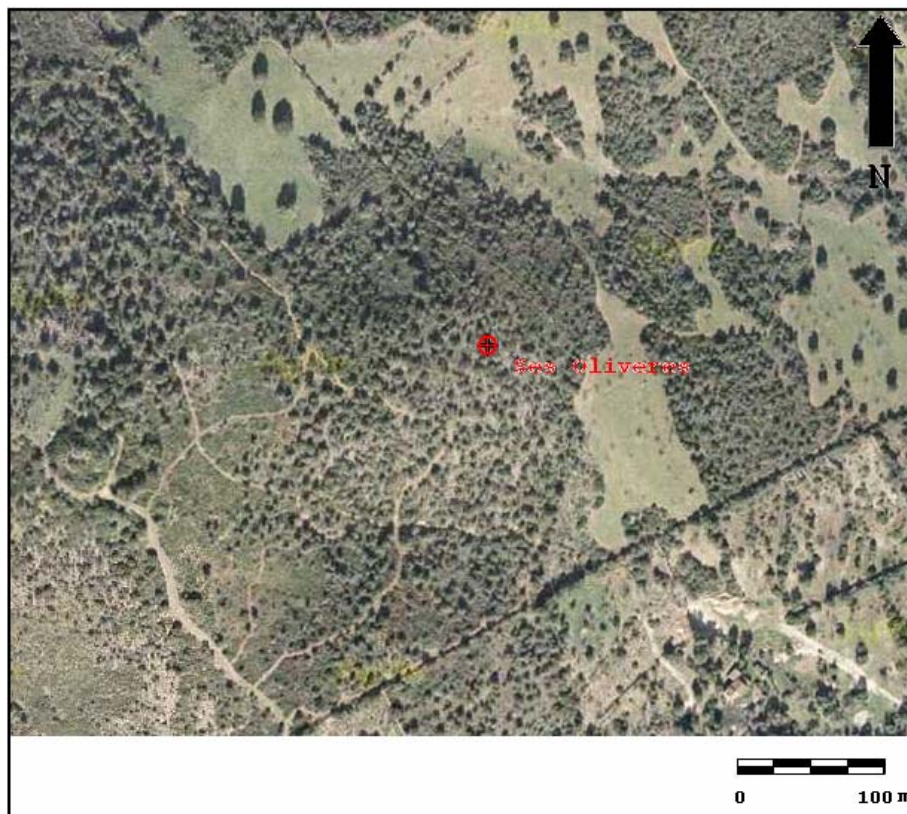

Foto aèria 12. Ses Oliveres de Cas Canonge.

En segon lloc al centre del terme municipal del terme municipal de Sant Llorenç es troba ubicada la possessió de Sa Tafona (vegeu foto aèria 12), nom de lloc inequívocament indicatiu de la presència d'oliveres al sector en èpoques antigues i que ja hem citat en la present memòria. A l'actualitat els cultius de l'olivera a aquest espai és pràcticament inexistents i les úniques oliveres presents són de plantació moderna.

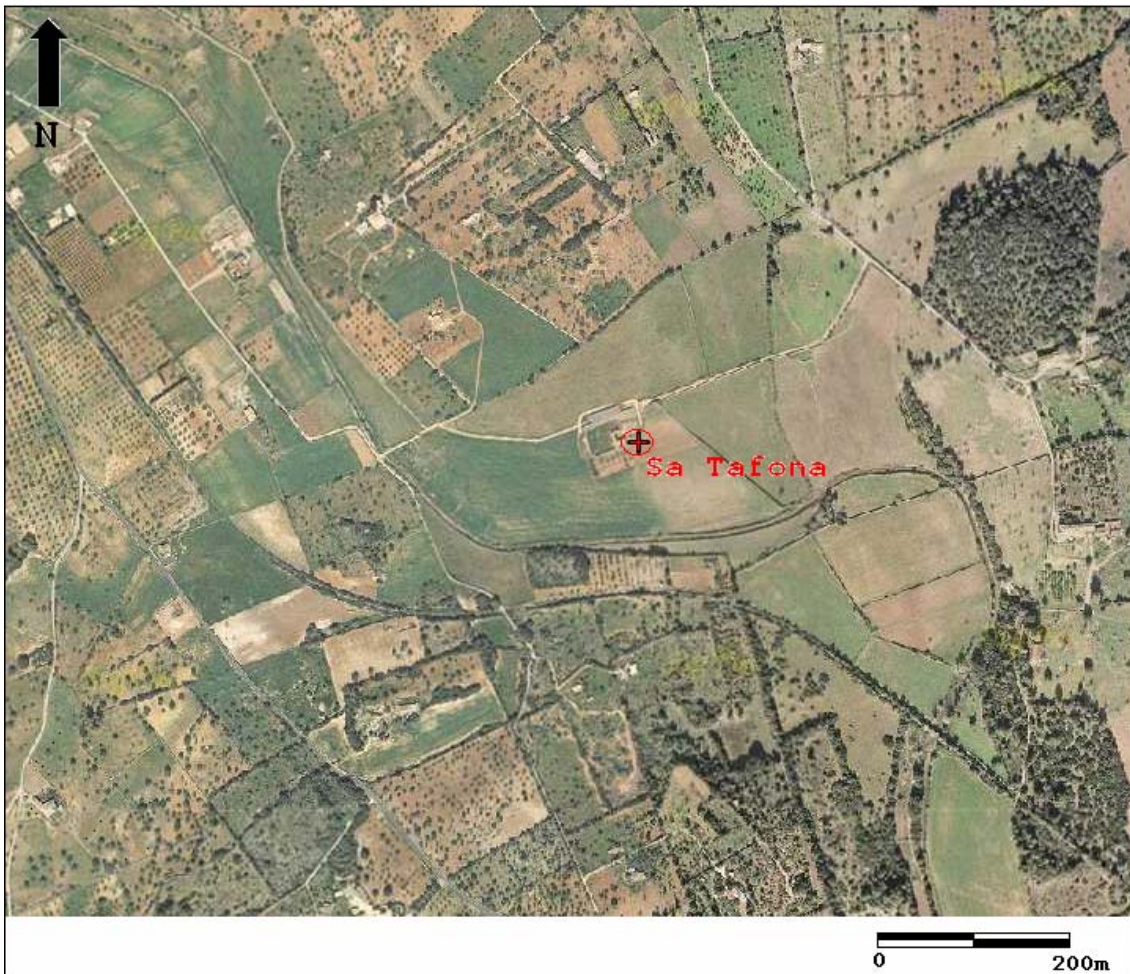

Foto aèria 12. Localització del Sa Tafona.

Per acabar, si bé com ja hem dit l'anàlisi del paisatge històric s'ha centrat en l'olivera i la vinya citarem alguns casos més on és especialment clar el fet que el nom de lloc actual és indicatiu de la presència d'un cultiu i/o espècie vegetal diferent a l'ús actual. Dins d'aquest context el primer dels fitotopònims fossilitzats a citar és el des Camp des Baladres (vegeu foto aèria 13), nom d'un indret del litoral de Son Servera a l'actualitat ocupat per habitatges i vegetació ruderal. En aquest sector s'hi troba ubicada un àrea residencial anomenada "Es Baladres" evocant el topònim antic d'aquests terrenys. La presència de la d'*Euphorbia dendroides* lletrera -de la que si recordam a la comarca en tenim referències toponímiques- dóna nom a aquest indret amb tota probabilitat.

Foto aèria 13. Localització del Camp des Baladres

Dins l'àrea periurbana de Manacor el nom de l'escola Es Canyar (vegeu foto aèria 14) correspon igualment al nom de l'antiga propietat rural. El nom ve donat per la presència nombrosa de canyes (*Arundo donax*) (encara palesa anys enrere ja que l'àrea és de recent urbanització) dins del curs o les voreres dins l'antic curs –avui en dia encara parcialment operatiu- de torrent de sa Cabana que entra dins del nucli de Manacor per aquest mateix sector-.

Foto aèria 14. Localització des Canyar

Dins del terme municipal de Capdepera com ja hem dit hi trobam el topònim de Canyamel referit recordem a la canya de sucre (*Saccharum officinarum*). El cultiu d'aquesta canya fou abandonat segles enrere l'antiga presència del cultiu dóna lloc al nucli. La següent afirmació d'un viatger romàntic del SXIX corrobora aquest fet:

“ En una hondonada situada a nuestra derecha, se cultivó hace pocos siglos la caña de azúcar, cuyo cultivo debió dejarse por poco beneficioso, pues hace tiempo que se abandonó, y los únicos recuerdos que de él quedan, son los nombres de estanque de cañamiel y torre de cañamiel, com que se conocen dos puntos de aquell territorio”

H.A. Pagenstecher. La Isla de Mallorca. Reseña de un viaje.

Capítol 5. Conclusions.

Amb el present treball i la investigació corresponent hem pogut arribar a una sèrie de conclusions variades que ens han permès assolir els objectius proposats. En aquest sentit de manera sintètic adjuntam aquells aspectes més rellevants que pensam cal incloure en aquest apartat:

- Amb més de 800 noms de lloc recollits el Llevant de Mallorca presenta un corpus fitotoponímic dens i ric que ens permet fer un descripció del paisatge tant actual com històric.
- Existeix una fidelitat elevada entre els aspectes tant biogeogràfics (distribució potencial d'espècies i fitosociològics) com geològics i geomorfològics (distribució de genèrics toponímics en funció de la litologia aflorant).
- El paisatge de qualsevol territori està àmpliament condicionat per la vegetació i de la distribució d'aquesta la fitotoponímia n'és un important il·lustrador tal i com hem estudiat en el cas del Llevant de Mallorca. Reiteram en aquest sentit la importància dels factors físics en la distribució dels fitotopònims. La importància de la vegetació, i per tant d'un aspecte marcadament pertanyent a l'àmbit de la geografia física és una idea contant en el pensament geogràfic tal i com han exposat autors clàssics com Sauer i Von Humbolt.
- L'abundància o absència d'una determinada espècie pot ser motiu de citació o no d'aquesta en la toponímia. En ocasions els paisatges homogenis, recordem el món dels cereals o el cas de les vinyes al sud del terme de Manacor, redueixen el nombre de referències fet totalment contrari en el cas de les espècies que tenen una certa singularitat. Recordem per exemple els casos de l'alzina les àrees centrals de la comarca dominat per altres usos del sòl. D'igual manera l'abundant presència de determinades espècies o morfologies paisatgístiques són motiu de citació de l'espècie . Per exemple cas de les marines.
- En ocasions és difícil establir correspondència entre el nom popular de l'espècie i el seu nom científic pel que la comparació amb aspectes biogeogràfics ens és de gran ajuda en aquest aspecte.
- L'acció humana transforma el paisatge canviant cultius i usos del sòl. D'aquests canvi en ocasions en trobam exemples en la toponímia especialment

aquells casos referits a l'olivera i la vinya però també alguns d'altres a les àrees periurbanes tant de nuclis de població interiors com litorals.

- Si bé la fitotoponímia sense cap tipus de dubte es complementa amb la biogeografia sient un clar descriptor del paisatge no és utilitzable com a única font per a realitzar una cartografia del paisatge.

FONTES

Bibliografia

ALOMAR CANYELLES G ; MUS AMÉZQUITA M et al: *Flora endèmica de les Balears*.Palma de Mallorca. Ed Fodesma. 1997. ISBN 84-87389-90-2

ALOMAR GARAU, G.*La distribució geogràfica del genèrica clova a Mallorca in XVIII Jornades d'Antroponímia i Toponímia (pàgs 93-107)*.Palma de Mallorca. Ed UIB. 2006. ISBN 978-84-763-979-2.

ALCOVER, M.A; MOLL, F de B:D *Diccionari Català-Valencià-Balear*. Palma de Mallorca: Ed Moll. 1975

A.A.V.V. Anàlisi i diagnòstic : *Directrius d'Ordenació Territorial. Palma de Mallorca*. Ed Conselleria de Medi Ambient, 1997. ISBN 84-921236-3-X

A.A.V.V; *Mira com serà Mallorca : Pla Territorial de Mallorca : proposta d'actuació, model territorial*.Palma de Mallorca. Ed Consell Insular de Mallorca. 2003. Sense ISBN.

BARCELÓ PONS. B. *Tipos de Paisaje Rurales en Cataluña y Baleares in Los Paisajes Rurales de España (pàgs 57 a 76)*. Valladolid. Ed Asociación de Geografos Españoles, 1980, ISBN 84-600-2083-5.

BOLÒS I CAPDEVILA, M (dir). *Manual de ciencia del paisaje*. Barcelona: Ed Masson, 1992. ISBN 84-311-0595-X.

BOLÒS I CAPDEVILA, O.*La vegetación de Illes Balears : comunitats de plantes*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1996. ISBN 84-7283-354-2.

BONAFÈ. F. *Flora de Mallorca. 4 vol* .alma de Mallorca: Ed Moll. 1977.

CARRECEDO,V; CAMPO,L; CODRON,J.C.. *La distribución de las especies forestales de Cantabria según la fitotoponimia. Un ensayo metodológico in III Congreso Español de Biogeografía*.Bilbao: Ed Servicio de publicaciones Universidad del País Vasco (pàgs 55-62). 2008. ISBN: 84-8373-848-1.

COLOM CASASNOVAS, G. *Biogeografía de las Baleares : La formación de las islas y el origen de su flora y de su fauna*. Palma de Mallorca. Ed Diputación Provincials. 1978. ISBN 84-600-1295-6

DÍAZ ALVAREZ, R. *Geografía y agricultura:componentes de los espacios agrarios*. Madrid: Editorials Cincel, 1982.(Cuadernos de estudio. Serie geografía). ISBN 84-7046-295-4.

GRIMALT GELABERT,M; ORDINAS GARAU,A ; CALDENTY BRUNET, J *El paisatge vegetal de Santa María del Camí a través de la fitotoponímia in V Jornades d'Estudis Locals (pàgs 319-327) Santa Maria del Camí*. Ed Ajuntament de Santa Maria. 2006. ISBN 84-96376-72-9.

GRIMALT GELABERT,M; ORDINAS GARAU,A ; CALDENTY BRUNET, J *Marines i Garrigues a Mallorca, Geografia de Dos Genèrics Toponímics in in XIX Jornades d'Antroponímia i Toponímia (pàgs 223-229) Palma de Mallorca*. Ed UIB. 2007. ISBN 978-84-7632-996-2.

GRIMALT GELABERT,M; ORDINAS GARAU,A ; CALDENTY BRUNET, J *La fitotoponímia com element definidor del paisatge. El cas de Selva in XVIII Jornades d'Antroponímia i Toponímia (pàgs 109-121) Palma de Mallorca*. Ed UIB. 2006. ISBN 978-84-7632-996-2.

GRIMALT GELABERT, M;RODRÍGUEZ GOMILA, R; *El paisatge de Sant Llorenç des Cardassar a partir de la Fitotoponímia in Sobre onomàstica. Jornades d'Antroponímia i Toponímia (1993-2002) (pàgs 365-378)*. Palma de Mallorca. UIB 2004. ISBN 84-7632-861-3

J.J. IBÀNEZ et al (eds). *El paisaje Mediterráneo a través del espacio y el tiempo*:Logroño. Geoforma ediciones, 1997.ISBN 84-87779-30.1.

LLABRÉS BERNAT.A.*Investigant el paisatge. Quaderns d'Educació Ambienta*.Palma de Mallorca. Ed Conselleria de Medi Ambient del Govern Balear,1997. DP P.M. 719/97.

LUIS GÓMEZ A; *Geografía Social y Geografía del paisaje in Geo Crítica núm 49. Barcelona*. Ed Universitat de Barcelona. 1984. ISSN 0210-0754.

MARGALEF. R. *Ecología*.Barcelona: Eds Omega. 1974. ISBN: 84-282-040-5

M.F SCHMITZ et al. *Paisaje Cultural y Estructura Socioeconómica*:S.L Ed Junta de Andalucía,2005. ISBN 84-96329-39-0.

MUS A. *La Senyora*.Barcelona: Eds 62. 1980. ISBN: 84-297-1577-0

OLIVER M.A. *Joana E*.Barcelona: Eds 62.1998. ISBN: 84-297-4396-0.

ORDINAS GARAU, A.*Geografía i toponímia a les Illes Balears. Palma de Mallorca*: Ed Moll, 2001.ISBN 84-273-4048-6.

OREJAS SACO DEL VALLE, A. *Del "marco geogràfic" a la arqueología del paisaje*. Madrid: Ed CSIC, 1995. ISBN 84-00-07526- 9.

RIVAS MARTÍNEZ, S. *Memoria del mapa de series de vegetación de Espanya*. Madrid. ICONA. 1987. ISBN 978-84-549-625-6.

ROSSELLÓ VERGER, V.M . *Mallorca el Sur i el Sureste*. Palma de Mallorca. Ed Cámara Oficial de Comercio, Industria y Navegación de Palma de Mallorca. 1964. . DP PM 10-1964

RULLÁN SALAMANCA. O: *La Construcció Territorial de Mallorca*. Palma de Mallorca. Ed Moll. 2002 ISBN 84-273-6507-1

SAUER,C; *The Morphology of Landscape*.Los Angeles.Ed University of California Publications in Geography. 1925. Versió digital.

STEINER FREDERICK. *The Living Landscape*: S.L. Ed McGraw-Hill, 1991, ISBN 0-07-061133-5.

TORT I DONADA.J; *Toponímia y Marginalidad Geográfica. Los Nombres de Lugar Como reflejo de una interacción del espacio in Scripta Nova núm 138*. Barcelona Ed Universitat de Barcelona. 2003. ISSN 1138-9788.

PAGENSTECHER H.A.*La Isla de Mallorca, reseña de un viaje*.Palma de Mallorca: el Drac Editorial. 1989. DP: PM-1775-1989.

Cartografia

Mapa topogràfic de les Illes Balears. Escala 1:5000. Format digital. Fulls corresponents als quadrants 672 i 700.

Mapa geològic de Espanya.Full 57-66 (Mallorca-Cabrera) Escala 1:200.000. Madrid. ITGME.1987.D.P. 19.722-1987.

Recursos a internet

<http://sigpac.mapa.es/fega/visor/>

ANNEX TOPONÍMIC

TOPÒNIM	X	Y
Cala de s'Aladern	539102,94	4392981,75
Clova des Albercoquers a la Dreta	523326,05	4372713,33
Clova des Albercoquers a l'Esquerra	523333,44	4372988,02
Clova des Albercoquers	523529,20	4372921,02
es Albercoquerets	529901,79	4383025,05
ets Albercoquerets	530030,00	4383070,00
Caramull de s'Alga	533601,85	4382118,39
Cova de s'Algar	527534,67	4398211,29
s'Algar	527208,72	4398164,42
Caramull de s'Alga	533601,85	4382118,39
Baix de ses Alzines	522484,38	4389939,29
Can Poi de ses Alzines	514886,78	4372814,77
Clova de ses Alzines	514850,04	4379234,34
Cloves de ses Alzines	521962,49	4390838,19
sa Clova de s'Alzina	532179,97	4390162,07
Comellar de s'Alzina	529974,97	4400720,18
Escola pública "s'Alzina"	537187,34	4394889,20
Molí de s'Alzina	533939,66	4394320,68
Sementer de s'Alzina	523662,04	4381008,87
Sementer de s'Alzina	527299,29	4389394,37
Alzinar de Son Barba	520773,47	4384456,81
s'Alzinar	524767,99	4390831,40
s'Alzina	527670,26	4389516,23
Alzinar Nou	527797,72	4389651,55
Alzinar Vell	528956,72	4389632,61
s'Alzina	530975,24	4388313,20
Alzinar Mestre	527959,64	4399025,90
s'Alzina Guiot	529592,29	4398164,87
Alzina de na Carro	527219,46	4396554,83
Alzina de Can Canals	528673,61	4396154,89
s'Alzina Guiot	529519,35	4398009,91
Alzina d'en Trenta	530229,15	4395039,04
Alzina des Josepets	528807,79	4392440,60
s'Alzina Grossa	528835,87	4392730,63
Alzina des Molinet	529327,84	4393270,65
Alzinar Antic	531050,56	4396897,37
s'Alzina	533299,79	4397376,26
Alzina de Son Vives	530642,77	4395398,21
Alzinar de Son Catiu	532499,66	4391836,81
Alzina d'en Ranxer	532619,56	4393197,43
Alzinar de Son Favarr	536907,56	4393918,56
s'Alzina	535445,46	4391541,43
ses Alzines (Pou Colomer Cat des	521950,00	4390890,00

ses Alzines (Pou Colomer Vell)	522030,00	4390720,00
Sementer de s'Alzinar (Begura No	524770,00	4390760,00
s'Alzinar (Begura Nova)	524767,99	4390831,40
Baix de ses Alzines	522484,38	4389939,29
Cloves de ses Alzines	521962,49	4390838,19
Regueró de ses Alzines (Pou Colomer)	521890,00	4390920,00
Avenc de s'Ametlerar	522257,89	4393613,10
Clot de n'Ametlla	517592,12	4378002,91
Clova des Ametlers	525164,56	4373932,55
Clova des Ametlers	527427,91	4390296,10
Clova dels Ametlers Joves	522671,97	4396099,37
Clova des Ametlers	524104,37	4394368,45
Clova des Ametlers	532704,91	4395817,11
Clova des Ametlers	532704,91	4395817,11
Clova des Ametlers	522230,07	4366497,53
Pous de s'Ametl-lerar	522674,54	4393790,98
Puig de s'Ametlerar	522424,31	4392737,00
Sementer des Ametlers	520918,74	4384737,71
Sementer des Ametlers	528177,74	4390303,69
Sementer de Can Pere Ametler	527156,53	4388402,14
Sementer des Ametlers	530907,23	4379079,48
Sementer des Ametl-lers	520966,11	4395392,76
Sementer de s'Ametlerar	521523,61	4392650,84
Sementer des Ametlers	535748,96	4397752,71
Sementer dels Ametlers	538132,55	4396276,97
es Ametllers Vells	523852,36	4381034,63
es Ametllers	523935,35	4380858,62
Ametlerar Minvat	529797,10	4399507,88
Sementer des Ametlers Vells	518743,54	4392463,70
Sementer des Ametlers	519627,58	4392514,55
es Ametlers	520743,67	4394517,90
s'Ametlerar	522478,75	4394101,31
s'Ametlerar	523075,44	4393985,44
s'Ametlerar	522462,03	4392940,77
els Ametllers Obligats	523478,27	4396725,49
Camp dets Ametellers Vell (ses Toltes)	526760,00	4385740,00
Clova dets Ametellers (sa Begura)	524270,00	4391420,00
eta Ametlers Joves	521070,00	4387400,00
Platja dets Ametllers	528010,00	4383310,00
s'Ametlerar	530140,00	4382700,00
s'Ametlerar Jove (ses Talaies)	527710,00	4383940,00
s'Ametlerar Vell (ses Talaies)	527860,00	4383940,00
s'Ametlerar (sa Carbonera)	523110,00	4392120,00
Camí de s'Arboçar	525513,30	4388940,83
Camí de s'Arboçar	524543,71	4387916,42
Coma de s'Arboçar	537754,41	4391737,12
Coma de s'Arboçaret	537834,10	4391637,51
Penyes de s'Arboçar	525607,60	4388683,36
Torrent de s'Arboçar	525512,11	4388993,24
s'Arboçar	525810,74	4388993,89

s'Arboçaret	533043,37	4390493,72
s'Arboceret	531537,22	4401095,79
Arbocer des Ermitans	532020,29	4401059,70
Camí de s'Arboçar	525513,30	4388940,83
Camí de s'Arboçar	524543,71	4387916,42
Camp dets Arbocers (son Llulls)	522740,00	4390000,00
Penyes de s'Arboçar	525607,60	4388683,36
Safareig de s'Arboçar	525640,00	4388930,00
s'Arboçar	525810,74	4388993,89
Torrent de s'Arboçar	525512,11	4388993,24
s'Arboçar (Can Roig)	525820,00	4388960,00
Coll de s'Argelagar	530173,51	4398958,21
s'Argelagar	530755,32	4389767,74
Penyal de s'Aritja	527855,29	4399730,20
s'Aritjar	529955,49	4402450,82
es Baladres	532333,78	4384468,82
Puig des Baladre (ses Talaies)	528510,00	4384150,00
Sementer des Puig des Baladre (s	528300,00	4384110,00
Coster de Poca Farina	526903,86	4386192,38
Talaiot des Bosquet	524434,61	4372650,80
na Bosca d'en Daviu	518349,35	4378953,78
es Bosquets	522228,74	4380102,75
es Bosquet	525096,31	4387070,41
Bosquet de l'Esquerra	524261,72	4372732,76
Bosc d'en Llull	528175,69	4394669,58
Bosc des Callers	521243,80	4396293,66
es Bosc	525153,16	4391636,96
Bosc des Moros	535294,47	4396597,03
es Bosquet	525096,31	4387070,41
es Bosquerró	528120,00	4381750,00
es Bosquets (sa Begura)	525010,00	4391510,00
Coma de ses Camamil·leres	536849,61	4400155,36
Pla de ses Camamil·les	534439,47	4401560,94
Puig de ses Camamil·les	536670,28	4400156,28
es Canyar des Campet	532366,82	4393568,65
Puig des Cards	519761,71	4369691,08
Camada des Replà des Cards	523090,00	4385100,00
es Carritxar	520528,86	4379043,24
sa Carritxova	522974,59	4373863,82
es Càrritx Aflerat	530823,37	4403285,48
es Cebellar	521756,62	4371428,07
Coster de Poca Farina	526903,86	4386192,38
Pocafarina	527920,63	4386658,18
Clova des Cirerers	521997,24	4390446,58
Clova des Cirerers	521997,24	4390446,58
Racó des Ciurons (can Carbó)	522940,00	4387430,00
es Coscois	514631,68	4385029,95
Font de sa Devesa	523959,39	4396956,05
ets Ermassos	528672,10	4389057,64
Coll de ses Esparragueres	531670,34	4401431,76

Casa Nova de s'Espinagar	521818,03	4370817,53
Escola de s'Espinagar	521762,22	4370918,00
Sequer de s'Espinagar	521751,04	4371232,00
s'Espinagar Vell	521725,92	4371120,36
s'Espinagar Nou	521725,92	4371014,30
Cases de s'Estepar	529959,89	4388350,02
Coma Gran de s'Estepar	528572,11	4387687,21
Establits de s'Estepar	529459,76	4388437,70
Puig de s'Estepar	528651,47	4387321,62
Torrent de s'Estepar	529242,38	4388512,74
s'Estepar	519726,88	4388990,71
s'Esteparó	525835,47	4387457,83
Estepar d'en Lliteres	529426,77	4387965,08
s'Estepar	532253,54	4401381,04
s'Esteparet	532709,92	4401412,73
ses Estepetes (ses Talaies)	528720,00	4383550,00
s'Esteparó	525835,47	4387457,83
es Esvaïts	532173,59	4397874,58
Pla de ses Falgueres	528333,29	4398213,16
es Falguerar	533435,31	4397853,60
es Fassers	522795,03	4381598,96
Puig de Son Favar	537065,78	4393893,17
Son Favar	538730,11	4393522,19
es Fenàs de Cabell (ses Talaies)	527980,00	4383460,00
Caseta d'en Figuera	526003,28	4387757,50
Caseta d'en Figuera	526003,28	4387757,50
Clova de ses Figueres	522392,09	4388398,86
Clova de ses Figueres Joves	522517,62	4375486,68
Clova de ses Martinenques	523962,05	4373456,32
Clova de ses Figueres	524718,90	4373041,40
Clova de ses Figueres	527369,70	4390034,11
Clova de ses Figueres	523761,03	4394508,47
Clova de ses Figueres	523761,03	4394508,47
Clova de ses Figueres	532389,54	4395454,93
Clova de ses Figueres	537937,35	4397691,65
Clova de ses Figueres	522815,83	4370607,16
Coma Figuera	522257,60	4389972,92
Coma Figuera	530888,69	4402168,03
Coma de ses Figueres	536351,84	4394308,72
Cova de sa Figuera	531792,79	4378852,90
Enfonyall de sa Figuera Borda	529931,99	4403446,19
Pas de sa Figuera Borda	525192,14	4396363,00
Pla de ses Figueretes	523005,48	4390182,47
Pla de ses Figueres	536337,75	4390678,12
Puig Figuer	534951,56	4399354,39
Rafalet de ses Figueres Rotges	526124,15	4395451,21
Sementer de ses Figueres	536206,57	4399114,12
Sestadors de Son Figuera	519023,40	4391046,14
Son Figuera Vell	515818,15	4374915,62
Son Figuera Bordoï	515703,49	4374473,00

Son Figuera	519277,49	4390828,08
Son Figuera	519676,71	4383902,83
Son Figuera	533174,67	4392825,95
Talaiot de sa Figuera Borda	522198,86	4398138,14
na Figuera	519605,56	4379029,79
Tanca de sa Figuera	525342,56	4373533,15
na Martinenca	538447,00	4392364,43
Torrent de ses Figues	519212,86	4368691,97
Turó de ses Figueretes	520756,48	4388471,07
sa Figuera Borda	517256,10	4387303,58
ses Figueretes	517362,47	4387182,62
es Figueral	518747,85	4388683,36
es Figueral	518747,85	4388683,36
Figueral d'en Gallego	519264,81	4382937,62
es Figueral	521090,06	4389570,57
es Figueral	521090,06	4389570,79
es Figueral	520541,29	4385161,08
Figueral Vell	522362,62	4380399,46
Figueral Vell	520261,61	4376894,54
Figueral d'en Moll	524758,08	4388909,75
Figueral de ses Piquetes	524830,22	4390906,82
Figueral de ses Toltes	526031,30	4384448,44
Figueralet de Donya Catalina	523671,35	4372707,15
Figueral Vell	523913,39	4373289,84
ses Figueretes	526045,63	4373428,79
Figueral des Pla	527658,85	4384757,74
es Figueral	528778,81	4385438,20
Figueral de Can Vicenç	528869,98	4385216,80
ses Figueres	527246,51	4383386,74
Figueral Vell	524253,22	4390880,42
ses Figueretes	534410,64	4389365,78
Figueral Vell	522026,53	4391483,25
es Figueral	522955,93	4391791,11
ses Figueretes	525933,87	4392689,09
es Figueral	517810,09	4371820,80
Figueral de Son Brau	518022,75	4370939,93
es Figueral	521050,68	4367593,53
es Figueralet	521479,88	4366882,54
Can Vicenç - Figueral-	528960,00	4385210,00
Clova de ses Figueres	522392,09	4388398,86
Coma Figuera	522257,60	4389972,92
es Figueral (Pou Colomer Vell)	522955,93	4391791,11
es Figueral (Pocafarina)	528778,81	4385438,20
es Figueral (sa Carbonera)	523030,00	4391810,00
Figueral de Can Vicenç	528869,98	4385216,80
Figueral de ses Piquetes	524830,22	4390906,82
Figueral de ses Toltes	526031,30	4384448,44
Figueral d'en Moll	524758,08	4388909,75
Figueral des Pla	527658,85	4384757,74
Figueral Vell (Pou Colomer Cat.	522026,53	4391483,25

Figueral Vell (sa Begura)	524250,00	4390940,00
na Verdàl	530610,00	4383050,00
Pla de ses Figueretes	523005,48	4390182,47
ses Figueres (Rafal Sec)	527246,51	4383386,74
ses Figueretes (Tenja)	522230,00	4386770,00
ses Figueretes (ses Talaies)	528580,00	4383870,00
Turó de ses Figueres	529890,00	4382410,00
ses Figueres de Moro (sa Begura)	524340,00	4391300,00
ses Figueres de Moro (sa Talaia)	521420,00	4391770,00
Camp des Fonoll	525616,67	4399669,13
na Fonoll	533362,83	4401181,35
Clot des Fonoll Marí	539216,39	4390391,38
Coma des Garballó	537439,98	4392629,64
Son Garriga de Baix	528596,50	4385025,64
sa Garrigueta	518016,56	4388875,05
es Garrigó	524018,03	4385052,05
Garrigó de Darrera ses Cases	524773,97	4373191,23
es Garrigó	524018,03	4385052,05
Son Garriga de Baix	528596,50	4385025,64
Clova des Garrovers	527453,64	4390419,30
Sementer des Garrovers	532603,81	4390609,50
Sementer des Garrovers	535741,84	4398153,42
Sementer des Garrovers	535786,98	4398028,37
Tanca des Garrovers	524677,68	4376486,03
es Garrovers	520827,43	4388790,43
es Garrovers	520757,28	4388543,10
es Garroveret	524108,50	4381300,79
es Garrovers	525303,40	4377077,35
es Garrovers	528574,65	4390316,88
Garrovers de Can Vicent	529113,70	4385477,27
es Garroverets	530688,46	4383477,50
es Garroverets	534976,12	4391030,34
es Garrovers	535241,30	4390899,48
es Garrover Gros	528533,35	4398097,60
es Garroverets	535061,44	4395046,65
Garrover des Colcador de sa Novia	535877,74	4392050,59
es Garrover Manacorèr	519321,28	4369421,83
Camí de Son Garrova	526073,31	4385793,72
Can Vicenç - Garrovers-	529200,00	4385330,00
es Garroverets (sa Torre Nova)	530688,46	4383477,50
Garrovers de Can Vicent	529113,70	4385477,27
Sementer des Garrover Gras (Can	529150,00	4383950,00
Son Garrova	526120,00	4386320,00
Son Garrova	523793,95	4383694,19
Puig de ses Gatoves	537034,36	4396612,40
Coll des Gatovells	522806,52	4389090,14
Coll des Gatovells	522806,52	4389090,14
Baix de s'Hort	521217,96	4388890,82
Camada des Horts	516840,51	4376590,38
Camí des Horts	522259,21	4385233,32

Camí de s'Hort	529704,89	4390562,99
Can Pep de s'Hort	516602,04	4389218,24
Carretera des Horts	538738,74	4396251,25
Caseta de s'Hort	532249,64	4395655,31
Clova de s'Hort	525791,17	4392397,26
Coster de s'Hort	527790,76	4389808,01
Font de s'Hortet	532589,90	4399583,26
Pla des Puig de s'Hort	536424,23	4390163,31
Pla de s'Hort	518352,61	4372409,01
Pleta de s'Hort des Brill	527603,79	4394340,05
Puig de s'Hort	533815,45	4389971,53
Puig de s'Hort	536587,95	4389897,56
Sementer de s'Hort	532527,36	4399780,53
Hort de sa Vall	514844,67	4388004,22
Hort Nou	515093,87	4387490,85
Hort d'en Clovella	515383,55	4383419,92
Hort de ses Ponts	513387,58	4380942,86
Hort d'en Cosme	513803,88	4381357,34
Hort d'en Bosc	513880,57	4380533,87
Hort d'en Vermell	515063,73	4380806,86
Hort de Son Moix	514816,85	4377718,29
Hort d'en Servera	516233,28	4379084,94
Hort des Granot	514981,53	4376740,71
Hort de Llodrà	516121,32	4377016,10
Hort d'en Cabanetes	518896,50	4384206,38
Hort des Frare Oleza	519200,39	4384347,75
Hort d'en Ferrer	519365,83	4384780,23
Hort d'en Guitzella	517336,84	4384406,33
Hort d'en Quiquiu	518968,23	4384382,63
Hort d'en Manegot	517055,39	4383660,94
Hort de Conilles	517683,84	4383818,76
Hort d'en Cabanetes	518834,73	4384105,61
Hort d'en Vadell	516364,42	4381312,66
Hort d'en Ferrer	516821,24	4380724,90
Hort d'en Cabrer	516871,47	4381134,48
Hort de n'Avellanet	517051,14	4380997,31
Hort d'en Ferrer	518206,39	4381342,10
Hort d'en Beió	518413,24	4380910,73
Hort d'en Roig	518465,27	4381081,29
Hort d'en Moià	518714,49	4380824,34
Hort des Correu	519176,24	4379693,21
Hort d'en Conilles	519415,80	4379700,93
Hort d'en Bonet	519750,03	4379818,78
Hort d'en Socorrat	518799,83	4379142,40
Hort de sa Plana	519149,59	4379464,69
Hort d'en Teco	519543,31	4379474,76
Hort d'en Ferrer	519761,22	4379425,33
Hort d'en Rafaló	516398,37	4375768,08
Horts de Llodrà	516566,25	4376793,62
Hort d'en Valls	516645,62	4372924,32

Hort d'en Vaquer	516687,39	4373581,46
s'Hort	521268,49	4388793,67
s'Hortet	521102,40	4388733,25
s'Hort	521202,21	4387206,13
Hort d'en Panxa	521477,31	4384829,57
Hort de ses Gerrerres	521544,44	4385139,74
Horts de Balafi	523040,87	4386352,57
Hort Vell de Son Galiana	520220,52	4380614,75
Hort de Son Crespí	523149,63	4380918,71
s'Hortet	520760,32	4378077,20
Hort des Marinero	521027,42	4378128,40
Hort des Portador	521045,22	4377456,21
Hort de Santa Cirga	522505,35	4379126,69
Hort de Son Suau	522643,36	4378797,26
Hort d'en Gafes	520121,52	4373350,61
Hort d'en Tallet	520518,15	4373283,89
Hort de sa Begura	524530,41	4389962,13
Hort de ses Planes	524763,38	4389920,61
Hort Nou	525533,55	4390267,61
Hort des Vicari	526304,76	4390162,01
Hort de s'Alma Vell	526440,50	4390060,19
Horts de ses Cases Noves	525732,93	4386601,89
Horts de Lluccamar	523692,57	4385059,61
Horts de sa Cova	524888,43	4384198,67
Horts de ses Cases Noves	525730,45	4386433,32
Hort de Ses Toltes	525978,32	4384293,80
Horts de sa Cova	524888,43	4384198,67
Hort Nou	526487,86	4383109,48
Hort Vell	527968,12	4389914,97
Hort d'en Voreta	530306,68	4387206,17
Hortets de sa Canal	530361,03	4387031,49
Hort de Son Pentinat	531457,82	4388892,56
Hort Vell	532595,96	4389460,62
Hort de can Nebot	530643,05	4388229,20
Hort de can Nebot	530643,05	4388229,20
Hort Vell	531037,60	4388208,84
Hort Vell	531037,60	4388208,84
Hort Vell	531549,24	4388461,48
Hort dels Torrens	530015,95	4403659,95
Hort de s'Ermita	527051,70	4398797,85
Hort des Brill	527910,63	4394405,41
Hort d'en Salat	528161,25	4392381,52
Hort d'en Maia	529059,18	4391408,36
Hort d'en Mesquida	529305,00	4392850,92
Hort de Son Doblons	519041,70	4394462,11
s'Hort	519165,61	4394506,33
Hort de ses Pastores	519900,38	4396272,99
Hort de na Borges	520049,19	4396516,88
Hort Vell	523945,23	4394947,73
Hort Vell	523945,23	4394947,73

Hort d'en Morell	524265,49	4394247,61
Hort de s'Estacada	524528,27	4394535,32
Hort d'en Bernadí	524900,44	4394671,53
Hort de Carrossa	526179,79	4393571,49
s'Hort	525698,34	4392585,07
Hort de Carrossa	526524,40	4393049,26
Hort Vell	532667,65	4400488,28
Hort Vell	533698,80	4400727,05
Hortet	532490,62	4399673,39
s'Hort	533073,58	4399089,49
Hort de Son Not	530777,93	4396938,52
Hort des Olors	531651,09	4396645,45
s'Hort	533070,11	4397364,81
Horts Vells	533476,09	4397578,95
Hortet d'en Gerreta	531088,97	4394555,10
Horts Vells	534315,35	4397790,46
Horts de Sos Sastres	534242,08	4394324,36
Horts d'en Sopa	534433,13	4392875,40
Horts des Garriguer	536290,14	4391879,99
s'Horta	538054,07	4395841,30
Hort de Cala Moltó	538121,24	4397601,00
Hort de Baix	538445,47	4397728,38
Horts de Can Patilla	538583,31	4396082,78
Hort Vell	518212,99	4372332,22
s'Hort Nou	518755,84	4369914,18
s'Hort	521474,46	4367272,54
s'Hort	521474,46	4367272,54
Baix de s'Hort(ses Talaies)	528400,00	4383770,00
Camí des Horts	522259,21	4385233,32
Hort de sa Begura	524530,41	4389962,13
Hort de ses Planes	524763,38	4389920,61
Hort de ses Toltes	525978,32	4384293,80
Hort Nou	526487,86	4383109,48
Horts de Balafi	523040,87	4386352,57
Horts de Lluccamar	523692,57	4385059,61
Horts de sa Cova	524888,43	4384198,67
Horts de sa Cova	524888,43	4384198,67
Horts de ses Cases Noves	525732,93	4386601,89
Horts de ses Cases Noves	525730,45	4386433,32
Sementer de s'Hort (ses Voltes)	524120,00	4388090,00
s'Hort	521202,21	4387206,13
Jardí de Son Moix	515261,33	4378671,81
Jardins March	540095,45	4396146,05
Baix des Jardí	522470,00	4386600,00
Coves de sa Jonquera	526053,86	4398689,19
Font de sa Jonquera	523998,93	4395030,20
es Jonquet	520459,21	4398139,52
ses Jonqueres	532789,14	4399185,52
ses Llimoneres (Son Sureda Nou)	526580,00	4383530,00
na Magrana	527954,75	4375394,74

Camí de Son Garrova	526073,31	4385793,72
Can Joan des Bosc	514308,85	4387052,41
Can Guillem des Morers	515660,80	4381371,05
Ca n'Ametlla	513896,52	4378352,76
Can Miquel des Bosc	514368,69	4377709,07
Can Tomeu des Pi	514658,02	4373480,16
Can Jaume de Son Figuera	515313,79	4374175,93
Can Pinoi	517999,96	4384173,64
Can Toni des Morers	517325,11	4382238,47
Can Figuera	518501,34	4378664,45
Can Fava	516360,88	4375627,99
Can Joan des Bosc	522807,69	4381209,99
Can Bernat des Canyar	522946,06	4379373,75
Can Toni de s'Hort	524428,58	4390177,09
Can Parera	523484,43	4385543,04
Can Fava	526286,73	4381015,12
Can Cul d'Ordi	525147,51	4378515,13
Can Ravellet	526776,81	4378671,42
Can Rafel de Son Garriga	528576,05	4385492,60
Can Bernat de sa Marineta	528736,59	4379381,70
Can Vinyes	527991,16	4391357,95
Can Garriga	524307,18	4398727,85
Can Figuerota	526563,95	4392321,21
Can Figuera	531194,82	4395837,67
Can Joan de Son Figuera	535884,78	4392420,02
Can Ceba	520428,23	4371699,95
Can Pedro de ses Murteres	520769,73	4372170,11
Ca n'Andreu des ses Murteres	520920,39	4372376,59
Can Ceba	521936,64	4371444,82
Cas Figueretes	531418,92	4395926,17
Clova d'en Noguer	528589,88	4390025,05
Pla de na Fonoll	533289,97	4401001,63
Pleta d'en Tafona	534208,95	4392684,39
Pont d'en Fava	527961,83	4382172,28
Puig d'en Mates	519138,18	4367621,12
Saragall d'en Fava	527677,55	4382893,43
Serra d'en Cremat	530491,97	4399661,16
Son Garrova	523793,95	4383694,19
Bellpuig d'en Vinyes	528166,40	4391599,33
Can Martí des Figuerol	515569,50	4381707,02
Can Fava	528190,00	4382840,00
Can Mendai de sa Tafona	526060,00	4383930,00
Can Miquel de Son Pi	524670,00	4386260,00
Can Pi	528250,00	4382190,00
Can Sebastià Pipes	526130,00	4385800,00
Can Revell	526180,00	4382850,00
Can Parera	523484,43	4385543,04
Can Rafel de Son Garriga	528576,05	4385492,60
Can Xisco de Son Garriga	529020,00	4383900,00
Can Toni de s'Hort	524428,58	4390177,09

Cas Garrigó	524530,00	4386060,00
Caseta d'en Figuera	526003,28	4387757,50
Caseta d'en Figuera	526003,28	4387757,50
Lo den Figuera	524740,00	4387410,00
Lo den Toni de s'Hort	523870,00	4387220,00
Lo den de sa Tafona	523470,00	4386980,00
Pont d'en Fava	527961,83	4382172,28
Saragall d'en Fava	527677,55	4382893,43
Camí de sa Marineta	526830,29	4380167,38
Camí de sa Marineta	526993,00	4379240,34
Camí de sa Marina	522023,17	4370378,98
Caseta de sa Marina	523360,40	4396684,17
Coll de Marina	537923,16	4398414,52
Son Mas de la Marina	524066,88	4375629,43
Marina de sa Cova	515714,03	4386688,95
Marina de sa Cova	515675,93	4385404,34
Marina de Son Perot	514525,10	4379565,24
Marina de Son Perot	514625,04	4379435,36
Marina de Son Sureda	516946,44	4387816,98
Marina de na Pere Mas	517002,80	4387374,77
Marina de Can Queremany	519095,26	4387525,32
Marina de Son Toni Mas	519955,44	4375187,50
Marina de Son Crespí	514108,50	4381300,79
Marineta Nova	526372,29	4380751,31
Marineta Vella	526545,65	4380462,96
Marina de Son Mas Nou	525623,96	4375075,04
sa Marineta	523608,59	4373672,12
Marina de Cala Falcó	525482,16	4372826,26
Marina Petita	525676,81	4373078,54
Marina Gran	526332,49	4373608,72
Marina Vella	529778,08	4381987,50
Marina de sa Carrotja	528135,22	4379771,67
Marina d'en Rostilla	529878,15	4381257,45
Marina d'en Font	530015,80	4381350,46
Marina d'en Bernat de Ca na Maria	530337,60	4381050,98
Mitjà de Mar	530153,15	4377841,94
Marina de Cala Magrana	527883,43	4375551,95
sa Marina	531065,78	4382266,84
sa Marina	518510,79	4392551,71
Marina de Morell	523165,94	4396943,66
sa Marina	520399,22	4394437,76
sa Marina des Pou Colomer d'e	521954,78	4391726,87
Marina	538112,70	4399282,80
Marina de sa Torre	523325,19	4369484,26
Marina de sa Plana Nova	520751,32	4367425,82
Marina de sa Plana Vella	523648,89	4366653,91
Marina de sa Plana Nova	523876,51	4366075,24
Marina d'en Bernat de Ca na Mari	530337,60	4381050,98
Marina d'en Font	530015,80	4381350,46
Marina d'en Rostilla	529878,15	4381257,45

Marina Vella	529778,08	4381987,50
sa Marina	531065,78	4382266,84
sa Marina des Pou Colomer	521954,78	4391726,87
sa Marina den Bernat Mac	530350,00	4381030,00
sa Marina den Font	529990,00	4381820,00
sa Marina den Mac	529620,00	4381090,00
sa Marina den Pau	529930,00	4381700,00
sa Marina den Jaques	529810,00	4381820,00
sa Marina (ca n'Amer)	530930,00	4382170,00
sa Marina (sa Talaieta)	521950,00	4391900,00
Avenc de sa Mata	528621,93	4400588,41
Cala Mata	527185,33	4401010,21
Cala Mata	527557,78	4400940,56
Coma de ses Mates Mosqueres	532428,36	4399435,25
Pla de sa Mata	533737,05	4387797,74
Pla de sa Mata Roja	536221,31	4390320,70
Pou de ses Matetes	536568,37	4395826,72
Puig de sa Mata	521929,57	4374738,40
Puig de sa Mata	530286,47	4398551,06
Racó d'en Mata	537801,73	4391316,27
Sementer de Cala Murta	527594,40	4400895,09
Tanca de sa Mata	524905,87	4373278,32
Mates Negres	519163,88	4386526,81
es Matar	526187,10	4382293,86
ses Mates Mosqueres	529788,48	4403535,88
Mata des Vicari	528116,53	4401298,45
ses Mates Mosqueres	525079,59	4396965,13
ses Mates Mosqueres	531707,67	4398972,16
es Matar	526187,10	4382293,86
Pou Morer	526886,56	4384840,13
es Morers	517251,35	4382183,49
Pou Morer	526886,56	4384840,13
Cala Murta	528610,67	4376145,56
Camí des Murtar	536407,01	4395700,40
Clot des Murteret	525162,10	4391181,01
Coster de sa Murta	530398,84	4397009,37
Coster de sa Murta	530791,29	4397281,62
Enterosall de Cala Murta	528723,46	4375962,59
Escola de sa Murtera	518867,80	4385785,50
Font de sa Murtera	519499,10	4385545,66
Puig de sa Murtereta	520322,89	4385408,72
Puig de sa Murta	525097,80	4398743,50
Punta de Cala Murta	528779,23	4376007,67
Serra de ses Murteres	520500,31	4372063,34
na Murtera	530114,77	4394692,26
Murtera d'en Sitges	519121,93	4385629,74
Murtera des Rafal	519527,73	4385422,75
Murtera d'en Vives	519585,12	4384989,27
Murtera Vella	519832,09	4385416,54
sa Murtereta	520106,43	4385459,42

Murterets de Carrossa	525712,68	4390955,86
es Murtar	536160,54	4395511,99
Murteres Velles	521061,64	4372407,98
es Murtar	522693,02	4371832,46
Clot des Murteret	525162,10	4391181,01
Camí de sa Tafona	525975,77	4383702,24
Clova de ses Oliveres	522119,37	4375165,93
Cocó de n'Olivarda	524723,48	4399385,63
s'Olivar	525752,29	4389914,06
Puig de ses Oliveres	532027,81	4386060,27
Sementer de ses Oliveres	532835,36	4390095,38
Sestadors de s'Olivar Vell	520241,99	4372365,73
Sínia de s'Olivar	520842,47	4372730,66
sa Tafona	526100,95	4383697,13
sa Tafona	528716,50	4398970,20
sa Tafona	535462,07	4395669,95
n'Olivarda	524784,69	4399266,01
s'Olivar	521968,21	4380176,93
Olivar Nou	520739,11	4372866,05
ses Oliveres	528873,70	4384522,86
ses Oliveres	528823,49	4383367,65
Oliveres Mudades	532663,68	4386341,82
s'Olivera	533176,51	4385562,44
Olivar Nou	530940,73	4382960,04
Olivar Vell	531093,81	4382753,05
ses Oliveres	532465,05	4382041,51
ses Oliveres	535629,84	4390822,23
ses Oliveretes	536557,97	4390571,47
s'Olivar	528281,55	4398408,04
Olivar Vell	528719,60	4396725,60
Olivar Espés	529317,32	4397959,41
s'Olivar	529733,57	4397161,75
Olivar de na Piconà	529283,23	4394779,41
Olivaret de Morell	522866,94	4395517,63
s'Olivaret	523452,22	4393967,56
ses Oliveres	532458,16	4399847,22
s'Olivar	532932,22	4397183,65
Olivar Vell	533257,06	4399947,28
s'Olivar	533498,11	4399439,60
s'Olivar	532932,22	4397183,65
s'Olivaret	531422,76	4395197,06
Olivar d'en Biel Martí	535358,33	4394863,95
sa Tafona	534162,70	4393002,06
Olivar Vell	520150,99	4372448,97
Camí de sa Tafona	525975,77	4383702,24
Clova de ses Olivaretes	523450,00	4391340,00
Olivar Nou	530940,73	4382960,04
Olivar Vell	531093,81	4382753,05
sa Tafona	526100,95	4383697,13
ses Oliveres (son Garriga)	528873,70	4384522,86

ses Oliveres	528823,49	4383367,65
ses Oliveres (sa Coma)	532465,05	4382041,51
s'Olivar Jove (ses Talaies)	529080,00	4383410,00
s'Olivar Nou (ses Andreves)	531000,00	4382990,00
s'Olivar Vell (ses Andreves)	531080,00	4382690,00
s'Olivar Vell (ses Talaies)	528890,00	4383560,00
s'Olivar (sa Begura)	524420,00	4391930,00
s'Olivar (sa Carbonera)	523250,00	4391930,00
Puig de sa Palmera	527303,63	4397567,40
es Pelats	540268,66	4396798,90
Baix des Pi	520549,09	4384773,02
Baix des Pinar Gran	525126,26	4390920,02
Can Molinet des Pi	515985,59	4374956,02
Cap des Pinar	537556,03	4387484,72
Caseta des Pinaró de sa Senyora	522582,37	4398063,04
Caseta des Pinar	521121,86	4396512,74
Caseta des Pi	522934,87	4397638,04
Clova des Pi	515047,39	4379219,58
Clova des Pins	523416,45	4376020,46
Clova des Pi	521544,79	4366967,77
Clova des Pi	521544,79	4366967,77
Coll des Pi	534281,83	4398460,13
Costa des Pins	534519,43	4387532,28
Coster des Pins	528316,16	4400000,81
Creuer des Pi de s'Horta	538041,88	4395936,26
Font des Pi	535023,05	4399880,50
Puig des Pi de na Godal	537077,96	4389991,53
Punta des Pi	537737,99	4388549,73
Punta des Pi	539464,76	4398945,18
Raconada de sa Punta des Pi	539496,10	4399033,13
Sementer des Pinet	530063,58	4396753,35
Son Pi	515784,82	4375266,38
Son Pi Nou	521936,20	4377059,17
Son Pi	527463,51	4392526,11
Tanca des Pi	525689,62	4373504,99
Turó des Pi	525839,50	4376551,63
Pins des Carril	514889,47	4380669,60
Pinar de sa Coma	519717,27	4378894,28
Pinar de Son Ribot	521526,59	4385248,72
Pinar de Santa Cirga	521524,96	4380242,06
Pinaró Nou	520201,01	4373128,87
Pi Gros	526193,51	4390316,64
Pi d'en Salero	524116,66	4387654,59
Pinar Gran	526964,09	4383758,12
Pinar Redó	524680,92	4378335,38
Pinar Gran	525423,42	4377182,97
Pinar de Son Mas Nou	526266,78	4374964,92
es Pinaró	524414,11	4373709,90
Pinaró de Can Llunes	524704,81	4373351,31
es Pinarets	529615,25	4390776,28

Pins de Mestre Monserrat	530049,17	4387735,40
Pinar des Sanxos	529370,34	4381294,65
Pinaró de sa Coma	528909,92	4377968,25
Pinar Llarg	531299,78	4388400,39
es Pinaró	531279,24	4383076,47
Pins Verds	533082,33	4381246,01
es Pinaró	530124,90	4399625,38
Pi des Ruc	528124,54	4397206,38
Pinar des Cocons	529416,51	4396467,46
es Pinet	529896,38	4396793,40
Pinar d'en Pleta	530278,66	4396834,33
Pinar de ses Calobres	527521,62	4392035,80
Pinar de Bellpuig	528957,05	4392219,34
ses Pinedes	529308,83	4391803,50
Pins de ses Vegues	522765,57	4398108,17
Pi d'en Garrit	522999,95	4397950,09
Pinar Foradat	520003,21	4394648,89
Pinar des Parat de sa Carritxera	526492,10	4397801,64
Pinar de ses Minyones	524320,69	4397075,88
es Pinar	526695,76	4394542,04
Pi de sa Romana	530937,12	4402618,21
Pinar de na Llarga	533869,98	4401522,61
Pins Campaners	532854,87	4398912,42
na Pinaret	537965,53	4397043,68
Pi de sa Llebre	518139,69	4370589,56
Pinar de sa Sivina	518401,48	4371616,65
es Cinc Pins	518426,78	4370407,18
Baix des Pinar Gran	525126,26	4390920,02
es Pinaró	531279,24	4383076,47
Pi d'en Salero	524116,66	4387654,59
Pinar des Sanxos	529370,34	4381294,65
Pinar Gran (Begura Nova)	525360,00	4390910,00
Pinaró de Son Sureda	527470,00	4383820,00
Pinar Gran (Son Sureda)	526964,09	4383758,12
Pinar des Quartons	529900,00	4383820,00
Pins Verds	533082,33	4381246,01
Pins Vers	528303,97	4398142,50
es Planter	531559,88	4390709,55
es Planter	533003,86	4400085,39
es Camp Poll	520711,77	4387250,67
Torrent des Pollets	532255,56	4393053,53
Sementer des ses Pomes	524603,95	4391001,10
Sementer des ses Pomes	524603,95	4391001,10
Cingle d'es Porrassar	530164,98	4400394,57
Cingle d'es Porrassar	530746,95	4400434,41
Esquena de ses Caramutxes	529577,65	4401690,67
Esquena de ses Porrasses	531934,29	4399450,73
es Porrassar	530276,71	4400211,24
es Prats	526403,21	4383171,61
es Prats	533196,42	4388954,34

Prat des Garriguer	536983,41	4390127,58
Prat Redó	537302,78	4390069,93
Prats de na Molles	529929,58	4395512,91
Prats d'en Fena	529088,48	4392825,53
Prat d'en Joi	526436,81	4394081,70
Prat Talaia	530760,30	4397744,70
Prats des Molinot	531351,69	4394677,96
Prat des Lli	531816,69	4394211,04
Prat des Soldat	530966,96	4393035,00
Prats de sa Corbaia	531535,01	4392693,40
Prats de na Meians	533421,37	4392947,02
Prat Galamor	533873,31	4392404,93
Prats des Ranxer	534789,01	4393005,09
es Prats	526403,21	4383171,61
Aljub des Revellar	521458,52	4375337,06
Puig des Ravells	527864,99	4386992,02
Puig Revell	537678,55	4391838,41
Turó des Ravells	521590,84	4388058,37
es Revellar	521305,62	4375401,60
es Ravellar	526061,00	4374293,22
es Revellets	533673,43	4385428,38
Puig Revell	525353,09	4393652,05
es Revellot	525089,75	4392372,46
es Revellar	518176,34	4371970,95
es Revellar	522755,82	4371560,32
Puig des Ravells	527864,99	4386992,02
Turó des Revells	521590,84	4388058,37
sa Romaguera	524840,00	4382810,00
Pla des Romaní	531150,14	4385134,39
Romanins Calçats	527328,15	4398643,52
Coma de sa Ruda	532297,86	4386066,02
ses Savines	533602,52	4384500,13
Cova des Tabac	529573,05	4377146,17
Cala des Tamarells	539166,36	4393492,61
Tamarells de Can Cardaix	539012,92	4393858,88
Tamarellets	539153,17	4394366,20
Regueró des Tarongers	520962,25	4390115,58
es Tarongers	523719,27	4380610,33
Corralets des Tarongers (ses Talaies)	528170,00	4383840,00
Puig Tarongí	522739,98	4374900,77
Son Tomàtiga	528572,57	4393119,57
Can Mateu des Ullastres	513504,13	4377123,26
Clova de s'Ullastre	517419,28	4388939,52
Coster des Ullastres	531703,16	4399236,95
Sementer dels Ullastres	517534,94	4389174,64
Sementer des Ullastres	522527,11	4391334,75
Son Sureda dels Ullastres	516806,60	4387081,39
Son Ullastre	533835,39	4392860,14
s'Ullastrar	518022,99	4386789,74
Ullastrar de Ca s'Hereu	532262,92	4385243,56

Sementer des Ullastres	522527,11	4391334,75
Turó dets Ullastres	521610,00	4388160,00
Rota de sa Paumera	527042,31	4398273,12
Sementer des Arbres	537001,86	4390833,19
Pocafarina	527920,63	4386658,18
Coll de sa Vauma	529543,71	4401449,34
Pla de sa Vauma	529816,70	4401417,40
sa Vela	528672,78	4384945,64
ses Veletes	533469,18	4388858,19
ses Veles	533867,52	4389415,48
ses Veles	536916,68	4390593,28
es Velar	530473,47	4393362,98
ses Veles	520107,06	4395805,90
ses Veles	520081,59	4395548,11
sa Vela	530783,44	4396063,07
es Velar	522712,57	4370021,68
sa Vela (son Garriga)	528672,78	4384945,64
Puig Verd	529014,52	4395547,41
Arenalet des Verger	532631,26	4401980,77
es Verger	532464,03	4385934,01
es Verger	530308,90	4399334,28
es Verger	531461,83	4399743,09
Camí de ses Vinyotes	531136,00	4389404,72
Clova de sa Vinya	527394,07	4390172,21
Clova de sa Vinya	537319,53	4397447,78
Puig de sa Vinyassa	532684,00	4399364,22
Sementer de sa Vinya	527329,78	4380153,00
sa Vinya	515355,79	4382728,12
es Celler	515981,28	4374108,98
sa Vinyeta	520824,75	4390231,00
sa Vinyota	520220,70	4376621,14
sa Vinyassa	524910,81	4389660,23
sa Vinyeta	528509,79	4382942,86
sa Vinya	527714,83	4380346,45
ses Vinyotes	531136,01	4389404,72
Vinya Nova	532106,34	4385548,90
Vinya Vella o des Senyor	530250,81	4397558,84
Vinya de Bellpuig	530356,24	4393840,74
sa Vinyassa	533079,21	4399568,68
Vinya de sa Bedeia	530727,80	4393982,30
Vinya des Morers	530988,67	4393745,99
Vinya Gran	531759,97	4394112,74
es Maiol	531814,24	4393143,65
sa Vinya	536005,55	4395944,92
Vinya de Son Jaumell	537502,33	4396467,62
Vinya Gran	537208,23	4395685,18
Vinya de Son Jaumell	537719,01	4396493,30
Vinya de Can Cardaix	539005,71	4393104,18
Vinya Vella des Fangar	517780,16	4371329,12
sa Vinya	521223,80	4367413,20

Clova de sa Vinya (sa Begura)	524260,00	4391420,00
sa Vinyassa (can Mojà)	524910,81	4389660,23
sa Vinyeta (Son Carrió Vell)	528509,79	4382942,86
Pla de ses Violes	533339,54	4398939,28
Prunella de ses Violes	530052,71	4404037,92
Tornai de sa Xeixa	527559,23	4396081,19
Clova des Xiprés	537435,05	4397123,86
Clova des Xitxaros	522305,92	4391013,08
Clova des Xitxeros	522193,39	4391209,60
Clova des Xitxaros	522305,92	4391013,08
Clova des Xitxeros	522193,39	4391209,60